

Creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației

Studii de politici educaționale

Chișinău, 2017

Creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației

Studii de politici educaționale

Chișinău, 2017

Această lucrare este publicată în cadrul Proiectului "Consolidarea colectivităților școlare: creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației", implementat de Institutul de Politici Publice cu suportul financiar al Programului de Sprijinire a Educației al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă în cadrul Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros-Moldova și desfășurat în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

Opiniile expuse în această lucrare sunt ale autorilor și nu reflectă în mod neapărat poziția Institutului de Politici Publice, Fundațiilor pentru o Societate Deschisă, Fundației Soros-Moldova și Ministerului Educației, Culturii și Cercetării

Responsabil de ediție:
Anatol Gremalschi,
doctor habilitat, profesor universitar

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației: Studii de politici educaționale / Inst. de Politici Publice; resp. ed.: Anatol Gremalschi. – Chișinău: S. n., 2017 (Tipogr. "Lexon-Prim"). – 92 p.: fig.

Bibliogr.: p. 57-58 ; 92 (12 tit.). – Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul financiar al Progr. de Sprijinire a Educației al Fundațiilor pentru o Soc. Deschisă în cadrul Dep. Buna Guvernare al Fundației Soros-Moldova și desfășurat în parteneriat cu Min. Educației, Culturii și Cercet. – 150 ex.

ISBN 978-9975-139-41-0.

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
Mariana MARIN. Parteneriate pentru învățare	7
Situația actuală în domeniul parteneriatului școlii cu familia	7
Parteneriatul cu familia: mituri și percepții greșite, lecții învățate	10
Participarea părinților la deciziile școlii	18
<i>Formele de manifestare a activismului părinților</i>	<i>18</i>
<i>Rezolvarea de către părinți a aspectelor negative în școală</i>	<i>19</i>
<i>Alegerea disciplinelor opționale: la discreția cui?</i>	<i>23</i>
Evaluare pentru învățare?	25
Concluzii și recomandări	31
Angela CARA. Asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	34
Introducere	34
Repere pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	37
Analiza cadrului legal pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	37
Servicii de suport pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	39
Formarea cadrelor didactice din perspectiva asigurării unei educații de calitate pentru toți copiii	41
Modalități de colaborare a școlii-familiei-comunității pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	43
Cadrul normativ privind colaborarea școlii-familiei-comunității pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	43
Modalități de colaborare a școlii cu familia pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	46
Implicarea copiilor în procesul de luare a deciziilor	48
Acțiuni realizate de ONG-urile active în domeniu pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii	49
Concluzii	53
Recomandări	55
Bibliografie	57

Lucia ARGINT-CĂLDARE. Profesor și părinte în secolul XXI:	
Între colaborare și confruntare	59
Introducere	59
Fenomene contemporane în relațiile dintre părinți și	
cadrele didactice în Republica Moldova	62
Modalitățile de implicare a părinților în viața școlii	65
Așteptări și realități ale sistemului de învățământ în domeniul	
parteneriatului școală-familie	79
Sugestii privind colaborarea școală-familie în scopul	
realizării unor parteneriate durabile	85
Concluzii și recomandări	87
Bibliografie	92

PREFAȚĂ

Începând cu primii ani de independență, problemele legate de reforma învățământului au fost mereu în centrul discuțiilor publice. În ansamblu, reforma învățământului moldovenesc a fost influențată de mai mulți factori, unii declarați și pe bună dreptate puși frecvent în evidență – necesitatea dezideologizării și umanizării învățământului moștenit de la sovietici, fundamentarea lui pe valorile naționale –, alții mai puțin declarați și nu prea scoși în evidență – reducerea importanței cunoștințelor fundamentale în condițiile dezindustrializării; „tradiția” națională de a mima schimbările de esență prin promovarea ostentativă a unor metode de învățare „absolut noi”, fără ca ele să fie adaptare la condițiile țării noastre; tendințele negândite de a orienta învățarea doar spre soluționarea unor probleme cu caracter aplicativ, de moment, în detrimentul unei pregătiri fundamentale, formative și dezvoltative, cu impact de perspectivă.

Cu regret, una din cele mai perimate „tradiții” ale învățământului sovietic – excluderea elevilor și părinților din procesul decizional, suprimarea dorințelor firești ale acestora de ași proiecta propriile trasee educaționale și de ași valorifica aptitudinile conform propriilor preferințe, de a concentra luarea tuturor deciziilor în mâinile „specialiștilor” în educație – părinții și reprezentanții comunităților, prin definiție, nefiind „specialiști” –, mai persistă și astăzi. Prin urmare, tematica studiilor de politici educaționale incluse în această lucrare este una actuală și, credem noi, merită atât abordări academice, cât și profunde de analize sociologice.

Este cunoscut faptul că implicarea părinților și comunităților în viața școlii are multiple efecte pozitive, începând cu îmbunătățirea semnificativă a rezultatelor învățării și terminând cu creșterea gradului de activism social atât al elevilor și absolvenților de școli, cât și al cadrelor didactice și al părinților. Parteneriatele școlare umanizează învățământul, îl apropie de necesitățile curente și de perspectivă ale elevului, în particular, și ale societății, în ansamblu, contribuie la creșterea coeziunii sociale și asigură valorificarea capacităților fiecărui copil. Anume parteneriatele școală-părinți-comunitate asigură armonizarea ofertei educaționale cu necesitățile beneficiarilor direcți și indirecti ai educației, extinde învățarea pe parcursul întregii vieți, formează și dezvoltă competențele sociale și civice, de conștiință și expresie culturală.

Implicarea părinților și a comunităților este absolut necesară pentru a asigura calitatea educației, calitate ce nu poate fi asigurată în lipsa unei incluziuni autentice. Anume părinții și comunitățile, prin participarea lor directă în actul de guvernare a școlilor, trebuie să orienteze instituțiile de învățământ spre crearea unor medii educaționale incluzive, care să abordeze cultura, principiile și practicile școlare în așa mod încât să asigure existența condițiilor de bază în care să poată participa și învăța toți copiii.

Odată cu afirmarea valorilor unei societăți deschise, vocile părinților și comunităților devin tot mai puternice. În astfel de condiții este foarte important ca aceste voci să fie auzite, propunerile înaintate de părinți și de reprezentanții comunităților să fie atent analizate, iar cele ce contribuie la îmbunătățirea calității educației să fie implementate în practica școlară cotidiană. Evident, barierele artificiale care uneori mai există între cadrele didactice, părinți și comunități trebuie eliminate cât mai urgent, iar cadrul instituțional și cel normativ-juridic trebuie modernizat în așa mod încât cooperarea acestor actori importanți ai educației să devină una firească, efectivă și eficientă.

*Din numele autorilor,
dr. hab., prof. univ. Anatol Gremalschi
Institutul de Politici Publice*

PARTENERIATE PENTRU ÎNVĂȚARE

Mariana MARIN,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar

SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIUL PARTENERIATULUI ȘCOLII CU FAMILIA

În Republica Moldova, colaborarea dintre familie și școală este prevăzută prin lege și este reflectată în documente reglatorii. În ce măsură acest parteneriat este eficient vom descrie prin analiza succintă a câtorva documente.

Codul educației al RM (aprobat în anul 2014) prevede, în articolul 135 (f), *obligația personalului didactic, științifico-didactic, științific și de conducere* să colaboreze cu familia și comunitatea, astfel se creează angajamente unidirecționale.

Mai puțin este reflectat aspectul contribuției familiei în acest sens. Situația dată proiectează din start un angajament de prestare a serviciilor dinspre unitatea de învățământ. Documentul de bază nu prevede aspectul legat de responsabilizarea părinților.

Un alt document ce urmează să fie implementat este **Cadrul de referință al Curriculumului național**, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum¹. În *Cadrul de referință* se menționează că „în contextul Republicii Moldova, parteneriatele familie-școală sunt privite mai degrabă tradițional: școala este responsabilă de educația copiilor, familia – de creșterea acestora. Constituirea și dezvoltarea unui parteneriat real între familie și școală este un proces dificil, prin care, pas cu pas, se va schimba semnificativ atitudinea atât din partea profesorilor, a managerilor, cât și din partea părinților și a elevilor. Acest parteneriat, pe de o parte, presupune dorința ambelor părți de a dialoga deschis despre educație, cu respectarea deplină a rolurilor – de cadru didactic, de părinte, de elev, asumarea responsabilității și manifestarea unui efort și angajament conștient din partea școlii și a familiei, pe de altă parte. Cadrele didactice și părinții sunt parteneri egali în procesul educativ, însă fiecare au experiențe și aspecte specifice de activitate”.

Specialiștii din domeniu au evidențiat problema în prezentul document, menționând că parteneriatul nu este autentic, este mai mult centrat pe responsabilizarea școlii în învățarea elevilor, iar rolul familiei este cel de protecție, creștere, asigurare cu cele necesare.

Problema parteneriatului se intensifică și mai mult odată cu implementarea Codului educației, și anume a articolului 16, *Evaluarea și scara de notare*, alin. (5): „În învățământul primar, evaluarea rezultatelor învățării este criterială și se efectuează prin descriptorii”.

¹ Ministerul Educației al RM, „Consiliul Național pentru Curriculum a aprobat Cadrul de referință al Curriculumului național”, postat la 30 mai 2017, <http://edu.gov.md/ro/content/consiliul-national-pentru-curriculum-aprobat-cadrul-de-referinta-al-curriculumului-national>

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a aprobat un șir de documente ce vizează nemijlocit implicarea părintelui în învățarea elevilor:

- *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Ghid metodic. Clasa I* (aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 862 din 07 septembrie 2015);

- *Instrucțiune cu privire la implementarea Metodologiei evaluării criteriale prin descriptori în învățământul primar, clasa I* (aprobată de Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 862 din 07 septembrie 2015);

- *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori în clasele I-II* (aprobată de Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 623 din 28 iunie 2016);

- *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Ghid metodic. Clasa a II-a* (aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 256 din 28 aprilie 2017);

- *Metodologia evaluării criteriale prin descriptori în clasa a III-a* (aprobată de Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul MECC nr. 70 din 05 septembrie 2017).

Aspectul dat este în atenția miilor de părinți, întrucât se traversează o perioadă de adaptare la un sistem nou de evaluare, și anume fără note. Familia care crește și educă un copil de vârstă școlară este conectată direct la pedagogizare prin lectura documentelor, prin contribuția la realizarea unui dialog cu profesorii, dar și cu elevii.

Situația este nouă și incomodă pentru ambele părți. Școala este pusă în situația să comunice cu familia în legătură cu altfel de probleme, și anume cu cele privind asigurarea unui transfer didactic, orientat spre comunicarea reală despre situația școlară zi de zi. Părintele se află la moment într-o incertitudine. Din păcate, nu poate face față provocării decât implicându-se în cunoașterea curriculumului, a performanțelor pe care elevul trebuie să le atingă. De data aceasta, replica „Plătesc cât trebuie, eu nu am timp” nu are impact. Elevul nu „mai aduce acasă note”, iar părinții nu află direct despre nivelul la învățătură al copilului. Astfel, se poate ajunge la o stare de îndoială și, ca urmare, la faptul că părintele să conteste legea și documentele în domeniul politicilor de evaluare. Așadar, riscul de a pierde colaborarea cu familia este la fel de mare, poate chiar mai mare decât în situația când erau note.

Colaborarea familiei cu școala și invers suferă de lipsa unui mecanism mai clar de responsabilizare a părinților pentru rezultatele copiilor lor. *Codul educației*, prin articolul 138, alin. 2, 3, stipulează obligații pentru părinți sau reprezentanții legali ai copiilor, astfel existând premise legislative prin care aceștia sunt obligați să asigure realizarea obiectivelor educaționale. Responsabilizarea părinților poate fi obiectul unor documente reglatorii, care ar face ca ei să înțeleagă faptul că ei contribuie direct la succesul/insuccesul copilului.

Caseta 1. Obligațiile părinților

Codul educației al RM (2014)

Articolul 138 (2). Părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor și elevilor au următoarele obligații:

- a) să asigure educarea copilului în familie și să creeze condiții adecvate pentru pregătirea temelor și frecventarea studiilor, pentru dezvoltarea aptitudinilor, participarea la activități extrașcolare și pentru autoinstruire;
- b) să asigure școlarizarea obligatorie a copiilor de vârstă școlară;
- c) să colaboreze cu instituția de învățământ, contribuind la realizarea obiectivelor educaționale;
- d) să urmărească, în colaborare cu conducerea instituției de învățământ și cadrele didactice, situația școlară și comportamentul copilului sau elevului în instituția de învățământ.

Articolul 138 (3): Părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor, care nu manifestă responsabilitate și nu asigură educarea și instruirea copilului, sunt pasibili de răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

Sursa: Codul educației, 2014.

Un exemplu elocvent de practică internațională de asigurare a unui *parenting*, susținut de Guvern prin programe obligatorii de formare a părinților, este prezentat în caseta de mai jos.

Caseta 2. Activitatea Asociației Italia-Euro-Net

Asociația cooperează cu numeroase instituții de administrație publică, încheind contracte cu acestea pentru diseminarea activităților pentru tineri și adulți și sprijină organizațiile de tineret în realizarea unor programe europene.

Activități realizate de EURO-NET cu părinții:

- întâlniri cu reprezentanți ai unor instituții publice sau organizații private, în special cu asociații ale părinților (în special cu MOIGE – Mișcarea Italiană a Părinților);
- contacte cu familii care au dificultăți economice și sociale;
- sprijin pentru familii în cooperare cu MOIGE;
- consiliere, întâlniri cu familiile și schimburi de experiență;
- lecturi și dezbateri despre familie și copii. Ilustrarea responsabilităților și obligațiilor părinților în procesul de educație a copiilor;
- întâlniri individuale și discuții despre formare și nevoile sociale ale familiilor.

Sursa: A. Muscă. Educația și consilierea părinților. București, 2006;
Les Écoles des parents et des éducateurs. <http://www.ecoledesparents.org/>

Soluții și recomandări

- Încurajarea activității școlii părinților ca entitate juridică la nivelul fiecărui municipiu/raion ar fi o soluție potrivită pentru asigurarea unui mecanism eficient al parteneriatului între școală și familie.
- Parteneriatul cu familia reprezintă esența sustenabilității domeniului educațional, căci părinții sunt cei care zi de zi au acces la informația despre școală, prin copiii lor. În acest fel participă aproximativ întreaga societate la abordarea problemelor din educație.

PARTENERIATUL CU FAMILIA:

MITURI ȘI PERCEPȚII GREȘITE, LECȚII ÎNVĂȚATE

Ce așteptări avem de la parteneriatul instituției educaționale cu familia?

Părinții au dreptul și obligația de a participa la procesele de învățare ale copiilor lor, deoarece ei au responsabilitatea majoră pentru aceștia. Marea provocare rezidă în realizarea angajamentului într-o manieră optimală și într-un parteneriat solid.

În ce măsură și cât de calitativ se implică părinții în activitățile de învățare ale copiilor?

Participarea la ședințele tradiționale cu părinții. De obicei, dirigintele clasei coordonează activitatea colaborării cu familia (părinții sau reprezentanții legali ai copiilor). Se stabilește o periodicitate prin ședințe obligatorii de 3 ori pe an: în luna septembrie, decembrie și 1-2 activități în an de tip pedagogizare (lectorate, seminare).

Ședințele tradiționale vizează câteva aspecte:

- a) regulamentul de ordine interioară al instituției de învățământ;
- b) programul de lucru, orarul, personalul didactic al clasei;
- c) obiectivele educaționale proiectate și realizate;
- d) nivelul rezultatelor școlare atins per ansamblu de clasa de elevi;
- e) bunăstarea sălii de clasă sau a instituției de învățământ (curățenie, dotări cu mobilier, tehnică de gospodărie, mijloace tehnice, reparații etc.);
- f) asigurarea cu mijloace de învățământ, cu auxiliare didactice pentru elevi.

Remarcăm, primele patru poziții din aceste clasament sunt un pretext pentru stabilirea ședințelor cu părinții. Instituția de învățământ este interesată în primul rând de susținerea financiară din partea familiei. Din păcate, aceasta este o realitate, fără a camufla problemele susținerii de către părinți a nevoilor materiale existente în sistemul educațional.

Este incomodă această constatare, întrucât fără implicarea financiară a familiei școala nu poate exista. Lipsa de fonduri sociale, imposibilitatea de a rezolva problemele școlii din bugetul APL, lipsa accesului la o proiecte sustenabilă, lipsa de informare despre proiecte sustenabile creează premise de acces simplu la bugetul familiei.

Soluții și recomandări

- Ședințele tradiționale cu părinții să fie organizate în exclusivitate cu scopuri de informare privind activitatea de organizare și de planificare a activităților educaționale.

- Organele de resort în domeniul educației trebuie să emită o dispoziție cu privire la interzicerea discuției altor probleme decât cele educaționale în cadrul ședințelor tradiționale.

- Problemele de asigurare financiară, gospodărie și alte inițiative extrabugetare ce vizează condițiile de învățare și bunăstarea nu pot fi inițiate de către personalul didactic sau managerial al instituției. Activitățile date pot fi planificate în cadrul asociațiilor obștești de părinți și pot fi inițiate în exclusivitate de către conducătorii acestora.

Despre ce se discută la ședințele tematice cu părinții?

Redăm cele mai discutate subiecte la ședințele tematice în ordinea următoare: de la cele mai solicitate spre cele mai puțin solicitate.

- Relațiile dintre școală și familie.
- Cum să fim buni părinți.
- Cum să ne ajutăm copiii.
- Drepturile copilului / Protejarea drepturilor copilului.
- Siguranța și protecția în activitatea școlară.
- Procedura legală de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituției de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului.
- Egalitatea de gen / Evitarea discriminării între băieți și fete.
- Prevenirea și combaterea violenței în școală.
- Viața sănătoasă.
- Prevenirea și efectele obezității.
- Efectele alcoolului, tutunului și consumului de droguri.

Părinții semnalează și diverse abuzuri legate de organizarea ședințelor cu părinții.

Caseta 3. Opiniile părinților referitoare la adunările organizate de școală

- „La ședințe se cer bani, bani și iar bani! Din păcate, alte subiecte educaționale se discută sumar sau chiar deloc. Uneori se face adunare cu părinții doar pentru a discuta câți bani trebuie de strâns pentru cadouri, reparații, excursii, zile de sărbători... Iar mai nou, se strâng bani ca să-ți dea directoarea un diriginte bun.”

- „Prevenirea suicidului, orientarea profesională.”

- „Cu părere de rău, în ultimii 4 ani, la școala unde merg copiii mei, la ședințe, în afară de comportamentul copiilor și cum să investim cât mai mult în reparații și tehnică performantă (gen laptop, televizor, imprimantă), nu se mai discută nimic.”

- „Adunările cu părinții s-au axat mai mult pe fondul clasei/scolii/asociației de

părinți, inexistentă în anul de studii 2016-2017; chestii organizatorice gen întârzieri la lecții, lipsa celor necesare pentru lecții, uniformă școlară.”

- „Învățătorul a adus la cunoștință informații eronate, mai ales în legătură cu asociația de părinți și obligativitatea achitării fondului scolii/clasei.”

- „Odată a fost psihologul la adunare și a prezentat informații foarte generale despre copiii de clasa întâi.”

- „Se mai dădeau caietele de teste, ca să vedem punctajul acumulat.”

- „Niciodată nu s-a făcut o prezentare a sistemului de evaluare în clasele primare, doar s-a pomenit că nu vor fi note.”

- „Manualele auxiliare, la început de an, nu au fost alese împreună cu părinții, ci s-a dat lista și s-a făcut comanda.”

- „Alegerea orelor opționale e o mirare, doar te pun în fața faptului că au un fel de ore opționale. Apare întrebarea: din ce să alegi?”

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Comitetul de părinți sau alte forme de asociere și organizare a părinților

La primele ședințe se stabilește prin diverse modalități (democratice, mai puțin democratice) un nucleu de părinți voluntari, care dispun de timp mai mult și participă la organizarea sau rezolvarea diferitor probleme educaționale.

În situația dată, putem remarca câteva probleme.

I. Alegerea comitetului prin metode democratice înseamnă candidarea anumitor părinți la funcțiile manageriale și votarea ulterioară a candidatului care a fost cel mai convingător.

Organizarea comitetului de părinți trebuie să se realizeze în exclusivitate prin metode de alegeri. Persoana care candidează la funcția de membru al comitetului de părinți se poate autopropune sau poate fi propusă (cu acordul ei) pentru anumite merite. La candidare, părintele trebuie să anunțe disponibilitatea sa de a coordona colectivul de părinți și de a informa despre acțiunile sale.

Această recomandare ar putea speria mulți diriginți, iar argumentul lor ar fi că alegerile sunt dificil/imposibil de realizat.

Bineînțeles, este o teorie care nu se aplică în practică. Funcția de membru al comitetului părintesc este o activitate de voluntariat, dar puțini părinți găsesc timp pentru a participa. Iată o sursă a problemelor. Într-o țară în care ne dorim să trăim decent, responsabilizarea părinților prin activități de voluntariat este o problemă.

II. Metoda nedemocratică „cât mai aproape de copilul meu”

Pe de altă parte, metoda nedemocratică înseamnă autopropunerea unor părinți la funcția de membru al comitetului de părinți (în lipsa unor alegeri). De ce unii părinți doresc numai decît să fie în această funcție? Ca să fie *cât mai aproape* de copiii lor. „Cât mai aproape” ar însemna, eventual, următoarele:

- un acces mai flexibil (și informal) la cadrele didactice decît pentru alți părinți;
- gestionarea fondurilor financiare ale clasei;

- scutirea de anumite plăți;
- subiectivitatea dirigintelui și acordarea de favoruri acelor copii ai căror părinți se implică etc.

Soluții și recomandări:

- Instituția de învățământ ar putea fi o instituție-gazdă pentru activități de voluntariat; asociațiile obștești și instituțiile publice pot deține funcția de instituție-gazdă a activității de voluntariat pentru obținerea dreptului de emiteră a carnetului de voluntar și altor instrumente de recunoaștere a activității voluntarilor în baza Legii voluntariatului, nr. 121 din 18.06.2010.

III. Contribuția părinților prin intermediul comitetului de părinți sau alte forme de asociere și organizare a părinților

Majoritatea părinților iau în serios instituția de învățământ în momentul când participă la ședințele organizate. Responsabilizarea lor se manifestă prin contactul imediat cu agenda, cu problemele unor discipline sau cu unele cadre didactice.

Unii părinți consideră că se implică în viața instituției de învățământ dacă acceptă tot ce se propune din partea comitetului de părinți. Unii, care nu acceptă tot ce li se propune, consideră că se implică și ei, monitorizând activitatea comitetului de părinți. Evident, nu este suficient pentru un părinte ca doar să dea curs la inițiativele comitetului. Această acțiune ar fi una auxiliară. Nu este suficient pentru un părinte să participe numai la întâlnirile lunare/semestriale cu părinții organizate în școală pentru a fi considerat implicat în educația copiilor.

Pentru a sprijini cu adevărat procesul de învățare al copilului, părinții trebuie să-i ofere oportunități de învățare atât acasă, sprijinindu-l la teme și asigurându-i un spațiu optim, cât și pe stradă sau la magazin, ajutându-l să ia singur decizii și să aplice în practică lucrurile învățate. Chiar dacă nu face parte din comitetul părinților din școală, părintele are dreptul să se informeze în legătură cu activitățile acestuia.

IV. „Așa te-au învățat la școală?”

În accepțiunea cetățenilor, școala este responsabilă, vinovată și lăudată pentru tot ce produce. Suntem martori la unele situații când copiii pot fi muștrați, în stradă, în curte, cu replica: „Așa te învață la școală?”. Din ea desprindem obligația școlii de a fi datoare pentru educație. Istoria amintește de perioadele când alfabetizarea se făcea doar în școală. De aici, prin tradiție, s-a moștenit atitudinea de a lăsa totul pe umerii școlii. Profesorii sunt considerați singurii experți în educația copiilor, iar părinții nu trebuie niciodată să întrebe sau să solicite informații despre ceea ce se întâmplă la școală. Bineînțeles, este un mit, care dispare în ultimul timp. Rolul de expertiză i se atribuie și părintelui.

Însă ceva din mitul dat a mai rămas, întrucât părintele cunoaște doar o parte din funcțiile sale pedagogice. Rolurile profesorilor și părinților sunt extrem de corelate. Nu se urmărește doar evaluarea de către părinți a ceea ce s-a învățat la școală și constatarea succesului. Unul dintre rolurile familiei este cel de *coaching*/îndrumare.

Soluții și recomandări:

- Îndrumarea copilului în manieră de *coaching* se poate face în colaborare cu dirigintele sau cu profesorul la o anumită disciplină școlară.

- *Coaching-ul* este cea mai prietenoasă formă de colaborare cu părinții, fiind construită pe probleme individuale. Presupune managementul problemelor constatate de către ambii parteneri: profesor și familie.

V. „În ce măsură este real să aplicăm programe de recuperare împreună cu familia?”

Cadrul didactic se oferă să analizeze o problemă existentă și să dea sfaturi de ameliorare, de dezvoltare în cazul dat. Cadrul didactic stabilește o întâlnire cu familia sau cu anumiți membri de familie. Se discută despre obiectivele, problemele și provocările pe care le are familia în raport cu educația copilului la acest moment. Este foarte important ca obiectul discuției să fie o singură problemă, iar aceasta trebuie să fie direct legată de învățare.

Consilierea și ghidajul trebuie să fie profesionale, centrate pe dezvoltarea individuală a copilului. Maniera în care se discută cu părintele poate avea un efect pozitiv sau negativ asupra exercițiului dat.

Profesorul și familia construiesc un program de dezvoltare personalizat. Au loc întâlniri periodice și verificarea progresului.

Acest algoritm trebuie să fie stabilit la nivel de metodologie și inclus în Regulamentul de ordine interioară al instituției de învățământ.

Părintele poate deveni responsabil atunci când știe că astfel de program face parte din cultura organizațională a instituției și este recomandat profesorilor și diriginților.

Soluții și recomandări:

- La nivelul instituțiilor de formare continuă, profesorii pot fi pregătiți, la stagii modulare, pentru programe de *coaching*, centrate pe recuperare și dezvoltarea concretă a unor probleme legate de învățare.

- La nivelul programelor de colaborare cu familia, în cadrul școlilor părinților, este necesar să fie instruiți părinții pentru astfel de modalități de colaborare.

- În lipsa unei instruirii prealabile despre această formă de colaborare, părinții ar putea fi împotriviți sau ar putea neglija invitațiile profesorilor.

VI. Dirigintele cunoaște toate problemele copilului în școală?

Incontestabilă este funcția dirigintelui în școală. În virtutea funcției sale, el are obligația să cunoască succesele și problemele copilului la școală.

Dirigintele colaborează cu colectivul de profesori ce predă la clasa dată, stabilește necesități de îmbunătățire, formulează recomandări, aduce la cunoștința familiei rezultatele elevilor. Teoretic, dar și practic, lucrurile așa au loc. Însă, de cele mai multe ori, parteneriatul se tatonează în această zonă, fiind o sursă sigură de eșec. Uneori diriginții nu acordă atenție tuturor situațiilor, dar acționează mai ales în cazul problemelor mai grave.

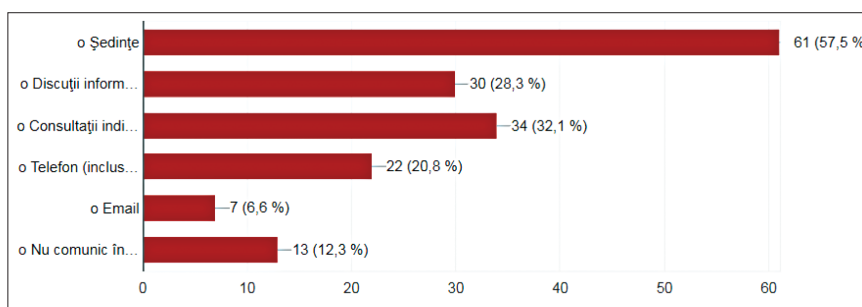

Parteneriatul pentru învățare are drept scop schimbare spre bine în viața elevului. Profesorul de o anumită disciplină școlară nu recurge întotdeauna când e necesar la colaborarea cu familia. Ca urmare, scade și performanța copilului. Imposibilitatea de a dialoga frecvent cu familia scade de fiecare dată succesul copilului.

În aceeași ordine de idei, accesul părintelui în școală este deseori restricționat din motive de siguranță. Astfel, părinții nu pot intra în școală fără a cere în prealabil o discuție cu profesorul/profesorii. Nici dirigințele nu este întotdeauna informat despre anumite situații individuale la orele ținute de alți profesori și recomandările acestora pentru învățarea eficientă.

Diagrama de mai jos ne prezintă formele de comunicare a familiei cu școala.

Fig. 1. Formele de comunicare a familiei cu școala

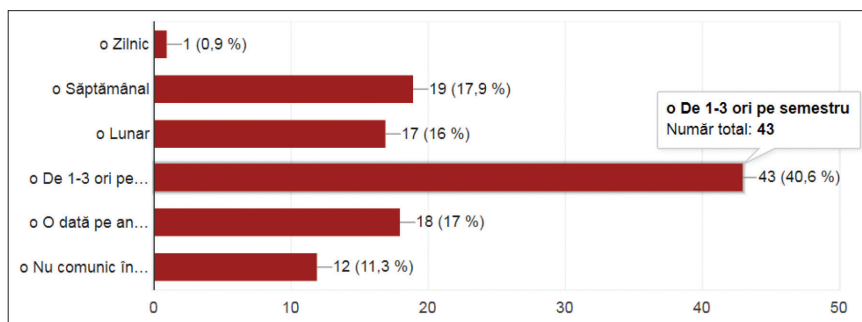

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Observăm că ședințele cu părinții sunt în topul preferințelor și anume ele prezintă informația despre copil. Dar, ținând cont de principiul confidențialității, dirigințele nu are dreptul să vorbească despre rezultatele copilului în fața celorlalți părinți. Există și alte forme de colaborare în școală, dar ele sunt prezentate într-un procent foarte mic și sunt asigurate doar de diriginți. Informația veridică pe discipline școlare lipsește de fapt.

Întrebarea din sondaj (AGIRoMd) privind frecvența comunicării părinților cu profesorii (fig. 2) atestă că majoritatea respondenților (43 %) comunică cu profesorii cel puțin o dată și cel mult de 3 ori în jumătate de an, primind informații despre învățarea copilului.

Fig. 2. Frecvența comunicării părinților cu profesorii, alții decât diriginții

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Ca să înțelegem clar, nu este vorba de nota acordată copilului, ci de acele măsuri de ameliorare necesare copilului pentru o anumită situație de învățare.

De exemplu un elev de clasa a V-a are nevoie de mai multe exerciții pentru calcularea numitorului comun la matematică sau la limba română întâlnește dificultăți la prezentarea rezumatului unui text. Sunt mici probleme, punctuale, despre care părintele nu are cum ști. Nota pe care o vede în agenda elevului este atât de evaziv explicată părintelui, încât de cele mai multe ori copilul dă din umeri că nu a înțeles de ce are așa notă sau spune că altcineva e vinovat, numai nu el.

Soluții și recomandări:

Metodele de colaborare cu familia nu trebuie să se rezume la colaborarea cu dirigintele. Existența unui carnet de dialog cu familia ar putea ameliora colaborarea cu profesorii de la toate disciplinele școlare și ar putea stabili punctual ameliorarea situației școlare.

Existența unei zile de consiliere în școală, cu o programare individuală, la fel, ar putea îmbunătăți relația cu colectivul de profesori.

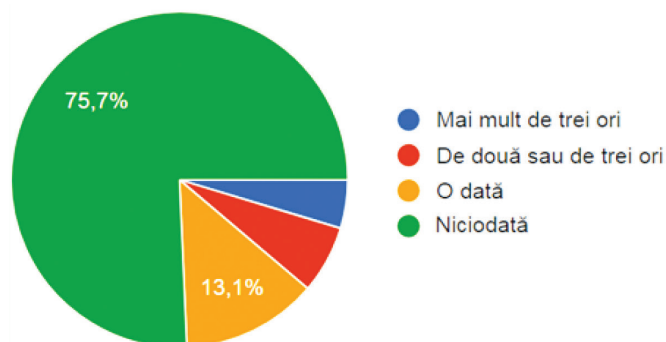
Comunicarea online (e-mail, viber, messenger) este un instrument ce permite profesorului să expedieze părintelui, de exemplu, o recomandare pentru îmbunătățirea unei situații.

VII. Consilierea familiei în școală face parte din altă eră... viitoare.

Constatam mai sus că dirigintele este omniscientul și omnipotentul în școala de azi. Totul se rezumă la acțiunile sale. Este o abordare greșită, deoarece rezultatul copilului este o muncă de echipă. Și dacă în această echipă lipsește consilierul școlar, psihologul sau un specialist din domeniul dat, atunci eșecul sau regresul este la el acasă.

Diagrama din fig. 3 denotă că școala noastră este deficientă la capitolul consilierea familiei; 75% din respondenți nu au avut acces niciodată la o astfel de consiliere.

Fig. 3. Frecvența comunicării părinților cu consilierul școlar

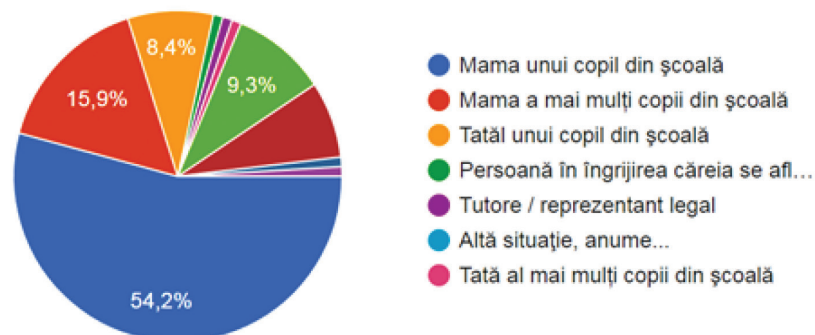
Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Nu este o constatare care să ne ia prin surprindere. Problema psihologilor/consilierilor școlari este cunoscută de mult timp. Chiar și acolo unde sunt astfel de posturi în statele de personal, de cele mai multe ori persoana dată este un profesor ce deține funcția dată prin cumul.

Soluții și recomandări

- Echipa managerială, consiliul de administrare, managerul principal trebuie să acorde o importanță majoră postului de consilier școlar (psiholog, cadru de sprijin).
- Colaborarea cu părinții trebuie să fie autentică, nu doar scrisă în documentații.
- Familia are nevoie de susținerea unei echipe profesionale. Familia are nevoie de încurajare și orientare în educația copilului.
- Rolul consilierului este unul neutru, în sensul că el nu este în conflict de interese cu notele pe care le acumulează elevul.
- Așadar, intervenția profesională, nu doar în cazurile grave, ar eficientiza parteneriatul între școală și părinți pentru învățare.

Fig. 4. Componenta respondenților online

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

VIII. În ce mod familia percepe parteneriatul pentru educația copilului?

Analiza ce urmează a fi prezentată a fost necesară pentru a stabili percepția generală și specifică de către familie a rolului său educativ acasă și la școală.

Din numărul total de respondenți (108 persoane), mamele (85 de persoane), în mod tradițional, sunt cele care ghidează educația în mod direct. Sondajul a fost efectuat online, interviul fiind plasat și distribuit în *social media* (mediile de socializare), or, putem conchide că există echitate din punct de vedere gender în mediul online. Interesul pentru școală/parteneriat este reprezentat de mamă, care are obligația de a ajuta/verifica temele, de a asigura cu cele necesare pentru școală, de a dialoga cu școala în problemele concrete de reușită/nereușită a elevului. În mod firesc, rolul taților este unul considerabil în educație și mai ales în dialogul cu școala. În linii mari, rolul tatălui constă în suport parental și control parental.

Percepțiile ulterioare pot fi calificate mai mult ca feministe, dar sunt relevante pentru prezentul studiu, întrucât societatea noastră atribuie rolul de educator principal mamei și, bineînțeles, „vina” pentru toate problemele constatate o va purta tot ea.

O primă concluzie în acest sens ține de faptul că rolul de a educa propriii copii în contextul școlar trebuie extins și promovat ca obligație partenerială a ambilor părinți. Cu alte cuvinte, responsabilizarea taților trebuie să se producă într-un mod motivat sau în contexte de instruire socială.

PARTICIPAREA PĂRINȚILOR LA DECIZIILE ȘCOLII

Formele de manifestare a activismului părinților

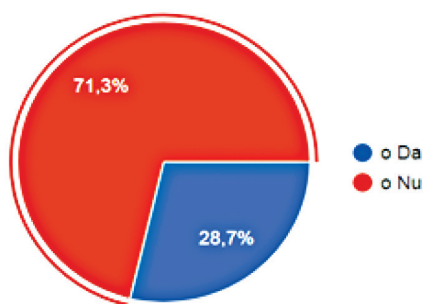
Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, ciclul I și II² prevede că părinții/tutorii legali au dreptul și obligația de a colabora cu instituția în vederea realizării finalităților educaționale și au obligația ca, cel puțin o dată pe lună, să ia legătura cu dirigintele pentru a cunoaște evoluția copilului lor.

Diagramele de mai jos (fig. 5-6) prezintă, în linii mari, o tendință sănătoasă în participarea consiliului de părinți la administrarea instituției de învățământ. Școlile au comitete de părinți ale claselor, al întregii școli, au reprezentanți ai părinților în toate structurile. Frecvența întâlnirilor este una adecvată, deși există un anumit grup de părinți care nu este informat despre aceste întâlniri. O parte din părinți nu cunoaște activitatea consiliului de administrație al școlii.

Acțiunile părinților în luarea deciziilor se remarcă și prin reacția lor la anumite situații, mai puțin favorabile pentru copilul lor sau pentru colectivul de elevi. Oferta de pedagogizare a părinților trebuie să genereze și instruiri privind comportamentul acestora în anumite situații.

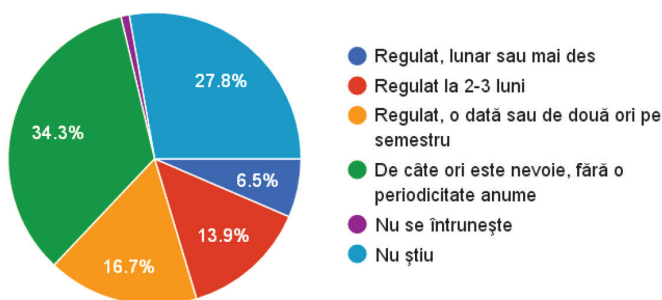
² *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, ciclul I și II*. Aprobare prin Ordinul Ministerului Educației nr. 235 din 25.03.2016.

Fig. 5. Faceți parte din comitetul de părinți al clasei?

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Fig. 6. Cât de des se întrunește comitetul de părinți al clasei?

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Rezolvarea de către părinți a aspectelor negative în școală

Părinții aleg să comunice direct cu administrația instituției sau cu dirigințele pentru a rezolva anumite probleme personale legate de propriul copil. În asemenea condiții, părinții aproape întotdeauna și-au rezolvat pozitiv problemele (63%).

Percepția părinților vizavi de aspectele negative în școală se conturează mai lesne în jurul a două probleme: *comportamentul unor elevi* (47,4%) sau *comportamentul unor profesori* (57,9%).

Părinții mai semnalează nereguli privind:

- paza și siguranța din școală și în jurul școlii;
- ghiozdanele grele, cărți și caiete prea multe;
- ordinea și curățenia din școală;
- corupția;
- colectarea ilicită de bani, obligatorie;

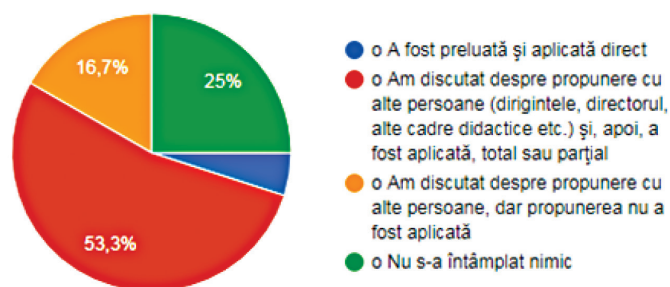
• WC-urile („Deși e după reparație, tot nu au pus niște pereți între cabine și copiii se jenează unul de altul, de multe ori [copilul meu] chiar are probleme de sănătate din cauza asta”;

- fotografierea copiilor fără acordul părinților de către persoane care prestează servicii foto comerciale, vânzători ambulanți de cărți care nu prezintă mare valoare;
- multe teme acasă.

Mai mulți părinți (54,7%) vin cu propuneri de îmbunătățire a activității din școală, iar alții (45,3%) nu contribuie cu astfel de propuneri. Raportul numeric vorbește despre indiferența unor părinți sau imposibilitatea acestora de a acționa.

Indicatorii cantitativi, obținuți prin sondaj, arată că doar 5% din părinți și-au văzut acceptate propunerile imediat, iar alții 25% nu au constatat nicio reacție la propunerea lor. Chiar și după discuțiile cu alte persoane, 16,7% din respondenți au menționat că propunerea lor nu a fost aplicată.

Fig. 7. Reacția administrației la propunerile părinților

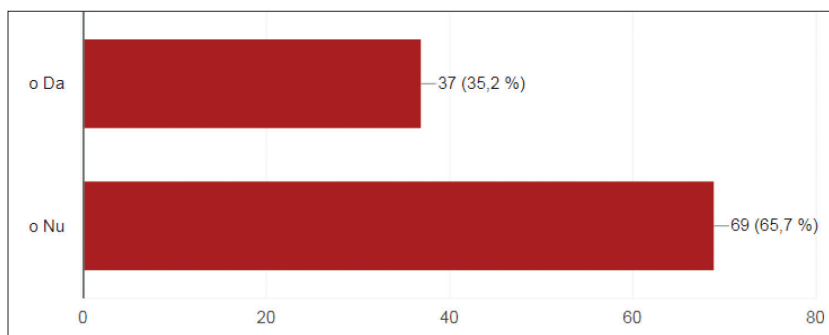

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Rezultă că propunerile părinților nu sunt luate în calcul de către administrația școlii sau că mecanismul prin care aceste propuneri ajung la organul consultativ, comitetul părinților, nu este cunoscut de către toți.

Părinții nu sunt solicitați pentru a-și spune părerea despre ceea ce se întâmplă în școală. Iar acest lucru este indicat de raportul de 35,2% pentru „da” și 65,7% - pentru „nu” (fig. 8).

Fig. 8. Luarea în calcul a poziției (opinii) părinților cu privire la problemele școlii

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Dirigintele este persoana care cel mai des solicită părerea părinților, acest fapt fiind confirmat de 83% din respondenți, iar directorul solicită opinia părinților conform afirmației a 36,1% din respondenți. Lucru firesc, dintr-o perspectivă, întrucât primul contact este asigurat de către diriginte în ideea stabilirii unui parteneriat.

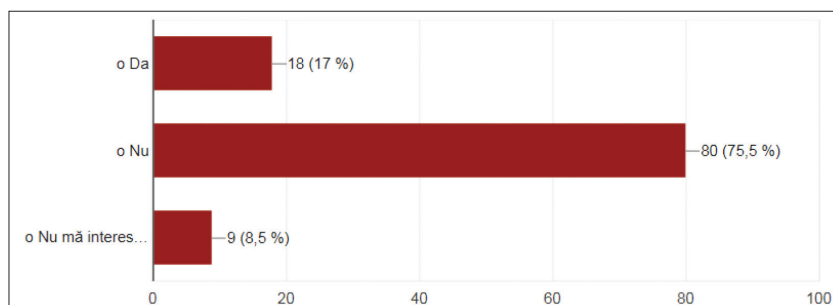
Caseta 4. Subiectele indicate de părinți ca fiind consultate cu ei de către administrația școlii

- Regulamentul instituției, drepturile și obligațiile elevilor și părinților ș.a.
- Calitatea predării matematicii.
- Atitudinea profesorilor față de starea emotivă a elevilor.
- Numărul de elevi în clase.
- „La noi în clasă cam nu se ține cont de alte păreri. Deciziile le ia profesoara cu comitetul părintesc, din care fac parte oameni apropiați.”
- Despre re alegerea consiliului de părinți al instituției.
- Dacă e necesar de discutat cu copiii acasă despre *bullying* (hărțuire).
- Regulamentul de ordine interioară.
- Cum se simte copilul meu la școală?
- Ce relație are copilul cu doamna învățătoare?
- Ce activități pe interese ni se par interesante în instituție?
- „A fost inițiată o discuție legată de banii pe care suntem obligați într-un fel sau altul să-i strângem de la părinți pentru asociația liceului, cheltuieli pentru curățenie, reparație și alte sărbători.”
- Ce părere am despre profesoara copilului meu.
- Atitudinea profesorilor față de elevi.
- „Învățătorul ar dori să nu-mi bag nasul în treburile școlii, să nu pun întrebări referitoare la lucrurile dubioase, la ședințele cu părinții se iau anumite decizii, de care ulterior nu se ține cont. Comunicarea este defectuoasă atât cu părinții, cât și cu copiii.”
- „Dacă suntem de acord cu mărirea sumei de bani pentru fondul școlar și organizarea oficială a asociației părintești.”
- Despre alimentație.
- Despre cercul de interese al copilului, despre grupul de prieteni, despre utilizarea telefoanelor, despre grupurile virtuale și comunicarea pe rețelele de socializare.
- Asociația, disciplina, forma școlară.
- Proiectul cu roboții.
- Nivelul predării, complexitatea curriculumului, condițiile de susținere a examenului.
- Nivelul de instruire și educare în instituție.
- Disciplina.
- Clasa numeroasă, nerespectarea de către unii elevi a regulilor clasei.
- „Ce schimbări dorim să facem pentru a îmbunătăți condițiile din școală.”
- Relațiile profesori-elevi, comportamentul elevilor, construirea sălii sportive.

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd și în focus-grupuri.

Vom observa că printre subiectele discutate nu se află și bugetul școlii. Diagrama ne dovedește acest fapt. Doar 17% din respondenți sunt consultați în privința utilizării mijloacelor bănești, 75,5% nu au participat la astfel de discuții și decizii. Iar 8,5% nu se interesează de acest fapt.

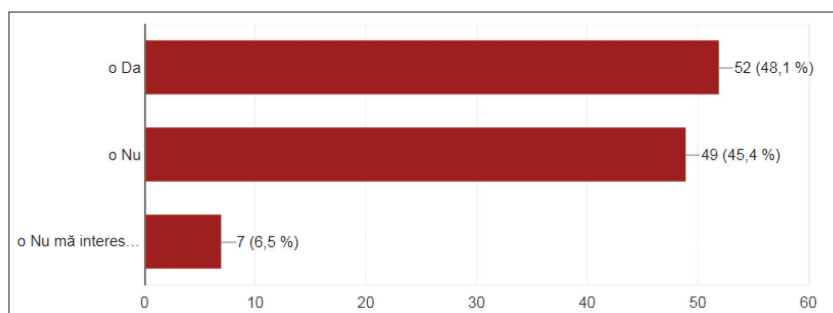
Fig. 9. Consultarea părinților cu privire la bugetul școlii

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Bugetul școlii se prezintă părinților pe panouri speciale prin afișarea informației despre cheltuieli și venituri și impactul acestora asupra dezvoltării instituției.

Fig. 10. Transparența privind efectuarea cheltuielilor din bugetul școlii

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

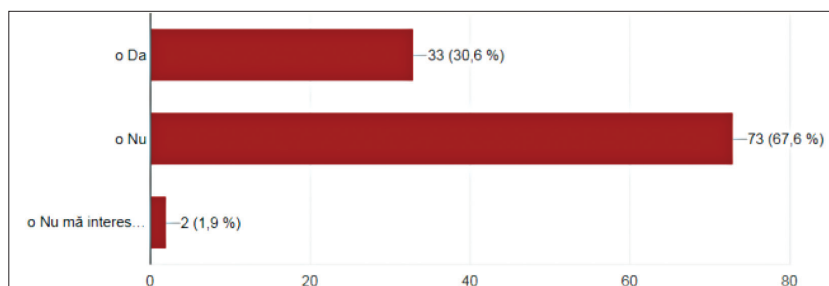
La capitolul cheltuieli bugetare, putem remarca o oarecare netransparență, iar acest fapt este ilustrat de cele 45,4% de răspunsuri negative (fig. 10). Ar însemna că aproape jumătate din respondenți nu cunosc modalitățile de cheltuire a bugetului școlii.

Mai există rezerve mari la capitolul planificarea activității din școală în parteneriat cu părinții. Putem remarca îngrijorarea dictată de 67,6% din părinți, care au confirmat lipsa de consultare a părinților (fig. 11). Din moment ce con-

statăm o poziție de autoritate asupra activităților din școală, manifestată de conducerea instituției, școala nu poate fi considerată „partener”. În acest caz vorbim mai degrabă de o colaborare în anumite situații educaționale. Părintele mai este privit, din păcate, drept o sursă de venituri, drept contribuitor la dezvoltarea unității școlare. În acest sens, vorbim despre o ușoară discriminare, care poate înclina spre grave abateri.

Soarta copiilor este decisă aproape în exclusivitate de angajații școlii, or, părinții nu au decât să fie anunțați că ai lor copii învață după un anumit curriculum sau că școala lor participă la un experiment ori că elevii vor fi apreciați într-un anumit mod.

Fig. 11. Consultarea părinților în ceea ce privește planificarea activităților din școală

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Alegerea disciplinelor opționale: la discreția cui?

Reperle conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale³ menționează că disciplina opțională este o disciplină de învățământ propusă la alegere elevilor, diferită de cele existente în trunchiul comun, care are drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevului din unul sau mai multe domenii. Curriculumul la disciplina opțională este elaborat de cadre didactice, specialiști în domeniu, este discutat la consiliile instituțiilor acreditate și aprobat de minister. Disciplina opțională din componenta locală pentru instituțiile din învățământul secundar general reprezintă disciplinele opționale oferite în limita 5% – ciclu primar și gimnaziu și 10% – liceu din cota disciplinelor opționale, axate pe subiecte de importanță locală/regională.

³ Ion Achiri et al., *Reperle conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale*, http://www.edu.gov.md/sites/default/files/reper_econceptuale_privind_elaborarea_curriculumului_la_disciplinele_optionale.pdf, Chișinău, 2017.

Planul-cadru⁴ reglementează alegerea și aplicarea orelor opționale în felul următor:

Administrația instituției de învățământ va analiza domeniile de interes ale elevilor, capacitățile instituționale (pregătirea cadrelor didactice, materialele didactice disponibile etc.) și va decide asupra ofertei privind orele opționale pentru anul școlar următor. Oferta disciplinelor opționale este prezentată, în mod obligatoriu, elevilor și va include cel puțin trei opțiuni pentru fiecare elev.

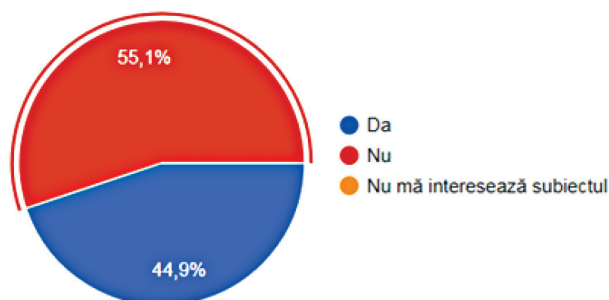
În luna mai, părinții/reprezentanții legali ai elevilor din învățământul primar și elevii din clasele învățământului gimnazial și liceal își vor exprima, în baza cererii în scris, opțiunile pentru studierea disciplinelor opționale în anul viitor de studii. Elevii din clasa a X-a pot menționa disciplinele opționale solicitate în baza cererii de înmatriculare în învățământul liceal. Componenta opțională a Planului-cadru de învățământ, stabilită în baza cererii elevilor, se aprobă de către consiliul profesoral al instituției, **în luna august**.

Așadar, prevederile administrative stipulează că părinții trebuie să fie consultați în privința orelor opționale. Pentru clasele primare, alegerea o fac în linii mari părinții, pentru clasele de gimnaziu orele opționale sunt alese de către elevi, iar ședințele cu părinții sunt de natură informativă, cu semnare în procesele-verbale.

La modul practic, 55,1% din părinții chestionați menționează că nu sunt consultați în privința alegerii disciplinelor opționale, iar alții 44,9% spun că sunt consultați (fig. 12).

Valorile cantitative din fig. 13 denotă că disciplinele opționale reflectă opțiunile și interesele copilului în proporție de: 51,8% (exact ce îl interesează pe elev), 42,9 (parțial) și 5,4% (nimic util).

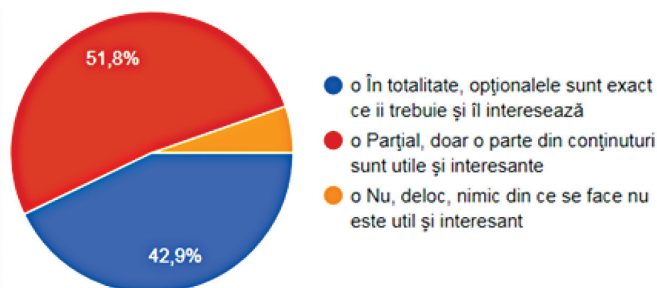
Fig. 12. Consultarea părinților cu privire la alegerea disciplinelor opționale

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

⁴ Ministerul Educației al RM, *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2017-2018*, http://educ-hincesti.starnet.md/dih/public/files/Plan_cadru_2017-2018.pdf, Chișinău, 2017.

Fig. 13. În ce măsură disciplinele opționale reflectă opțiunile și interesele copilului

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Soluții și recomandări

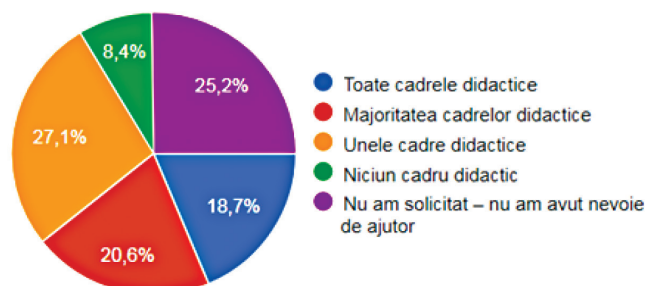
Pentru a asigura corectitudinea procesului de alegere a disciplinelor opționale, se propune ca la nivelul instituției de învățământ să fie creată o comisie pentru curriculumul școlar, formată din cinci membri, cu următoarele atribuții:

- definitivarea ofertei educaționale a școlii;
- sondarea și analizarea opiniei elevilor cu privire la realizarea orelor din curriculumul la decizia școlii din anul trecut și propunerea de noi discipline sau teme pentru oferta curriculară pentru anul școlar următor, care să corespundă și solicitărilor elevilor și părinților;
- consultarea obligatorie a părinților în privința alegerii disciplinelor opționale;
- elaborarea calendarului de prezentare a ofertei școlii și de aprobare a disciplinelor opționale pentru anul școlar următor;
- elaborarea proiectului pentru curriculumul la decizia școlii.

EVALUARE PENTRU ÎNVĂȚARE?

În ce măsură cadrele didactice răspund la cererile părinților de ajutor individual pentru copilul lor, pentru înțelegerea/aprofundarea celor predate, putem constata analizând datele diagramei de mai jos (fig. 14).

Fig. 14. Disponibilitatea cadrelor didactice pentru un program recuperator în învățarea elevilor

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Disponibilitatea cadrelor didactice pentru un program recuperator pentru elevi este de 39,3% (20,6% + 18,7%). Menționăm că aceasta este o muncă ne-normată, de voluntariat a cadrului didactic și nu fiecare acceptă acest lucru. Mai mulți profesori consideră că nu este obligatoriu să consiliezi suplimentar elevii, întrucât acest lucru depășește norma didactică.

Din experiența școlară putem remarca și problema disciplinelor școlare cu o oră pe săptămână. Dacă tema nu a fost clară, elevul riscă să rămână cu multe „goluri”. Situația de succes fiind diminuată vizibil, riscăm să constatăm doar indiferență și chiar abuz.

Criteriile de evaluare sunt un element relativ nou în practica școlară. Pentru învățământul primar, acestea au un rol central, întrucât sistemul de evaluare a suferit schimbări prin introducerea în Codul educației al Republicii Moldova a art. 16 alin. 5, art. 3 și art. 151, care se referă la evaluarea criterială a rezultatelor învățării prin descriptori.

Caseta 5. Evaluarea prin descriptori

Codul educației al RM (2014)

Articolul 3. Noțiuni principale. În sensul prezentului cod, următoarele noțiuni principale semnifică:

descriptori – criterii calitative de evaluare care descriu modul de manifestare a competențelor elevului și permit determinarea gradului de realizare a acestora (minim, mediu, maxim). În conformitate cu nivelul atins, descriptorii permit acordarea de calificative (suficient, bine, foarte bine).

Articolul 16. Evaluarea și scara de notare. (5) În învățământul primar, evaluarea rezultatelor învățării este criterială și se efectuează prin descriptori.

Articolul 152. Prezentul cod intră în vigoare în 30 de zile de la publicare, cu excepția: d) art. 16 alin. (5), în partea ce ține de evaluarea rezultatelor învățării prin descriptori, care se pune în aplicare din anul 2015, începând cu clasa I.

Sursa: Codul educației, 2014

În accepțiune teoretică, **criteriile de evaluare** sunt seturi de calități importante care se regăsesc în produsele învățării și care trebuie să se prezinte ca un sistem.

Necesitatea operării lor dinspre actanții școlii este atât de necesară, încât ea asigură transparența în relațiile profesorului cu elevii, precum și calitatea în învățare.

Procedura de utilizare a criteriilor începe cu anunțarea lor la începutul anului școlar. La debutul anului școlar, profesorii și diriginții trebuie să anunțe, în cadrul întâlnirii cu părinții, care sunt criteriile de evaluare pentru clasa respectivă.

Criteriile de evaluare derivă de obicei din finalitățile curriculare pentru anul de studii. Ele nicidecum nu pot fi generalizate ca pentru întreaga treaptă. Criteriile de evaluare nu pot fi personalizate de către profesor. Cu alte cuvinte, profesorul din școala X și profesorul din școala Y trebuie să aibă aceleași criterii

de evaluare dacă activează după același curriculum. Deci, criteriile de evaluare standardizează cerințele la disciplina dată, pentru anul de studii respectiv.

Criteriile sunt prima sursă de autoevaluare. Elevul, dar și părintele, cunoscând foarte clar cerințele și cât valorează acestea într-un test sau într-o altă formă de evaluare, pot singuri să aprecieze nivelul de performanță.

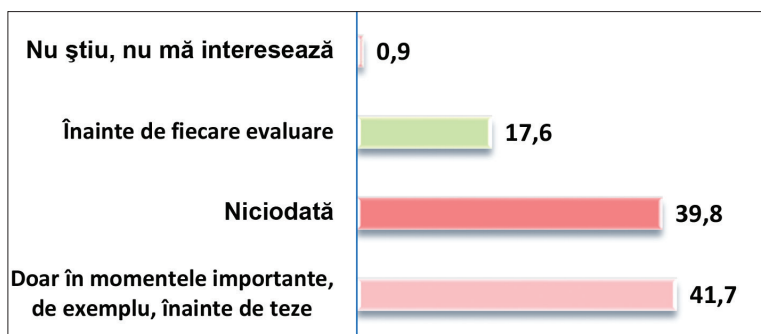
De obicei, ele se generalizează și se prezintă ca niște condiții pentru a ajunge la anumite rezultate. Procedura este valabilă pentru evaluările curente (formative) și sumative.

În context, am solicitat părinților să ne informeze cât de des li se explică (prin intermediul elevilor), înainte de evaluare, criteriile care vor fi folosite pentru probă sau test.

Datele din diagramă ne informează că această cultură practic nu există. Doar 17,6% din respondenți ne asigură că înainte de fiecare evaluare se explică criteriile după care vor fi apreciați elevii (fig. 15).

Doar în momente importante (înainte de evaluări de tip teze, naționale) copiii și părinții știu care va fi ținta evaluării.

Fig. 15. Anunțarea criteriilor de evaluare de către profesori

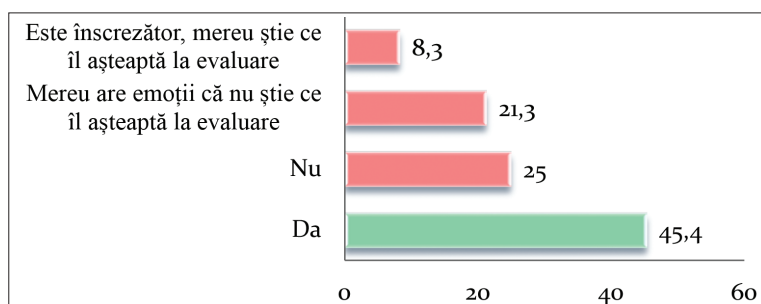

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Din diagrama cu rezultatele obținute la întrebarea „Copilul dv. cunoaște, înainte de evaluare, criteriile care vor fi folosite pentru evaluare și notare?” vom deduce că nici elevii nu sunt informați cu privire la criteriile de evaluare.

Concluzionăm că profesorii nu cunosc sau nu doresc să utilizeze sistemul criterial. Această atitudine denotă o subcultură a evaluării și centrarea pe cerințele latente, necunoscute ale profesorului. Am putea nota și faptul că profesorii manifestă reticență în a anunța criteriile de evaluare, mai ales părinților. Mulți dintre ei ar spune că nu au de ce să anunțe părinții despre criteriile de evaluare, întrucât interesul părinților este redus. Această situație ne face să înțelegem de unde provine iresponsabilitatea părinților față de studiile elevilor. Vorbim despre

Fig. 16. Cunoașterea de către elevi a criteriilor de evaluare

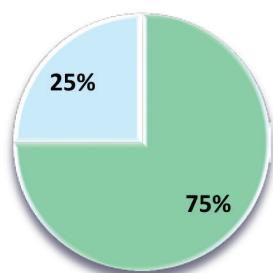

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

lipsa interesului școlii de a comunica cu părinții și din rezultatele obținute la întrebarea „Cât de des vi se explică motivele pentru care copilul dumneavoastră a obținut o anumită notă sau cum a ajuns la un anumit rezultat?”.

Fig. 17. Impactul evaluării asupra copiilor (percepția părinților)

■ Îi motivează pe copii ■ Îi demotivează

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Percepția părinților despre evaluare a fost mereu clasică. Motivația învățării, în sensul ei larg, întotdeauna a fost susținută prin evaluare. Mai mult, părinții astfel înțeleg legătura dintre școală și familie. Prin clasică întrebare „Ce notă ai luat?”, părinții sunt informați despre progresul, performanțele sau regresul copilului său. Pentru părinții responsabili această întrebare poate continua cu altele: „Dar de ce?”, „Ce a fost dificil?”, „Ai întrebat profesorul când nu ai știut? Cum a reacționat profesorul?”. Și, câteodată, cu replici de genul: „Nu vrei să înveți!”, „Ești leneș!”, „Nu ne iubești!”, „Nu ne respecti!”.

Mai rar părinții vor pune întrebări de genul: „Cu ce te pot ajuta?”, „Ce crezi că poți face pentru a îmbunătăți situația?”, „De unde te poți informa?” etc.

Deși majoritatea părinților au constatat o motivare a învățării prin evaluare, totuși o serie de părinți sunt îngrijorați de starea emoțională a copiilor. Argumentele lor oscilează între competiție nesănătoasă, abandon școlar și serioase probleme emoționale.

Caseta 6. Demotivarea elevilor prin evaluare (părerile unor părinți)

- „Evaluările îl stresează. Nu se poate concentra. Unii copii sunt mai rapizi, alții mai înceți, și nu întotdeauna reușește să facă totul.”
- „Nu sunt clare criteriile de evaluare. Diriginta face meditații contra plată. Suntem unicii care refuzăm.”
- „Evaluările semestriale îl demotivează, cele zilnice sunt binevenite, pentru că nu sunt stresante.”
- „Copilului meu îi plăcea să cunoască lucruri. Evaluarea l-a determinat să copie, să absenteze în zilele când știa că va avea loc o evaluare, să învețe superficial, doar pentru a obține o notă.”
- „Evaluarea provoacă un stres puternic și frica de a lua o bila roșie. Copiii devin invidioși între ei și intră în competiție, fac o comparație nesănătoasă.”
- „Consider ca evaluările sunt necesare, dar îi intimidează pe copii.”
- „Notele neargumentate îl descurajează. Nu știe de ce a fost egalat cu restul colegilor.”
- „De obicei, evaluările sunt mai complexe, în majoritatea cazurilor notele sunt mai joase, conținutul materiei evaluate este greu, mult și de neînțeles, se cere multă reproducere a materialului.”

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

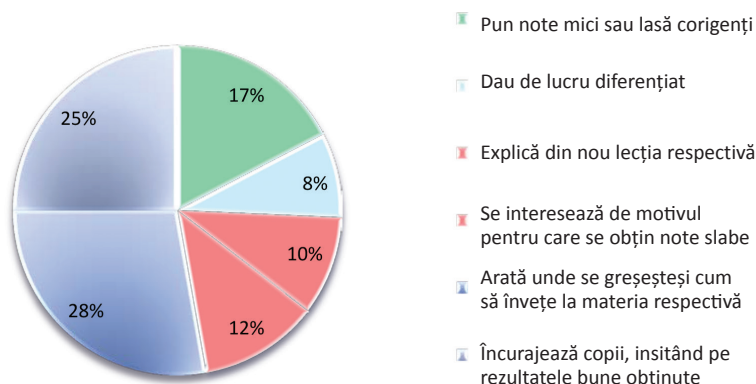
În situația absenței notelor în clasele primare, unii părinți reproșează că dispare interesul pentru învățare. Dar interesul pentru învățare nu este altceva decât o manipulare involuntară a părinților.

În cazul notelor, elevul nu învață din curiozitate epistemică, dar pentru note. Și nu orice note, dar note mari. De ce? Ca să nu-și supere părinții. Cu alte cuvinte, cercul vicios constă în atitudinea părinților față de notele copiilor. Frica, recompensa sunt elementele ce motivează elevul să învețe. Așadar, percepția părinților despre evaluare se rotește în jurul rezultatului, și nu a procesului.

Motivația pentru învățare e posibilă prin evaluare. Doar că părinții nu cunosc adevăratele beneficii ale ei. Evaluarea este o stare, o etapă a învățării. Ea servește drept o diagnosticare a performanței proprii și o încurajare pentru explorare, învățare. În acest sens, se recomandă ca părinții să fie instruiți despre percepția adecvată a evaluării.

Desigur, elementul central al motivației școlare este factorul uman. Atitudinea profesorului față de elev, față de felul cum el învață creionează, de fapt, o singură atitudine în mintea unui copil de clasele primare: „Mă iubește sau nu învățătorul?”. Pentru adolescenți, situația se transformă în ură sau dragoste față de profesor.

Fig. 18. În momentul în care copilul dumneavoastră are rezultate slabe la învățătură, cum acționează profesorii?

Sursa: Sondaj realizat de AGIRoMd.

Analizând diagrama din fig. 18, vom înțelege că acțiunile profesorului sunt diverse și, în linii mari, corecte. Ponderea procentuală a acestora totuși e diferită în raport cu așteptările părinților. Doar 10% din profesori sunt deschiși spre explicația temei în mod repetat. Alții 8% dau de lucru diferențiat – un lucru atât de important. Din acest indicator putem distinge o atitudine rezervată a cadrelor didactice față de metodele de predare diferențiată.

Cadrelor didactice invocă lipsă de timp, sunt reticente în a pregăti suplimentar materiale ce ar diferenția conținutul învățării. Doar 12% din cadrele didactice sunt empatici și încearcă să înțeleagă motivul din care elevii obțin rezultate slabe. Aproape în mod egal (25% și, respectiv, 28%) cadrele didactice aleg să încurajeze elevii și să le formeze competențe de a învăța.

Aspectele date merită a fi luate în calcul și a fi subordonate unor acțiuni de formare/dezvoltare a competențelor metodice.

Soluții și recomandări

Problema planificării evaluărilor (formative și sumative) la începutul anului de învățământ, al unității de învățare rămâne a fi una deschisă, care necesită o pregătire serioasă. Aici mai putem adăuga faptul că nici profesorul nu are în practică obiceiul de a formula obiectivele evaluării la început de modul.

Se recomandă:

- Informarea părinților prin mesaje scurte despre criteriile de evaluare, dar nu înainte cu o zi de evaluarea propriu-zisă, ci la începutul unității de învățare.
- Instituțiile de formare continuă trebuie să asigure module tematice pentru cadre didactice, manageriale și părinți privind managementul evaluărilor rezultatelor școlare.
- Anticiparea demersului de evaluare de către cadrele didactice prin pro-

iectarea evaluării rezultatelor școlare în proiectarea didactică, prin delimitarea produselor din referențialul de evaluare, a metodelor, concretizând un aspect al competenței specifice.

- Implementarea evaluării criteriale prin descriptori prin: integrarea evaluării formative (procesul), a feedbackului și a evaluării de produs.
- Anunțarea criteriilor de evaluare a produsului, cu precizarea descriptorilor de performanță, care trebuie să apară în produsul-rezultat.
- Verificarea, pe tot parcursul perioadei de formare, a nivelului de competență, prin instrumente de evaluare criterială prin descriptori și raportarea la criteriile anunțate.

Rolul semnificativ al utilizării de către profesori a elementelor criteriale în procesul educațional determină îmbunătățirea demersului de evaluare a rezultatelor școlare în învățământul preuniversitar, diversificând evaluarea și făcând-o mai deschisă pentru solicitările din partea societății; fortificarea relației școală–elev–familie prin transparența, corectitudinea, credibilitatea evaluării rezultatelor școlare și motivarea subiecților implicați.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În contextul provocărilor și schimbărilor globale și naționale, granițele dintre școlarizare și educație devin tot mai flexibile. Sporirea calității învățării-predării-evaluării trebuie să ia în considerare procesele de învățare și educație care au loc atât în școală, în afara școlii și acasă, cât și relația dintre aceste contexte.

Parteneriatul școală-familie presupune că ambele părți au o abordare participativă a relației. Aceasta înseamnă că trebuie să fie dezvoltat un dialog constructiv între părinți și profesori, caracterizat prin dorința ambelor părți de a discuta despre conținutul învățării-predării-evaluării, precum și al educației, cu respectarea deplină a rolului profesional al cadrelor didactice și a relației personale, apropiate și unice, între copil și părinți.

Situația actuală în domeniul parteneriatului cu familia

Parteneriatul cu familia reprezintă esență sustenabilității domeniului educațional. Or, părinții au, zi de zi, acces la informația despre școală prin copiii lor. Este modalitatea prin care aproximativ întreaga societate participă la abordarea problemelor din educație.

Se recomandă:

Încurajarea activității școlii părinților ca entitate juridică la nivelul fiecărui municipiu/raion ar fi o soluție potrivită pentru asigurarea unui mecanism eficient al parteneriatului dat.

Parteneriatul cu familia: mituri, percepții greșite, lecții învățate

Principalele recomandări ce derivă din lecțiile învățate sunt:

Ședințele tradiționale trebuie să fie organizate în exclusivitate cu scopul de informare a activității de organizare, de planificare a activităților educaționale.

Organele de resort în domeniul educației trebuie să emită o dispoziție cu privire la interzicerea discuției altor probleme decât cele educaționale în cadrul ședințelor tradiționale.

Problemele de asigurare financiară, gospodărie și alte inițiative extrabugetare, ce se includ în bunăstare, în condițiile de învățare, nu pot fi inițiate de către personalul didactic sau managerial al instituției. Activitățile date pot fi planificate în cadrul asociațiilor obștești de părinți și inițiate în exclusivitate de către conducătorii acestora.

Instituția de învățământ ar putea fi instituție-gazdă pentru activități de voluntariat, asociațiile obștești și instituțiile publice pot fi instituție-gazdă a activității de voluntariat pentru obținerea dreptului de emiteră a carnetului de voluntar și a altor instrumente de recunoaștere a activității voluntarilor în baza Legii voluntariatului, nr. 121 din 18.06.2010. La nivelul instituțiilor de formare continuă, profesorii pot fi pregătiți la stagii modulare pentru programe de *coaching*, centrate pe recuperare și dezvoltarea concretă a unor probleme legate de învățare.

La nivelul programelor de colaborare cu familia, în cadrul școlilor părinților este necesar să fie instruiți părinții pentru astfel de modalități de colaborare. În lipsa unei instruiți prealabile despre această formă de colaborare, părinții ar putea fi împotriviți sau ar putea neglija invitațiile profesorilor.

Metodele de colaborare cu familia nu trebuie să se rezume la colaborarea cu dirigintele. Existența unui cadru de dialog cu familia ar putea ameliora colaborarea profesorilor de la alte discipline școlare și ar putea stabili punctual ameliorarea și îmbunătățirea situației școlare.

Existența unei zile de consiliere în școală, cu programare individuală, la fel, ar putea îmbunătăți relația cu colectivul de profesori.

Se cere extinderea colaborării online (e-mail, viber, messenger), în care profesorul ar putea expedia părintelui o recomandare pentru îmbunătățirea unei situații.

Participarea părinților la deciziile școlii

Se recomandă:

Implicarea directă a părinților în alegerea disciplinelor opționale.

Crearea la nivelul instituției de învățământ a unei comisii pentru curriculumul școlar, formată din cinci membri, cu următoarele atribuții:

- realizarea ofertei educaționale a școlii;
- sondarea și analizarea opiniei elevilor cu privire la orele din CDS din anul trecut și propunerea de noi discipline sau teme pentru oferta curriculară la decizia școlii pentru anul școlar următor, care să corespundă și solicitărilor elevilor și părinților;
- consultarea părinților în privința alegerii disciplinelor opționale;
- elaborarea calendarului de prezentare a ofertei școlii și de aprobare a disciplinelor opționale pentru anul școlar următor;
- elaborarea proiectului de curriculum la decizia școlii.

Evaluare pentru învățare?

Parteneriatul școală-familie extinde viziunea subiecților asupra procesului de evaluare, dezvoltând autoevaluarea la elevi, influențând motivația în procesul educațional al acestora prin identificarea punctelor forte și punctelor slabe; integrează elevii într-un colectiv prin aprecierea critică a produselor realizate și dezvoltă capacitatea de a aprecia un produs prin a separa observațiile/sugestiile constructive de critică; determină cadrele didactice la autoformare continuă în problematica comunicării în evaluarea rezultatelor școlare, aplicând metodologia evaluării criteriale bazate pe descriptori în procesul educațional; favorizează parteneriatul școală-familie prin asumarea echilibrată a responsabilităților tuturor subiecților pentru rezultatele școlare.

Pentru un parteneriat eficient școală-familie avem nevoie de:

- respect reciproc pentru importanța rolurilor de profesor și de părinte;
- dialog deschis între părinți și profesori;
- considerare pentru expertiza fiecărei părți cu privire la copil;
- spațiu și context adecvate pentru angajamentul părinților față de școală;
- nivel ridicat de informare.

Dezvoltarea unui parteneriat real între școală și părinți reclamă un efort conștient din ambele părți. Dar inițiativa trebuie să vină de la școală, deoarece printre părinți mai persistă încă vechea mentalitate în conformitate cu care școala deține monopolul, dar și responsabilitatea deplină asupra dezvoltării minților și caracterelor. Parteneriatul nu apare și nu se dezvoltă de la sine, ci trebuie să fie cultivat și întreținut/menținut.

Se recomandă:

Îmbunătățirea demersului de evaluare a rezultatelor școlare în învățământul preuniversitar, diversificându-l și accesibilizându-l pentru părinți; fortificarea relației școală-elev-familie prin transparența, corectitudinea, credibilitatea evaluării rezultatelor școlare și motivarea subiecților implicați.

Informarea părinților prin mesaje scurte despre criteriile de evaluare, dar nu înainte cu o zi de evaluare propriu-zisă, ci la începutul unității de învățare.

Instituțiile de formare continuă trebuie să asigure module tematice privind managementul evaluărilor rezultatelor școlare.

Anticiparea demersului de evaluare de cadrele didactice prin proiectarea evaluării rezultatelor școlare în proiectarea didactică, prin delimitarea produselor din referențialul de evaluare, a metodelor, concretizând un aspect al competenței specifice.

Implementarea evaluării criteriale prin descriptori prin integrarea evaluării formative (procesul), a feedbackului și evaluării de produs.

Anunțarea criteriilor de evaluare a produsului, cu precizarea descriptorilor de performanță, care trebuie să apară în produsul-rezultat.

Verificarea pe tot parcursul perioadei de formare a nivelului de competență, prin instrumente de evaluare criterială prin descriptori și raportarea la criteriile anunțate.

ASIGURAREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE PENTRU TOȚI COPIII

Angela Cara,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar

INTRODUCERE

Prin semnarea și ratificarea Convenției ONU privind drepturile copilului și a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, guvernele țărilor se angajează să creeze un sistem de educație care este accesibil tuturor și oferă o educație de calitate, relevantă pentru societate și economie.

Printre acțiunile prioritare în acest sens sunt incluse¹:

- **asigurarea dreptului la educație**, prin promovarea programelor de intervenție timpurie, informarea părinților referitor la drepturile copiilor lor, promovarea unei culturi incluzive, în cadrul căreia copiii cu dizabilități învață împreună cu semenii lor și dobândesc abilități și competențe sociale, asigurarea respectării drepturilor copiilor în procesul de luare a deciziilor, eliminarea barierelor, inclusiv a barierelor în comunicare, a barierelor atitudinale și a celor fizice, cu care se confruntă copiii cu mobilitate redusă etc.;

- **respectarea dreptului la educație**, prin crearea unui mediu centrat pe copil, stimulativ, sigur și sănătos, diferențierea și individualizarea învățării, aplicarea metodologiilor de învățare și predare active, participatorii, centrate pe copil, utilizarea creativă a tehnologiilor de asistență, formarea cadrelor didactice cu competențe necesare pentru a predă în medii diferite de învățare, organizarea diferențiată și individualizată a învățării, precum și valorificarea potențialului și punctelor forte ale fiecărui copil, evaluarea progresului fiecărui elev (în raport cu propriile rezultate anterioare), implicarea copiilor în diverse proiecte sau acțiuni de voluntariat, organizate la nivel de clasă și/sau de instituție;

- **respectarea dreptului la educație al copiilor cu dizabilități**, prin promovarea respectului pentru identitatea copiilor, respectarea drepturilor la participare ale copiilor (susținerea și implicarea activă a copiilor în procesul de luare a deciziilor cu privire la problemele care le afectează viața, precum și dreptul de a influența deciziile referitor la viața școlară), prin promovarea respectului pentru integritate (educația trebuie să se desfășoare într-un mediu în care se respectă demnitatea inerentă a copilului, astfel încât să-l ajute să-și exprime în mod liber opiniile).

¹ UNICEF, *The right of children with disabilities to education: A rights-based approach to Inclusive Education. Position paper*, Geneva, 2012, p. 30-31; *Educația incluzivă. Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil*, vol. I, coord. Domnica Gânu, Chișinău, 2016, pag. 21-22.

Cadrul normativ al Republicii Moldova² conține prevederi privind egalitatea de șanse în realizarea accesului la educație pentru toți copiii.

Republica Moldova este semnatară a Convenției cu privire la drepturile copilului, a Convenției cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și a diverse alte documente, toate sprijinind angajamentul politic pentru asigurarea oportunităților și accesului la o educație de calitate pentru toți copiii, inclusiv pentru copiii cu cerințe educaționale speciale (inclusiv copiii cu dizabilități).

În acest context, remarcăm *Acordul de asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova*, care conține un capitol aparte privind drepturile copilului; *Strategia privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități pentru 2010-2013*; *Programul de dezvoltare a educației incluzive pentru 2011-2020* și *Planul de acțiuni pe anii 2015-2017 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova*; *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* etc.

Acțiunile întreprinse pentru asigurarea unei educații incluzive de calitate pentru toți copiii în Republica Moldova vizează:

- identificarea și evaluarea copiilor cu probleme de dezvoltare pentru asigurarea dezvoltării copilului conform particularităților de vârstă;
- asigurarea șanselor egale pentru toți copiii pentru încadrarea acestora în instituții generale de învățământ;
- acordarea serviciilor de suport pentru incluziunea socială și educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- crearea unui mediu centrat pe copil, stimulativ, sigur și sănătos, prin aplicarea metodologiilor de învățare și predare active, centrate pe copil;
- formarea cadrelor didactice pentru a preda în medii diferite de învățare, valorificarea potențialului și punctelor forte ale fiecărui copil, evaluarea fiecărui copil în raport cu propriile rezultate.

În conformitate cu *Programul de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2011-2020*, procesul de implementare a educației incluzive este complex și implică participarea tuturor actorilor³:

- **autoritățile publice centrale:** elaborează și promovează politici relevante care asigură implementarea educației incluzive;
- **instituțiile de învățământ general:** creează mediul educațional incluziv, care să abordeze cultura, principiile și practicile școlii, astfel încât să asigure existența condițiilor de bază în care să poată participa și învăța toți copiii;
- **familia:** participă la procesul de evaluare a copilului, este responsabilă de școlarizarea copilului; este implicată în luarea deciziilor vizând copilul și în progra-

² Codul educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 319-324/634 din 24.10.2014.

³ Hotărârea Guvernului RM nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. În: *Monitorul Oficial al RM*, 15.07.2011, nr. 114-116/589.

mele de abilitare/reabilitare continuă a dezvoltării copilului; participă la activitățile școlare și comunitare de promovare a educației incluzive; creează asociații de părinți și grupuri de sprijin pentru promovarea respectării drepturilor copiilor;

- **instituțiile de formare profesională inițială și continuă:** sincronizează formarea profesională a cadrelor didactice și de conducere cu principiile educației incluzive, promovate prin documentele de politici naționale și internaționale;

- **asociațiile obștești** sunt partenerii autorităților în implementarea educației incluzive.

În acest context, asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii reclamă conjugarea eforturilor tuturor actorilor implicați în acest proces: autorități la nivel central și local, școală, părinți, copii, societate civilă.

Acest fapt reclamă o modificare a strategiei de coordonare și implicare activă a cadrelor didactice, părinților, elevilor și comunității în procesul decizional și în politicile de dezvoltare a școlii. În cadrul acestor perspective, **parteneriatul școală-familie-comunitate** trebuie să devină o prioritate a strategiilor orientate către dezvoltarea educației și asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Metodologia de cercetare

Scop: Analiza și sinteza cadrului legal și a documentelor de politici la nivel național privind asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii și elaborarea concluziilor privind incluziunea socială și educațională a copiilor cu CES/dizabilități, precum și creșterea gradului de implicare a părinților și a comunității în asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Obiective:

- Analiza reperelor conceptuale pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii din perspectiva cadrului legal, a serviciilor de suport, a formării cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil.

- Identificarea modalităților de colaborare a școlii cu familia și comunitatea pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii și incluziunea socială și educațională a copiilor cu CES; identificarea modalităților de implicare a familiei în elaborarea și implementarea PEI; analiza modalităților de implicare a copiilor în procesul decizional; analiza acțiunilor realizate de ONG-urile active în domeniu pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

- Elaborarea recomandărilor de dezvoltare și consolidare a politicilor educaționale, de creștere a gradului de implicare a părinților și a comunităților pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Metode și tehnici de cercetare

Metodologia s-a bazat pe o abordare de model mixt, care înglobează următoarele metode și tehnici de cercetare: analiza documentară, analiza de conținut a rapoartelor de activitate a ONG-urilor active în domeniu, analiza suporturilor metodologice în domeniul educației incluzive și asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Perioada de efectuare a studiului: aprilie-mai 2017.

REPERE PENTRU ASIGURAREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE PENTRU TOȚI COPIII

Sinteza documentelor de politici privind asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii evidențiază faptul că în Republica Moldova conceptul „educație de calitate pentru toți copiii” este relaționat cu conceptele „educație incluzivă”, „școală prietenoasă copilului”, „pedagogie centrată pe copil”, în cadrul cărora termenul **incluziune** este pilonul central pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Direcțiile de acțiune pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii au inclus:

- promovarea și implementarea politicilor de dezinstituționalizare, deoarece majoritatea copiilor cu dizabilități erau plasați în instituții rezidențiale;
- crearea serviciilor de suport pentru incluziunea socială și educațională a copiilor cu CES/dizabilități;
- asigurarea finanțării adecvate a serviciilor pentru implementarea educației inclusive;
- implementarea mecanismelor intersectoriale de colaborare pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii, precum și a incluziunii sociale și educaționale a copiilor cu CES/dizabilități;
- formarea cadrelor didactice pentru a preda în medii diferite de învățare, valorificarea potențialului și punctelor forte ale fiecărui copil, evaluarea fiecărui copil în raport cu propriile rezultate;
- crearea unui sistem de monitorizare și evaluare pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

Analiza cadrului legal pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii

Studiile realizate de experți relevă că guvernarea Republicii Moldova și-a demonstrat **angajamentul față de asigurarea pentru toți copiii, în general, și pentru copiii cu dizabilități, în particular**, cu legislații și politici care iau în considerație drepturile lor ca cetățeni cu drepturi depline. Republica Moldova este **semnatară a Convenției cu privire la drepturile copilului, a Convenției cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități** și a diverse alte documente, toate sprijinind angajamentul politic pentru asigurarea unor oportunități și șanse egale persoanelor excluse/marginalizate de a beneficia de drepturile de bază ale omului la dezvoltare și educație.

De asemenea, a fost adoptată legislația care dispune asigurarea drepturilor tuturor copiilor la educație. În acest context remarcăm:

Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova⁴, care conține un capitol specific privind cooperarea în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului.

⁴ Acordul de asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, 2014.

Codul educației⁵, traduce în domeniul educației principiile universale din sfera drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și din sfera conceptului incluziunii.

Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020⁶ și **Planul de acțiuni pe anii 2015-2017 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020**⁷, trasează obiective concrete pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii, după cum urmează:

- asigurarea șanselor egale la o educație de calitate pentru fiecare copil, tânăr, adult, la toate nivelurile și ciclurile sistemului de învățământ;
- formarea unei culturi și a unei societăți incluzive în vederea incluziunii în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale;
- reintegrarea socioeducațională a copiilor aflați în instituțiile de tip rezidențial în vederea reducerii, până în anul 2017, a numărului de copii plasați în aceste instituții cu 40% și a reorganizării a cel puțin 25% din instituțiile de învățământ de tip rezidențial;
- elaborarea și dezvoltarea cadrului de asigurare a calității pe dimensiunea educație incluzivă;
- consolidarea capacităților instituționale la toate nivelurile de învățământ pentru asigurarea accesului, relevanței și calității educației incluzive.

Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”⁸, prevede acțiuni pentru responsabilizarea societății privind asigurarea unei educații de calitate din perspectiva diversificării formelor de implicare a comunității și a familiei în procesul decizional, elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii, dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020⁹ și **Planul de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020**¹⁰, prevăd obiective ce vizează prevenirea separării

⁵ Codul educației al RM, nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al RM, 24.10.2014, nr. 319-324/634.

⁶ Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. În: Monitorul Oficial al RM, 15.07.2011, nr. 114-116/589.

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 858 din 17.12.2015 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pe anii 2015-2017 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.

⁸ Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”.

⁹ Hotărârea Guvernului RM nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

¹⁰ Hotărârea Guvernului RM nr. 835 din 04.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

copilului de familie, prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, precum și promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor, concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării.

În calitate de obiective specifice, în acest sens, sunt trasate:

- **încetarea graduală a instituționalizării copiilor cu vârsta de 0-3 ani;**
- reducerea continuă a numărului de copii aflați în îngrijire rezidențială;
- prevenirea violenței, neglijării și exploatării copiilor;
- combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor;
- promovarea serviciilor de sprijin pentru părinții încadrați în câmpul muncii;
- redimensionarea semnificației sociale a maternității și a paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor.

În același timp, acțiunile pentru consolidarea cadrului normativ național, din perspectiva asigurării accesului la educație și a egalității de oportunități în domeniul învățământului pentru fiecare copil, includ:

- reafirmarea angajamentelor autorităților privind asigurarea accesului la educație și a egalității de oportunități în domeniul învățământului pentru fiecare copil, tânăr, adult;
- promovarea cadrului normativ în vederea creării în instituțiile de educație preșcolară a serviciilor de educație incluzivă necesare pentru asigurarea incluziunii educaționale a copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- clarificarea statutului pachetului de servicii de suport pentru incluziunea copiilor cu CES în instituțiile de învățământ preșcolar în raport cu următoarele cerințe: accesibilitatea serviciilor pentru toți copiii; apropierea serviciilor de copil și familie; diversitatea serviciilor;
- elaborarea pachetului de servicii standard pentru copiii cu diferite necesități educaționale, stabilirea costurilor acestor pachete de servicii și a mecanismului de finanțare a serviciilor în vederea asigurării unui suport eficient și direcționat copiilor cu CES;
- elaborarea și aprobarea actelor normative pentru reglementarea activității instituțiilor de învățământ profesional-tehnic, preuniversitar (colegii) și superior în scopul asigurării accesului la formarea sau recalificarea profesională a persoanelor cu dizabilități care sunt în căutarea unui loc de muncă și a celor care, din cauza stării de sănătate, nu pot desfășura activitatea de muncă conform calificării pe care o dețin.

Servicii de suport pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii

Reconsiderarea procesului educațional, din perspectiva incluziunii copiilor cu CES/dizabilități, prevede o colaborare intersectorială la nivel central, de autoritate publică locală, de instituție de învățământ privind mecanismele intersectoriale de identificare și evaluare a copiilor cu dizabilități.

În scopul asigurării dreptului la educația de calitate pentru toți copiii, la nivel național a fost instituit **Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică (CRAP)**, iar la nivel raional/municipal a fost creat **Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică (SAP)**, misiunea ambelor instituții constă în asigurarea dreptului la educație de calitate al tuturor copiilor. La nivel instituțional, fiecare unitate școlară are propria **comisie multidisciplinară intrașcolară**, responsabilă de evaluarea inițială a copiilor și referirea către Serviciul de Asistență Psihopedagogică.

Procesul incluziunii sociale și educaționale a copilului cu dizabilități solicită evaluarea dezvoltării copilului. În acest context menționăm că evaluarea dezvoltării copilului, în toate cazurile, este subordonată interesului superior al copilului și se realizează în baza următoarelor principii:

- principiul abordării individualizate și complexe;
- principiul intervenției multidisciplinare;
- principiul participării la proces;
- principiul relevanței și eficienței;
- principiul confidențialității.

O măsură a angajamentului Republicii Moldova pentru implementarea unei educații de calitate pentru toți copiii este reflectată în existența și implementarea cadrului legal privind finanțarea serviciilor de suport pentru implementarea educației incluzive.

Regulamentul privind formarea și utilizarea fondului pentru educația incluzivă¹¹, stabilește modul de formare și utilizare a fondului pentru educație incluzivă. Potrivit Regulamentului, mărimea fondului pentru educație incluzivă se stabilește în funcție de numărul elevilor cu cerințe educaționale speciale, ca urmare a evaluării și a înregistrării acestora de către serviciile teritoriale de asistență psihopedagogică, dar nu mai mult de 2% din suma transferurilor categoriale. Fondul pentru educație incluzivă este destinat instituțiilor de învățământ primar și secundar general în care sunt înmatriculați elevi cu cerințe educaționale speciale.

Totodată, identificăm deficiențe relaționate de implementarea serviciilor de suport pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii:

- insuficiența mecanismului intersectorial de colaborare intersectorială pentru evaluarea copilului cu probleme de dezvoltare;
- insuficiența și lipsa serviciilor pentru copiii cu dizabilități senzoriale;
- insuficiența și lipsa serviciilor pentru copiii cu dizabilități severe;
- insuficiența serviciilor logopedice și psihologice;
- insuficiența specialiștilor calificați la nivel de comunitate, care să ofere suport și asistență specializată copiilor cu CES;

¹¹ Hotărârea Guvernului RM nr. 868 din 08.10.2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea.

- accesibilitate redusă a instituțiilor de învățământ general pentru copiii cu dizabilități fizice;

- lipsa cadrului legal pentru asigurarea finanțării serviciilor de suport create la nivel de instituție preșcolară și dependența instituțiilor de învățământ preșcolar de deciziile APL, transparență redusă în gestionarea resurselor financiare alocate instituției de educație timpurie;

- sistemele de colectare a datelor despre copiii cu CES și dizabilități nu sunt armonizate pentru a furniza în mod adecvat informații statistice care să servească drept baza pentru planificarea programelor, fapt care solicită necesitatea cartografierii serviciilor de suport.

În același timp, pentru dezvoltarea serviciilor de suport pentru implementarea unei educații de calitate pentru toți copiii se recomandă:

- perfecționarea mecanismului și procedurilor de referire a copiilor, cu accent pe copiii de vârstă timpurie;

- revizuirea modalităților de colectare a indicatorilor la nivel national și local despre copiii cu CES și dizabilități;

- cartografierea structurilor, organizațiilor, instituțiilor care prestează servicii educaționale și de suport copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale;

- cartografierea datelor/informațiilor despre copiii cu dizabilități care nu frecventează instituțiile de învățământ general;

- oficializarea mecanismelor intersectoriale de stabilire și asigurare a serviciilor de suport pentru copiii și tinerii cu cerințe educaționale speciale;

- clarificarea statutului pachetului de servicii de suport pentru incluziunea copiilor cu CES în instituțiile de învățământ preșcolar în raport cu următoarele cerințe: accesibilitatea serviciilor pentru toți copiii; apropierea serviciilor de copil și familie; diversitatea serviciilor;

- finanțarea serviciilor de suport în instituțiile de învățământ preșcolar: crearea serviciilor specializate de recuperare pentru copiii cu dizabilități – serviciul psihologic, kinetoterapeutic, logopedic, psihopedagogic (la nivel de raion).

Formarea cadrelor didactice din perspectiva asigurării unei educații de calitate pentru toți copiii

Conceptul de educație incluzivă reclamă **redefinirea domeniilor de competență**, care reflectă profilul **cadrlui didactic incluziv**, după cum urmează¹²:

- oferă elevilor un spațiu de manifestare și afirmare a valorilor diversității;
- acordă suport tuturor elevilor;
- cooperează/colaborează cu alții (cu alți specialiști). Lucrul în echipă.

În scopul pregătirii cadrelor didactice în domeniul educației incluzive, prin decizia Ministerului Educației (Ordinul nr. 125 din 7 martie 2012), disciplina educație incluzivă, în volum de 2 credite ECTS, a fost inclusă cu statut obli-

¹² Education European Agency for Development in Special Needs, *Education Profile of Inclusive Teachers*, 2012, www.european-agency.org/sites/default/files/Profile-of-Inclusive-Teachers.pdf

gatoriu în modulul psihopedagogic – standard de stat în formarea inițială a cadrelor didactice la nivel universitar. Astfel, începând cu 1 septembrie 2012, cursul de educație incluzivă este ținut în formarea inițială a tuturor studenților de la domeniul de formare profesională 142 Educație, în formarea profesorilor din domeniul general de studii 14 Științe ale educației, precum și a studenților de la alte specialități beneficiari ai modulului psihopedagogic. La nivelul de învățământ mediu de specialitate, în colegiile pedagogice, cursul de educație incluzivă a fost inclus cu statut obligatoriu în planurile de învățământ pentru specialitățile pedagogice la anul IV.

Cursuri/module/teme în domeniul educației incluzive sunt oferite în formarea inițială la anumite specialități din domeniul 14 Științe ale educației¹³ în 8 instituții de învățământ superior: Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, Universitatea de Stat din Tiraspol, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat din Comrat, Universitatea de Stat din Taraclia și Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport.

Formarea profesională continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive se realizează în baza modulului de *psihopedagogie*, introdus în toate instituțiile de formare profesională continuă. Există și *cursul de educație incluzivă*, adresat diferitor beneficiari: cadre didactice și manageriale, cadre didactice de sprijin, psihologi școlari, membri ai comisiilor multidisciplinare intrașcolare, specialiști ai centrelor de resurse pentru educația incluzivă.

Un rol deosebit în procesul consolidării capacităților cadrelor didactice în domeniul educației incluzive este asigurat de Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică. Astfel, în perioada 2014-2016, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, cu suportul UNICEF, a realizat seminare de instruire adresate specialiștilor SAP, managerilor școlari, cadrelor didactice.

Un rol deosebit de important în formarea profesională a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive îl dețin organizațiile neguvernamentale: AO *Lumos*, AO *Parteneriate pentru Fiecare Copil*, AO *Keystone Moldova*; CCF *Moldova*; Asociația *Femeia și Copilul*, *Protecție și Sprijin*; Programul Educațional „*Pas cu Pas*”; Centrul Educațional *Pro Didactica*, care au efectuat instruirii adresate diferitor beneficiari pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii.

În același timp, studiile în domeniu relevă că actualmente formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive nu oferă suficient suport metodologic practic în dezvoltarea competențelor necesare cadrului didactic pentru lucrul în echipă și suport individualizat fiecărui elev¹⁴.

¹³ Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I, aprobat prin Legea nr. 142-XVI din 07.07.2005, www.justice.md

¹⁴ CRAP/UNICEF, *Analiza situației privind formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil*, 2016.

În acest context se recomandă:

- elaborarea și implementarea unui program de formare continuă a cadrelor didactice, cu accent pe incluziunea copiilor cu dizabilități severe și a copiilor cu dizabilități senzoriale;
- elaborarea, aprobarea, implementarea unor module standardizate de formare continuă în domeniul educației incluzive, pentru diferite categorii de specialiști;
- diversificarea formelor de organizare a activităților de formare profesională în domeniul educației incluzive centrate pe copil, cu accent pe activități practice, interactive;
- organizarea cursurilor de formare continuă la locul de muncă al cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil;
- elaborarea programelor de formare pentru pregătirea mentorilor în domeniul educației incluzive;
- formarea competențelor cadrelor didactice privind planificarea și proiectarea unui proces de predare-învățare-evaluare centrat pe elev în vederea asigurării eficienței și a creării oportunităților de implicare și dezvoltare pentru fiecare copil;
- formarea competențelor cadrelor didactice privind abordarea diferențiată și individualizată a necesităților copiilor pentru a asigura incluziunea educațională a tuturor copiilor din clasă/grupă;
- formarea competențelor privind colaborarea eficientă dintre cadrele didactice și cadrele didactice de sprijin;
- formarea competențelor privind evaluarea copilului în echipă, cu participarea activă și responsabilizarea tuturor specialiștilor implicați: psiholog, psihopedagog, logoped, kinezoterapeut;
- formarea competențelor privind asigurarea relațiilor de colaborare și respect cu familia și comunitatea, dezvoltând parteneriate eficiente în sprijinul realizării unui proces educațional de calitate;
- dezvoltarea programelor de formare a deprinderilor parentale care urmează a fi implementate în domeniul asistenței sociale, educației, sănătății.

MODALITĂȚI DE COLABORARE A ȘCOLII-FAMILIEI-COMUNITĂȚII PENTRU ASIGURAREA UNEI EDUCAȚII DE CALITATE PENTRU TOȚI COPIII

Cadrul normativ privind colaborarea școlii-familiei-comunității pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii

Obiectivul specific 7.4. al Strategiei sectoriale educație 2020, „Promovarea parteneriatelor pentru educație prevede dezvoltarea mecanismelor de constituire a parteneriatelor pentru educația de calitate”. În acest context, acțiunile prioritare ale Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” prevăd acțiuni ce vizează responsabilizarea societății pentru asigurarea unei educații de calitate din perspectiva diversificării formelor de impli-

care a comunității și a familiei în procesul decizional, elaborarea mecanismelor de motivare a comunității și a familiei pentru a participa la procesul decizional și la rezolvarea problemelor școlii, dezvoltarea programelor de sprijinire a inițiativelor comunitare de implicare în rezolvarea problemelor educaționale.

Operaționalizarea obiectivelor descrise în documentele de politici la nivelul instituției de învățământ general sunt reflectate în ***Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului***¹⁵, care urmăresc următoarele obiective: respectarea drepturilor fiecărui copil; abordarea copilului ca un întreg, într-un context larg; centrarea pe copil și pe familia acestuia; sensibilitatea la gen; promovarea calității rezultatelor academice; fundamentarea educației pe viața reală și pe integrarea școlii în comunitate; asigurarea incluziunii și asigurarea egalității de șanse pentru toți copiii; promovarea sănătății mentale și fizice a copilului; acceptabilitatea și accesibilitatea programelor educaționale pentru fiecare copil; consolidarea competențelor și statutului profesorilor.

Conform *Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului*, instituția de învățământ colaborează cu APL pentru *asigurarea sănătății, siguranței și protecției*; dezvoltă parteneriate comunitare în vederea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui copil. În același timp, instituția de învățământ folosește, în funcție de nevoi, resursele existente în comunitate (cum ar fi serviciile de sprijin familial, asistenți parentali profesioniști etc.) pentru asigurarea protecției integrității fizice și psihice a fiecărui copil.

În scopul respectării drepturilor copilului la educație, un rol important revine *asigurării securității și siguranței copilului*. În acest context, în scopul prevenirii și asistenței copiilor victime ale violenței, se solicită colaborarea cadrelor didactice cu părinții elevilor sau, după caz, cu tutorii/reprezentanții lor legali, cu autoritatea publică locală și cu celelalte instituții cu atribuții legale în acest sens.

Conform documentului menționat, instituția școlară comunică sistematic și implică familia și comunitatea în procesul decizional. În acest context, administrația instituției de învățământ elaborează un set de proceduri democratice de delegare, promovare a părinților în structurile decizionale ale școlii. Totodată, administrația instituției de învățământ elaborează proceduri privind participarea părinților sau, după caz, a tutorilor/reprezentanților legali la îmbunătățirea rezultatelor școlare și asigurarea progresului școlar.

Un accent deosebit în acest context se pune și pe promovarea acordurilor de parteneriat al școlii cu APL. Astfel, administrația instituției de învățământ stabilește acorduri de parteneriat și furnizează evidențe privind colaborarea cu reprezentanții comunității, pe baza interesului superior al copilului.

¹⁵ „Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului”, Ordinul ME nr. 970 din 11 octombrie 2013.

În același timp, conform *Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului*, administrația instituției de învățământ antrenează/atrage comunitatea (agenți economici, servicii publice, ONG-uri, voluntari etc.) la îmbunătățirea condițiilor de învățare, odihnă și petrecere a timpului liber pentru copii.

Potrivit *Standardelor*, în cadrul instituției de învățământ funcționează structuri asociative ale părinților (consiliu sau altă formă), alese în mod democratic și autoorganizate (cu lideri aleși, întâlniri regulate, planuri proprii de acțiune), care participă la luarea deciziilor cu privire la toate problemele ce vizează educația copiilor. Structurile asociative ale părinților și elevilor (consilii sau alte structuri), precum și instituțiile partenere din comunitate participă la elaborarea documentelor programatice (proiect de dezvoltare, plan de activitate etc.) ale școlii.

În scopul transpunerii mecanismului intersectorial de colaborare în procesul educațional conform *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* (Chișinău, 2016)¹⁶, cadrele didactice au obligația să asigure relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, să dezvolte parteneriate, antrenând membrii familiei și ai comunității în eficientizarea procesului educațional, să faciliteze implicarea copiilor/elevilor în realizarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat.

În acest context, cadrele didactice au obligația să informeze părinții/reprezentanții legali cu privire la obiectivele învățării și la așteptările față de subiecții educaționali în conformitate cu prevederile legale, să motiveze implicarea părinților și a membrilor comunității, menite să sporească calitatea educației la nivel de clasă sau instituție, să identifice domeniile de interes comune ale școlii, familiei și comunității pentru dezvoltarea proiectelor educaționale, să organizeze evenimente interactive cu elevii, părinții și membrii comunității în funcție de interesul, capacitățile și cultura acestora, menite să consolideze relația între școală și comunitatea locală și să eficientizeze procesul educațional, să antreneze structurile asociative ale copiilor/elevilor și ale părinților, precum și instituțiile partenere din comunitate în elaborarea proiectelor educaționale în scopul consolidării coeziunii între toți actorii educaționali din instituție.

În același timp, cadrul didactic trebuie să asigure relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, să motiveze implicarea părinților și a membrilor comunității, dezvoltând parteneriate, menite să sporească calitatea educației la nivel de clasă sau instituție, să antreneze structurile asociative ale copiilor/elevilor și ale părinților și instituțiile partenere din comunitate la elaborarea proiectelor educaționale, în scopul consolidării coeziunii între toți actorii educaționali din instituție.

¹⁶ Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Chișinău, 2016.

Modalități de colaborare a școlii cu familia pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii

Dezvoltarea parteneriatelor cu familia și comunitatea este esențială în asigurarea unui proces educațional incluziv de calitate. Școlile, familia și comunitatea sunt contexte importante care influențează simultan învățarea și incluziunea copiilor.

*Codul educației*¹⁷ prevede includerea, în organele de conducere ale instituției de învățământ general (consiliul de administrație), a trei reprezentanți ai părinților, delegați de adunarea generală a părinților, și a unui reprezentant al elevilor, delegat de consiliul elevilor din instituție.

O latură importantă o constituie **participarea părinților** la luarea deciziilor la nivelul școlii. În conformitate cu prevederile legislației, părinții pot participa la luarea deciziilor cu privire la școală prin trei modalități: fiind membri ai comitetului de părinți al clasei, ai consiliului reprezentativ al părinților și ai asociației de părinți.

Consolidarea capacităților familiilor copiilor cu dizabilități este crucială în procesul asigurării unei educații de calitate pentru toți copiii. În acest sens, acțiunile realizate de ONG-urile cu experiență în domeniu (*AO Lumos, Keystone Moldova, CCF Moldova, Parteneriate pentru Fiecare Copil, Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin*) au vizat:

- **organizarea activităților de informare pentru părinți, axate pe diverse tematici relateate cu educația copilului și cu incluziunea copiilor cu CES/dizabilități.** În acest sens, au fost organizate ședințe cu părinții, discuții individuale, în cadrul cărora părinții au fost informați despre oferta educațională a școlii (misiune, politici, curriculum etc.), progresul copiilor (din punct de vedere academic și în ceea ce privește dezvoltarea personală). Un rol important au parteneriatele stabilite între membrii CMI și părinții/reprezentanții legali ai copilului cu CES prin informarea permanentă și obținerea acordului acestora din urmă pentru fiecare etapă a procesului de incluziune educațională a copilului cu CES;
- **consolidarea asociațiilor de părinți**, pentru ca acestea să devină structuri active și dinamice ale legăturii dintre familie și școală;
- **consultarea părinților în luarea unor decizii la nivelul școlii** înseamnă participarea părinților/reprezentanților legali ai copilului la luarea deciziilor privind organizarea activităților extrașcolare, a activităților privind asigurarea sănătății și siguranței copilului, managementul școlii, curriculumul la decizia școlii etc.;
- **consultarea părinților în soluționarea unor situații dificile.** În acest context, au fost organizate ședințe individuale, în cadrul CMI cu implicarea familiei, pentru identificarea așteptărilor familiei față de incluziunea copilului;
- **participarea familiei la elaborarea și implementarea PEI;** elevii cu cerințe educaționale speciale înscriși în învățământul general studiază conform

¹⁷ Codul educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al RM, nr. 319-324/634 din 24.10.2014.

curriculumului național sau adaptat. Procesul educațional în baza curriculumului adaptat se organizează în conformitate cu Planul educațional individualizat (PEI), elaborat și aprobat în modul stabilit de Ministerul Educației.

Procesul incluziunii sociale și educaționale a copilului cu dizabilități solicită evaluarea dezvoltării copilului. În acest context, în conformitate cu HG nr. 732 din 16.09.2013¹⁸, **participarea/acordul părinților/reprezentanților legali la evaluarea copilului este obligatorie**. Din acest considerent, este foarte important ca părinții să înțeleagă că evaluarea copilului se face doar în beneficiul copilului, în scopul acordării serviciilor de suport pentru incluziunea copilului cu CES.

Un rol important pentru asigurarea individualizării și diferențierii instruirii are **participarea familiei la elaborarea și implementarea PEI**¹⁹.

Funcțiile PEI prevăd stabilirea domeniilor de intervenție individualizată (împreună cu copilul, familia, specialiștii), stabilirea conexiunilor între toți specialiștii/persoanele care asistă copilul în procesul educației incluzive, delegarea responsabilităților conform resurselor disponibile (umane, materiale și de timp), inclusiv copilului, părinților.

Conform PEI, membrii echipei PEI trebuie să asigure participarea părinților la procesul PEI. Prioritățile educaționale determinate de către membrii familiei sunt importante pentru experiența generală de învățare a copilului. Asumându-și responsabilitatea pentru dezvoltarea adecvată a copilului, părinții au un rol important în procesul PEI. Conform PEI, aceștia pot prezenta echipei PEI o descriere a modului de viață al copilului (până la momentul inițierii PEI), pot sugera modalități de evitare a eventualelor probleme, ajutând, astfel, echipa să asigure consecvență și continuitate programelor individualizate pentru elev.

În același timp, administrația instituției de învățământ și personalul didactic pot sprijini/încuraja participarea părinților/reprezentanților legali și a elevului: comunicând deschis și cu regularitate cu părinții și elevul; utilizând în comunicare un limbaj simplu adecvat; dând posibilitate părinților/reprezentantului legal și elevului să indice cum și în ce măsură aceștia ar putea să se implice sau să consulte în procesul de elaborare a PEI; informând părinții/reprezentanții legali, prin telefon și mesaje scrise, despre întrunirile echipei PEI; informând părinții/reprezentanții legali și elevul despre subiectele ce vor fi discutate la întrunirea echipei PEI și despre persoanele care vor fi prezente la întrunire; asigurându-se că părinții/reprezentanții legali și elevul pot face comentarii utile în procesul de elaborare a PEI; împărțășind cu părinții/reprezentanții legali și elevul strategiile stabilite și consultând punctul de vedere al acestora; verificând dacă elevul sau părinții/reprezentanții legali sunt în tema preocupărilor sau dacă unele lucruri nu le sunt

¹⁸ Hotărârea Guvernului RM nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică. În: Monitorul Oficial al RM, nr. 206-211/823 din 20.09.2013.

¹⁹ Structura-model și Ghidul de implementare (aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 952 din 06.12. 2011).

clare (adresându-le întrebări la necesitate); prezentând, la necesitate, comentarii/clarificări părinților/reprezentanților legali și elevului despre PEI; antrenând părinții/reprezentanții legali în activități de formare și dezvoltare a competențelor.

Implicarea copiilor în procesul de luare a deciziilor

Participarea copiilor la luarea deciziilor ce le afectează viața este un drept fundamental, reflectat în *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*, care, în particular în articolele 2, 3, 12, 13, 17, 19, 34 și 36, prevede:

- Toți copii, fără discriminare, au dreptul de a participa.
- Participarea trebuie să promoveze interesul superior al copilului și să susțină dezvoltarea personală a fiecărui copil.
- Copiii au dreptul de a fi ascultați, de a-și exprima în mod liber opiniile în legătură cu chestiuni care îi privesc în mod direct; ei au, de asemenea, dreptul la libera asociere și de a avea acces la informații.
- Toți copiii au dreptul de a fi protejați de orice formă de manipulare, violență, abuz sau exploatare.

Legea cu privire la drepturile copilului, nr. 338-XIII din 15.12.1994, stabilește statutul juridic al copilului ca subiect independent, prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, formarea conștiinței civice, vizând dreptul fiecărui copil de a participa la jocuri și activități recreative proprii vârstei sale, precum și la viața culturală și artistică.

Importante în acest sens sunt și acțiunile întreprinse de autorități privind ***participarea copiilor la luarea deciziilor***. În acest context, menționăm funcționarea Consiliului Național al Elevilor, care este o structură reprezentativă și consultativă a elevilor și asigură dreptul copiilor și tinerilor la opinie și libera exprimare și este un mijloc prin care elevii din învățământul preuniversitar oferă feedback Ministerului Educației despre felul în care școala răspunde trebuințelor și intereselor lor.

În conformitate cu Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, ciclul I și II, elevii au dreptul să fie aleși în organele de autoconducere școlară (consiliul elevilor) la nivel de instituție, raion/municipiu și național, a căror activitate este reglementată în *Regulamentul-tip al consiliului elevilor*, aprobat de Ministerul Educației.

În același timp, studiile în domeniu menționează că în majoritatea cazurilor, copiii cu dizabilități sunt excluși din procesele de luare a deciziilor care îi afectează, opinia lor fiind neglijată și ignorată de autorități.

În corespundere cu raportul prezentat de Avocatul Copilului²⁰, în opinia copiilor, drepturile mai puțin respectate sunt:

- dreptul la educație – copiii au remarcat programul școlar supraîncărcat, numărul mare de discipline obligatorii, insuficiența practicării sportului, favori-

²⁰ Avocatul Poporului, *Raport privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în 2016*, Chișinău, 2017, http://ombudsman.md/sites/default/files/advance_page/raprt_2016_copii.pdf

tismul, plățile informale, suprasolicitarea, lipsa psihologilor școlari, lipsa pedagogilor, condiții neadecvate (lipsa apei potabile, blocuri sanitare în curte) etc.;

- dreptul la opinie – copiii cred că opinia lor este ascultată, dar nu se țin cont de ea;

- dreptul la odihnă – copiii au menționat lipsa timpului liber pentru recreare, ocupații preferate, discuții cu părinții;

- dreptul la sănătate – copiii au remarcat lipsa asistenților medicali în școli și a dotărilor necesare pentru acordarea primului ajutor, lipsa acțiunilor de profilaxie a diferitor boli etc.;

- dreptul la mediu sănătos – copiii au vorbit despre calitatea nesatisfăcătoare a apei potabile, a produselor alimentare, fumatul în locurile publice, lipsa zonelor de agrement.

În acest context, au fost propuse acțiuni pentru asigurarea respectării drepturilor copilului:

- monitorizarea sistematică la nivel local a modului de respectare a drepturilor copilului;

- mediatizarea opiniei copilului, precum și a informațiilor cu privire la protecția drepturilor copilului;

- promovarea consiliilor elevilor;

- organizarea cluburilor tematice, a instruirilor și a meselor rotunde cu participarea copiilor;

- mediatizarea informației privind drepturile copilului;

- asigurarea accesului fiecărui copil la informații.

Acțiuni realizate de ONG-urile active în domeniu pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii

Un rol deosebit în implementarea activităților relaționate cu asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii revine ONG-urilor active în domeniu (*AO Lumos Foundation Moldova, Keystone Moldova, Parteneriate pentru Fiecare Copil; CCF Moldova*), care, ca rezultat al promovării parteneriatelor publice private, au contribuit la realizarea următoarelor acțiuni prioritare, prevăzute în documentele de politici:

Planificarea strategică pentru implementarea educației incluzive

În perioada **august 2014 – august 2015**, AO Lumos Foundation Moldova a implementat **componenta I a Proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”**, finanțat din grantul oferit de Guvernul Japoniei, administrat de Banca Mondială și Fondul de Investiții Sociale din Moldova, acordând sprijin autorităților publice locale din **24 de raioane** în elaborarea/actualizarea planurilor de implementare a *Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020*²¹.

²¹ AO Lumos Foundation Moldova, *Raport final al Proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”, finanțat din grantul oferit de Guvernul Japoniei, administrat de Banca Mondială și Fondul de Investiții Sociale din Moldova*, 2016.

Cu titlu de noutate absolută, în cadrul celor 24 de regiuni de implementare a Proiectului a fost realizată **cartografierea serviciilor educaționale**, bazată pe evaluarea și constatarea necesităților privind dezvoltarea educației incluzive. Cartografierea a avut drept scop colectarea și analiza datelor la nivel de comunitate/raion cu referire la serviciile educaționale, în general, și la serviciile din domeniul educației incluzive, în particular, și prezentarea unei imagini reale privind tipologia serviciilor, capacitatea instituțională, acoperirea geografică și măsura/gradul în care acestea răspund cerințelor tuturor copiilor. Cartografierea s-a făcut în baza a 570 de indicatori în toate instituțiile educaționale și localitățile din fiecare regiune și a oferit date relevante pentru dezvoltarea strategiilor raionale în domeniu și asigurarea conexiunii dintre resursele comunitare disponibile și necesitățile identificate, prin evidențierea priorităților educaționale axate pe educația incluzivă.

În scopul prezentării unui model clar de realizare a planurilor strategice, au fost elaborate, pentru fiecare raion, **24 de planuri anuale de acțiuni pentru primul an de implementare** a planurilor strategice. Pentru toate activitățile incluse în planuri (strategice și anuale) au fost estimate **costurile** corespunzătoare, fiind indicate sursele acestora și variabilele puse la baza calculelor. Planificarea strategică și elaborarea planurilor de dezvoltare a educației incluzive au avut un impact pozitiv în sensul orientării autorităților, managerilor și specialiștilor în identificarea și prioritizarea necesităților în domeniile administrate/practicate și al consolidării colaborării domeniilor cu atribuții în asistența copiilor.

Proiectul a creat **oportunități pentru participare, implicare și colaborare intersectorială** în abordarea problemelor copiilor în dificultate. Grupurile mixte de lucru, constituite la nivel local din reprezentanți ai domeniilor educație, sănătate, asistență/protecție socială, ai societății civile, au confirmat necesitatea interacționării sectoarelor pentru a asigura eficiența și calitatea proceselor și intervențiilor în fiecare sector și a celor trans-sectoriale.

În același scop, au fost elaborate **Recomandările privind pachetul minim de dotări pentru școlile incluzive**, structurate pe liste de dotare a sălilor de clasă și a spațiilor de organizare/prestare a asistenței copiilor cu dizabilități. Pachetul minim se referă la dotarea cu articole de mobilier, echipamente specifice, seturi de evaluare și asistență specializată etc. Recomandările conțin sinteza celor mai bune practici internaționale și naționale în asigurarea designului școlar universal/incluziv.

Consolidarea capacităților resurselor umane în domeniul educației incluzive

În perioada **noiembrie 2015 – septembrie 2016**, AO Lumos Foundation Moldova a fost contractată pentru implementarea **componentei II a Proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”**, finanțat din grantul oferit de Guvernul Japoniei, administrat de Banca Mondială și Fondul de Investiții Sociale din Moldova. scopul de bază al componentei II a fost acordarea

asistenței tehnice în dezvoltarea modulelor de instruire și instruirea cadrelor didactice pentru a sprijini și a învăța copiii cu dizabilități în școala generală.

Activitățile de bază realizate au vizat: elaborarea a opt module, organizate în trei volume ale suportului de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive; instruirea a **682 de persoane în domeniul educației incluzive**; dotarea/asigurarea școlilor-pilot cu materiale de suport în domeniul educației incluzive; diseminarea bunelor practici în domeniul educației incluzive.

Structura grupului de subiecți implicați în activitățile de instruire în domeniul educației incluzive a avut următoarea reprezentare: reprezentanți ai organului local de specialitate în domeniul învățământului; șeful și specialiștii din cadrul SAP; manageri ai instituțiilor de învățământ din cele 20 de școli-pilot beneficiare ale proiectului; cadre didactice; cadre didactice de sprijin; psihologi; logopezi; asistenți medicali.

Grupurile mixte de lucru, participante la ateliere de planificare, evaluare și monitorizare, constituite din reprezentanți ai domeniilor educație, sănătate, asistență/protecție socială, ai societății civile, au stabilit obiectivele de dezvoltare a educației incluzive, indicatorii de evaluare și monitorizare a acestui proces, pentru a asigura eficiența și calitatea procesului de implementare a educației incluzive.

Rezultatele proiectului au contribuit la producerea unei **schimbări de viziuni, atitudini și capacități** în rândul reprezentanților personalului școlilor-pilot beneficiare, ai APL, al factorilor de decizie și al specialiștilor cu responsabilități și atribuții în domeniul educației incluzive.

Implementarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar

În perioada 2015-2016, Programul Educațional „Pas cu Pas” și Keystone Moldova, cu suportul financiar al Open Society Foundations/Early Childhood Program, a implementat proiectul „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”²².

Ca rezultat al implementării proiectului sus-menționat:

1. a fost consolidat mecanismul de identificare, evaluare și referire a copiilor de vârstă preșcolară cu probleme de dezvoltare către SAP;
2. au fost consolidate competențele personalului din instituțiile de învățământ preșcolar privind implicarea părinților pentru a susține incluziunea copiilor cu CES; privind utilizarea metodelor de evaluare inițială;
3. au fost elaborate/revizuite planurile manageriale ale instituțiilor de învățământ preșcolar din perspectiva asigurării incluziunii educaționale a copiilor cu CES;
4. a fost stabilit mecanismul, viabil și eficient, de colaborare intersectorială privind incluziunea educațională a copiilor de vârstă preșcolară la nivel de comunitate.

²² Studiu de impact privind implementarea Proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, 2016.

Consolidarea parteneriatului public-privat pentru dezvoltarea durabilă a serviciilor comunitare pentru persoanele cu dizabilități

În perioada 2012-2014, Keystone Moldova a implementat Proiectul „Consolidarea parteneriatului public-privat pentru dezvoltarea durabilă a serviciilor comunitare pentru persoanele cu dizabilități”. Scopul proiectului a vizat promovarea unei societăți incluzive prin consolidarea parteneriatului public-privat pentru dezvoltarea serviciilor comunitare pentru persoanele cu dizabilități prin transfer de cunoștințe către autoritățile publice locale.

Activitățile din cadrul proiectului au fost axate pe dezvoltarea și promovarea serviciului social „Echipă mobilă”, care are ca scop îmbunătățirea calității vieții copiilor cu dizabilități și oferă asistență socială și medicală la domiciliu copiilor și familiilor lor, în special celor care nu au acces la servicii specializate²³.

Studiul pentru evaluarea activităților realizate în cadrul proiectului a scos în vileag că serviciile prestate de specialiștii serviciului social „Echipa mobilă” au generat schimbări radicale în atitudinea și comportamentul părinților persoanelor cu dizabilități: schimbarea concepțiilor de viață; motivarea părinților de a se implica activ în procesul de reabilitare, socializare, educare și îngrijire a copilului; depășirea unor stereotipuri și a unor blocaje psihologice; schimbarea modului de îngrijire a persoanei cu dizabilități, îmbunătățirea relațiilor cu familia extinsă etc. Semnificative sunt și progresele înregistrate de beneficiarii serviciului la diverse aspecte – dezvoltarea mobilității, dezvoltarea intelectuală, ameliorarea stării de sănătate, îmbunătățirea relațiilor cu copiii/colegii, dezvoltarea abilităților de comunicare, schimbarea comportamentală, cunoașterea unor lucruri noi, creșterea gradului de fericire și satisfacție, depășirea unor stări de anxietate, dezvoltarea abilităților de autoîngrijire și autodeservire etc.

Analiza activităților realizate de ONG-urile active în domeniul pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii a contribuit la realizarea obiectivelor educației incluzive, expuse în ***Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020***:

- formarea continuă, din perspectiva educației incluzive, a resurselor umane din domeniul educației și domeniile conexe;
- reconsiderarea mecanismelor de identificare, evaluare, determinare a necesităților educaționale special;
- abordarea individualizată, respectând ritmul propriu de dezvoltare al fiecărui copil (evaluare inițială, evaluare complexă, monitorizare);
- consolidarea capacităților și responsabilizarea familiilor și a comunității;
- monitorizarea procesului de implementare a practicilor incluzive în sistemul de educație;
- dezvoltarea parteneriatelor între structurile guvernamentale, autorități-

²³ Keystone Moldova, Public-Private Partnership for the Sustainable Development of Locally Governed Disability Services: Supporting Decentralization Reform, 2012-2014.

le locale, societatea civilă și familie, pentru a asigura incluziunea în comunitate și accesul la sistemul integrat de servicii sociale;

- sensibilizarea societății și formarea opiniei publice cu privire la educația incluzivă.

CONCLUZII

1. Concluziile privind asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii evidențiază că cadrul normativ al Republicii Moldova conține prevederi privind egalitatea de șanse în realizarea accesului la educație pentru toți copiii. Acțiunile întreprinse de autorități pentru asigurarea unei educații incluzive de calitate pentru toți copiii în Republica Moldova au vizat: elaborarea și implementarea cadrului legal, crearea serviciilor de suport și a mecanismelor financiare de susținere a educației incluzive, elaborarea și implementarea materialelor didactice, consolidarea capacităților resurselor umane în domeniul educației incluzive centrate pe copil; stabilirea parteneriatelor eficiente în implementarea educației incluzive.

În calitate de obiective prioritare pentru implementarea unei educații de calitate pentru toți copiii, notăm:

- asigurarea șanselor egale la o educație de calitate pentru fiecare copil, tânăr, adult, la toate nivelurile și ciclurile sistemului de învățământ;
- formarea unei culturi și a unei societăți incluzive în vederea incluziunii în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale;
- elaborarea și dezvoltarea cadrului de asigurare a calității pe dimensiunea educație incluzivă;
- consolidarea capacităților instituționale la toate nivelurile de învățământ pentru asigurarea accesului, relevanței și calității educației incluzive;
- **încetarea** graduală a instituționalizării copiilor cu vârsta de 0-3 ani;
- reducerea continuă a numărului de copii aflați în îngrijire rezidențială;
- prevenirea și **combaterea** violenței, neglijării și exploatării copiilor;
- redimensionarea semnificației sociale a maternității și a paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor.

2. Sinteza documentelor de politici evidențiază următoarele impedimente în asigurarea unei educații de calitate pentru toți copiii:

- insuficiența mecanismului intersectorial de colaborare intersectorială pentru evaluarea copilului cu probleme de dezvoltare;
- insuficiența specialiștilor calificați la nivel de comunitate, care să ofere suport și asistență **specializată copiilor cu CES**;
- lipsa serviciilor de suport pentru copiii cu dizabilități severe și accentuate, precum și pentru copiii cu dizabilități senzoriale;
- insuficiența serviciilor sociale pentru copiii cu dizabilități (asistența personală);

- accesibilitatea redusă a instituțiilor de educație pentru copiii cu dizabilități fizice;

- lipsa cadrului legal pentru asigurarea finanțării serviciilor de suport create la nivel de instituție preșcolară și dependența instituțiilor de învățământ preșcolar de deciziile APL, transparență redusă în gestionarea resurselor financiare alocate instituției de educație timpurie;

- sistemele de colectare a datelor despre copiii cu CES și dizabilități nu sunt armonizate pentru a furniza în mod adecvat informații statistice care să servească drept bază pentru planificarea programelor, fapt care solicită necesitatea cartografierii serviciilor de suport.

3. Deși au fost obținute succese în consolidarea capacităților resurselor umane în domeniul educației incluzive, totuși formarea continuă în domeniul educației incluzive nu oferă suficient suport metodologic practic în dezvoltarea competențelor necesare cadrului didactic pentru lucrul în echipă și pentru a acorda suport individualizat fiecărui elev. De asemenea, remarcăm competențe insuficiente ale cadrelor didactice pentru a lucra cu copiii cu dizabilități severe și copiii cu dizabilități senzoriale.

4. În majoritatea cazurilor, copiii cu dizabilități sunt excluși din procesele de luare a deciziilor care îi afectează, opinia lor fiind neglijată și ignorată de autorități.

5. Impactul activităților efectuate de ONG-uri în domeniul implementării unei educații incluzive pentru toți copiii a contribuit la realizarea obiectivelor educației incluzive, expuse în ***Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020***:

- formarea continuă, din perspectiva educației incluzive, a resurselor umane din domeniul educației și domeniile conexe;

- reconsiderarea mecanismelor de identificare, evaluare, determinare a necesităților educaționale speciale;

- abordarea individualizată, respectând ritmul propriu de dezvoltare al fiecărui copil (evaluare inițială, evaluare complexă, monitorizare);

- consolidarea capacităților și responsabilizarea familiilor și a comunității;

- monitorizarea procesului de implementare a practicilor incluzive în sistemul de educație;

- dezvoltarea parteneriatelor între structurile guvernamentale, autoritățile locale, societatea civilă și familie, pentru a asigura incluziunea în comunitate și accesul la sistemul integrat de servicii sociale;

- sensibilizarea societății și formarea opiniei publice cu privire la educația incluzivă.

RECOMANDĂRI

Autoritățile publice centrale și locale

1. Reafirmarea angajamentelor autorităților privind asigurarea accesului la educație și a egalității de oportunități în domeniul învățământului pentru fiecare copil, tânăr, adult.

2. Încetarea graduală a instituționalizării copiilor cu vârsta de 0-3 ani.

3. Reducerea continuă a numărului de copii aflați în îngrijire rezidențială.

4. Redimensionarea semnificației sociale a maternității și paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor.

5. Promovarea cadrului normativ în vederea creării în instituțiile de educație preșcolară a serviciilor de educație incluzivă necesare pentru asigurarea incluziunii educaționale a copiilor cu cerințe educaționale speciale.

6. Clarificarea statutului pachetului de servicii de suport pentru incluziunea copiilor cu CES în instituțiile de învățământ preșcolar în raport cu următoarele cerințe: accesibilitatea serviciilor pentru toți copiii; apropierea serviciilor de copil și familie; diversitatea serviciilor.

7. Elaborarea pachetului de servicii standard pentru copiii cu diferite necesități educaționale, a costurilor acestor pachete de servicii și a mecanismului de finanțare a serviciilor în vederea asigurării unui suport eficient și direcționat copiilor cu CES.

8. Elaborarea și aprobarea actelor normative pentru reglementarea activității instituțiilor de învățământ profesional-tehnic, preuniversitar (colegii) și superior în scopul asigurării accesului la formarea sau recalificarea profesională a persoanelor cu dizabilități care sunt în căutarea unui loc de muncă și a celor care, din cauza stării de sănătate, nu pot desfășura activitatea de muncă conform calificării pe care o dețin.

9. Revizuirea modalității de colectare a indicatorilor la nivel național și local despre copiii cu cerințe educaționale speciale.

10. Cartografierea structurilor, organizațiilor, instituțiilor care prestează servicii educaționale și de suport copiilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale.

11. Cartografierea datelor/informațiilor despre copiii cu dizabilități care nu frecventează instituțiile de învățământ general.

12. Oficializarea mecanismelor intersectoriale de stabilire și asigurare a serviciilor de suport pentru copiii și tinerii cu cerințe educaționale speciale.

13. Elaborarea și implementarea unui program de formare continuă a cadrelor didactice, cu accent pe învățarea copiilor cu dizabilități severe și a copiilor cu dizabilități senzoriale.

14. Elaborarea, aprobarea, implementarea unor module standardizate de formare continuă în domeniul educației inclusive pentru diferite categorii de specialiști.

15. Diversificarea formelor de organizare a activităților de formare profesională în domeniul educației incluzive centrate pe copil, cu accent preponderent pe activități practice, interactive.

16. Organizarea cursurilor de formare continuă, la locul de muncă, a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive.

17. Elaborarea programelor de formare pentru pregătirea mentorilor în domeniul educației incluzive.

18. Formarea competențelor cadrelor didactice privind planificarea și proiectarea unui proces de predare-învățare-evaluare centrat pe elev, în vederea asigurării eficienței și creării oportunităților de implicare și dezvoltare pentru fiecare copil; formarea competențelor cadrelor didactice privind abordarea diferențiată și individualizată a necesităților copiilor pentru a asigura incluziunea educațională a tuturor copiilor din clasă/grupă.

19. Formarea competențelor privind colaborarea eficientă dintre cadrele didactice și cadrele didactice de sprijin; formarea competențelor privind evaluarea copilului în echipă, cu participarea activă și responsabilizarea tuturor specialiștilor implicați: psiholog, psihopedagog, logoped, kinetoterapeut; formarea competențelor privind asigurarea relațiilor de colaborare și respect cu familia și comunitatea, dezvoltând parteneriate eficiente în sprijinul realizării unui proces educațional de calitate.

20. Dezvoltarea programelor de formare a deprinderilor parentale care urmează a fi implementate în domeniul asistenței sociale, al educației, al sănătății.

Unitatea de învățământ

21. Crearea comitetelor de management școlar, formate din elevi, profesori, părinți și membri ai comunității locale, având ca scop creșterea participării membrilor comunității la luarea deciziilor. Atragerea părinților copiilor cu dizabilități în comitetele de părinți la nivel de școală.

22. Implicarea mai activă a părinților copiilor cu dizabilități în procesul de evaluare a nevoilor educaționale, elaborarea și implementarea PEI-urilor, organizarea activităților extracuriculare cu elevii. Informarea părinților despre drepturile copiilor lor.

23. Identificarea setului de valori comune ale școlii și ale agenților economici care pot contribui la un bun parteneriat școală-comunitate.

24. Consolidarea parteneriatului dintre cadrul didactic, cadrul didactic de sprijin și asistentul social comunitar la nivel de unitate școlară.

25. Implicarea copiilor tipici și a copiilor cu dizabilități în componența organelor de autoconducere școlară (consiliul elevilor) la nivel de instituție, raion/municipiu și național.

26. Dezvoltarea mecanismelor de depunere a sesizărilor din partea copiilor.

Familia copilului

27. Școlarizarea tuturor copiilor din familie și implicarea membrilor familiei în educația copiilor.

28. Implicarea membrilor familiei în luarea deciziilor pentru promovarea respectării drepturilor copiilor și în programele de abilitare/reabilitare continuă a dezvoltării copilului.

29. Crearea grupurilor de sprijin pentru promovarea respectării drepturilor copiilor.

Societatea civilă

30. Stabilirea parteneriatelor cu societatea civilă pentru dezvoltarea serviciilor în domeniul educației incluzive centrate pe copil.

31. Organizarea unor activități de comunicare/informare la nivel de comunitate privind importanța asigurării accesului la o educație de calitate pentru toți copiii.

BIBLIOGRAFIE

Cadrul legal și normativ

1. Acordul de asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, 2014.
2. Codul Educației al RM, nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al RM, 24.10.2014, nr. 319-324/634, cap. VI.

3. Hotărârea Guvernului nr. 858 din 17.12.2015 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pe anii 2015-2017 pentru implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020.

4. Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. În: Monitorul Oficial al R. Moldova, 15.07.2011, nr. 114-116/58.

5. Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”.

6. Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

7. Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”.

8. Hotărârea Guvernului nr. 835 din 04.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

9. Hotărârea Guvernului RM nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul rațional/municipal de asistență psihopedagogică. În: Monitorul Oficial al RM nr. 206-211/823 din 20.09.2013.

10. Hotărârea Guvernului nr. 868 din 08.10.2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea.

11. Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Chișinău, 2016.

12. Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I, aprobat prin Legea nr. 142-XVI din 07.07.2005, www.justice.md

13. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase elevului, Ordin ME nr. 970 din 11 octombrie 2013.

14. Structura-model și Ghidul de implementare, aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 952 din 06.12. 2011.

15. Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I, aprobat prin Legea nr. 142-XVI din 07.07.2005, www.justice.md

Studii/rapoarte

1. UNICEF. *Analiza situației privind formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul centrării pe copil și educației incluzive*, 2016.

2. *Evaluarea modelelor educației incluzive în Republica Moldova*, Chișinău, 2015.

3. Keystone Moldova. *Public-Private Partnership for the Sustainable Development of Locally Governed Disability Services: Supporting Decentralization Reform*, 2012-2014.

4. European Agency for Development in Special Needs Education. *Profile of Inclusive Teachers*, 2012, www.european-agency.org/sites/default/files/Profile-of-Inclusive-Teachers.pdf

5. Avocatul Poporului pentru Protecția Drepturilor Copilului. *Raport privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în 2016*, 2017, http://ombudsman.md/sites/default/files/advance_page/raprt_2016_copii.pdf

6. AO Lumos Foundation Moldova. *Raportul final al proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”, finanțat din grantul oferit de Guvernul Japoniei, administrat de Banca Mondială și Fondul de Investiții Sociale din Moldova*, 2016.

7. *Studiu de impact privind implementarea proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, 2016.*

8. Tulk, B. „Viziune strategică privind implementarea educației incluzive și dreptul copiilor cu dizabilități la educație”. 12 mai 2017. Conferința Națională „Asigurarea dreptului la educație pentru copiii cu dizabilități”.

9. UNICEF. *The right of children with disabilities to education: A rights-based approach to Inclusive Education. Position paper*, Geneva, 2012.

10. *Educația incluzivă. Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice*. Vol. I. Chișinău, 2016.

PROFESOR ȘI PĂRINTE ÎN SECOLUL XXI: ÎNTR-UN COLABORARE ȘI CONFRUNTARE

Lucia Argint-Căldare,
doctor în istorie, cercetător științific

INTRODUCERE

Pentru societatea contemporană din Republica Moldova, în această etapă de modernizare rapidă, printre problemele importante ale învățământului se găsește și parteneriatul școlii cu alți factori educaționali, între care colaborarea școală-familie ocupă un loc principal.

Relația familie-școală este prevăzută prin lege, fiind pusă în valoare de diferite documente de politică educațională națională și internațională și este un subiect tot mai activ abordat în literatura de specialitate și de diverse cercetări în domeniul educației.

Reformele ultimelor două decenii, inițiate în domeniul educației, au schimbat într-un fel caracterul relațiilor dintre familie și școală ca două instituții sociale-educaționale egale în drepturi și împuterniciri, când apriori ar trebui să se înțeleagă că părinții și cadrele didactice, fiecare cu experiențe și aspecte specifice de activitate, sunt parteneri egali în procesul educativ. Astfel, în pofida prevederilor din articolul 138 al Codului educației al RM, ce tratează *obligatia părinților de a colabora cu instituțiile de învățământ, pentru a contribui la realizarea obiectivelor educaționale* și faptul că ei sunt *pasibili de răspundere în conformitate cu legislația* în vigoare¹ sau *obligatia părinților de a fi implicați în procesul educațional*², lipsa unor documente reglatorii ce ar contribui la responsabilizarea părților implicate afectează rezultatele unor inițiative, îndreptate spre obținerea unei colaborări eficiente între părinți și cadrele didactice. Or, posibilul parteneriat familie-școală duce lipsă, la moment, de un mecanism mai clar de responsabilizare în primul rând a părinților, dar și de o schimbare semnificativă a atitudinii din partea educatorilor/profesorilor și a managerilor școlari față de comunicarea cu părinții, precum și de conștientizarea necesității unor strategii noi de stimulare și motivare în relația școlii cu partenerul său principal. Din aceste considerente, adaptarea sistemului de educație din Republica Moldova la realitățile economice, socioculturale etc. impune o *revizuire a sistemului de relații între factorii educaționali* alături de reevaluarea, reconsiderarea și modernizarea curriculumului în corespundere cu cerințele societății contemporane.

¹ Codul educației al Republicii Moldova. Capitolul II. Drepturi și obligații, aprobat la 17.07.2014, <http://lex.justice.md/md/355156/>.

² ME al RM, Cadrul de referință al Curriculumului național. VI. Postscriptum, Chișinău, 2017, http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_3966_CadruldereferintaalCurriculumului-Naional23022017.pdf

În pofida tuturor schimbărilor din sistemul de învățământ autohton, condiționate de modernizarea în corespundere cu tendințele educaționale moderne și standardele europene, pe parcursul întregii perioade după obținerea independenței Republicii Moldova, rămân în continuare actuale așa aspecte ca: necesitatea utilizării unui sistem de relații democratice, bazate pe adoptarea unei noi atitudini în primul rând față de copil/elev, activizarea și flexibilitatea relațiilor între actorii educației și asigurarea unei depline unități de acțiune a tuturor factorilor educativi.

În acest context, studiul de față, „Profesor și părinte în secolul XXI: între colaborare și confruntare”, efectuează o analiză multidimensională a formelor și a rezultatelor colaborării și comunicării protagoniștilor de bază ai parteneriatului școală-familie, bazându-ne atât pe literatura de specialitate, cât și pe constatările făcute în urma documentării, a observațiilor asupra atitudinii și a aprecierilor date de părinți și profesori cu privire la calitatea parteneriatului școală-familie în condițiile social-politice și economice din Republica Moldova.

O parte din informațiile și constatările utilizate au fost obținute în urma discuțiilor și activităților teoretico-practice cu părinții și profesorii – reprezentanți ai instituțiilor de învățământ preșcolar și ai instituțiilor de învățământ pre-universitar din diverse localități rurale³ și urbane⁴ din Republica Moldova, participanți la conferințe, mese rotunde, seminare și sesiuni de instruire, activități desfășurate pe parcursul anului academic 2016/2017. Pentru completarea cercetării am apelat atât la experiența profesională, cât și la unele rezultate din conținuturile chestionarelor și interviurilor, utilizate ca mijloace de evaluare în timpul formărilor desfășurate în anul școlar 2016/2017. De asemenea, au fost analizate și comparate subiectele postărilor și tendințele discuțiilor din spațiul on-line, de pe forumuri, site-uri și bloguri⁵, în mod special, de pe paginile unor

³ Programele de formare pentru profesori și părinți „Maluri și poduri” (*coaching* educațional) au fost realizate în satul Vorniceni, raionul Strășeni (25.11. 2017); satul Văsieni, raionul Telenești (18.12.2016, 22.01.2017), Masa Rotundă a Profesorilor și a Reprezentanților APL la IP Gimnaziul Văsieni, raionul Telenești, și IP Racovăț, raionul Soroca (11.03.2017), Forumul Educațional Local „Comunitatea activizată – școală dezvoltată” (04.05.2017) cu participarea profesorilor, părinților, elevilor și managerilor din IP Gimnaziul Văsieni, IP Gimnaziul Leușeni, IP Gimnaziul Suhuluceni, IP Gimnaziul Bănești, IP Gimnaziul Țânțăreni, Liceul Teoretic „Lucian Blaga” din raionul Telenești și IP Racovăț, raionul Soroca. Evenimentele au fost organizate de Centrul de Asistență și Intervenții Comunitare în cadrul proiectului „Comunitate activizată – școală dezvoltată”, cu sprijinul financiar al Fundației Soros-Moldova.

⁴ Atelierul de formare „Alegem să construim poduri” (06.03.2017), desfășurat în cadrul Conferinței Pedagogilor din Republica Moldova, ediția a XIII-a, cu genericul „Exigențele timpului – asigurarea eficienței”, Liceul Teoretic „Elimul Nou”, mun. Chișinău; atelierul de formare „Eu sunt Școala”, desfășurat în cadrul Conferinței Naționale „Tradiții asociative ale învățătorilor”, ed. a VII-a, cu genericul „Construim un nume în educație”, din 27 mai 2017, desfășurat la Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu” din or. Orhei; ședința cu părinții claselor a VI-a de la LT „Mircea Eliade” din Chișinău, cu tematica „Părinți eficienți într-o lume online ineficientă” (aprilie 2017), în cadrul sesiunilor de formări pentru cadrele didactice și manageriale oferite de proiectul „Reforma învățământului în Republica Moldova” pentru implementarea Standardelor de competență a cadrelor manageriale din învățământul general, desfășurate în noiembrie-decembrie 2016, iulie-noiembrie 2017, în incinta ISE, or. Chișinău.

⁵ Mama.md, <https://mama.md/>; Comunitatea inovatorilor în educație din Republica Moldova, de

grupuri active create de părinți și profesori pe cele mai solicitate rețele de socializare⁶, ce ar fi în stare să determine într-un mod anumit fel starea reală.

Concepte-cheie: inițiativă, reforme de calitate, implicare proactivă, interes, de la educație de calitate pentru toți la participare de calitate pentru toți, educație în familie, suport pedagogic, competențe educaționale, comunicare asertivă, mijloace și instrumente de comunicare și relaționare.

Obiectivele cercetării:

- Analiza conținuturilor și efectelor comunicării între profesori și părinți în baza observațiilor și rezultatelor culese în cadrul unor activități teoretico-practice și ateliere de formare, desfășurate în diverse contexte și diverse instituții de învățământ preuniversitar din Republica Moldova în perioada 2016-2017.

- Examinarea gradului de implicare și de activism școlar al părinților, a tipurilor de parteneriate edificate în sensul asumării responsabilităților sociale.

- Stabilirea aspectelor forte și slabe în realizarea unui parteneriat eficient școală-familie.

- Identificarea oportunităților de menținere a unor relații eficiente cu părinții și a ajutorului oferit de școală acestora.

- Determinarea și aprecierea formelor specifice de colaborare școală-familie și a strategiilor motivatorii moderne utilizate în relația profesor-părinte.

Metodologia de cercetare. Pentru analiza și interpretarea datelor cercetării a fost utilizată o metodologie mixtă: calitativă și cantitativă. Metodologia *cantitativă* a fost bazată pe un design cvasiexperimental cu diverse grupuri de intervenție și grupuri de control. Aplicarea metodei *calitative* a constatat în interviuri de grup (în total, 150 de persoane din diverse instituții) cu părinți (61 de persoane) și profesori (89 de persoane), al căror scop a fost completarea analizei cantitative prin ilustrarea unor informații și situații specifice, oferirea unor date informale noi și extinderea ariei de analiză asupra unor aspecte considerate relevante de către părinți. Metodele utilizate în acest studiu (analiză comparativă și cantitativă) au presupus totodată o reevaluare a literaturii de specialitate, a instrumentelor noi de comunicare între profesori și părinți ce țin de stabilirea motivației pentru colaborare în vederea realizării unui parteneriat productiv școală-familie.

practică și învățare în domeniul educației, UpGrade în Educație; Clubul părinților conștienți, <https://www.facebook.com/groups/clubulparintilorconstienti/>; Târgul Mămicilor Fermecate <https://www.facebook.com/groups/TargulMamicilorFermecate/>.

⁶ Comunitatea META – Comunitatea Profesorilor din Moldova. AGIRoMd, <https://www.facebook.com/profesorirepublicamoldova/>; Reforma Educațională în Moldova, <https://www.facebook.com/agiromd/>; Grupul Pedagogilor Solidari, <https://www.facebook.com/edumoldova/>; Profesori și Părinți, Împreună pentru Educație, grup de dezbateri reală, [https://www.facebook.com/groups/248611258901578/?hc_ref=ARQUPnNXdJl3WYTuUEYWkXH_QNC6Tcl0cWK30wwiOPIUZ-3PKI7owcT9PFYTM4Aw6XQw](https://www.facebook.com/groups/248611258901578/?hc_ref=ARQUPnNXdJl3WYTuUEYWkXH_QNC6Tcl0cWK30wwiOPIUZ-3PKI7owcT9PFYTM4Aw6XQw;); Grupul Părinților Solidari (Moldova), <https://www.facebook.com/groups/711435812292434/>; <https://www.facebook.com/groups/480403062138616/>; Clubul Părinților Conștienți, <https://www.facebook.com/ClubulParintilorConstienti/>.

FENOMENE CONTEMPORANE ÎN RELAȚIILE DINTRE PĂRINȚI ȘI CADRELE DIDACTICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Pe fondul schimbărilor sociale din ultimii ani, problema relaționării pedagogi-părinți este supusă atenției întregii societăți și toate sursele de informare (televiziunea, radioul, presa, rețelele de socializare și site-urile de știri) indică și apreciază colaborarea dintre familie și școală ca fiind un factor esențial în procesul de educare a copiilor. Deși dialogul cu familia rămâne a fi unul dintre elementele indispensabile ale reușitei școlare, în practică, rezultatele parteneriatului școală-familie nu sunt dintre cele mai optimiste.

Realitățile la început de secol XXI demonstrează că *familia* este o instituție în criză, iar societatea se află într-o stare confuză, dezarticulată, încurajând arbitrarul comportamental, falsele modele, atitudinile „trendy”, tendințele centrifuge și reacțiile standardizate. În schimb, mass-media și produsele internetului au căpătat un prestigiu nemeritat, devalorizând importanța și rolul educativ al familiei și al școlii. Inflația lor e dublată de o îngrijorătoare prăbușire a calității. Realitatea pare să confirme supoziția: „*Este relația școală-familie o relație periclitată în societatea actuală?*”.

Cauzele situației create pot fi variate:

- Climatul familial s-a deteriorat sub presiunea exercitată de șomaj, griji materiale, migrație, instabilitatea politică, economică și socială, pierderea încrederii în valori.
- Părinții sunt încă adepții vechii mentalități conform căreia absolvirea școlii este garantată din start.
- Neînțelegându-și corect rolurile, mai exact noile roluri, cadrele didactice și părinții se învinovătesc reciproc.
- Oferta educațională a școlii și curriculară la decizia școlii, adesea, sunt fie reduse, insuficiente, fie inadecvate în raport cu așteptările și nevoile de educație și orientare ale elevilor și părinților.
- Eșecul școlar pronunțat în rândul elevilor din familii sociale defavorizate.
- Formalismul apărut în relația școală-familie ca urmare a unor disfuncționalități cu care se confruntă cadrele didactice în receptarea modificărilor legislative.
- Subfinanțarea sistemului și slaba motivare a multor cadre didactice pentru atingerea standardului profesional.
- Inerție instituțională *de facto*, comparativ cu tonul laudativ al proceselor-verbale de conformitate și acreditare a școlilor.
- Provocările mediului virtual și devalorizarea autorității părintelui și a profesorului.
- Deficitul unor modele pozitive de comportament proactiv. Multe din exemplele promovate la posturile TV, cultura străzii și limbajul de cartier s-au mutat în clasă etc.

- Colectarea ilicită de fonduri⁷ și problemele legate de integritate în educație.
- Ignorarea principiilor benevole, a modalităților legale și a cadrului normativ-juridic ce reglementează activitatea organizațiilor obștești ale părinților⁸.
- Riscuri și vulnerabilități la corupție. Managementul riscurilor de corupție etc.

Transformările din Republica Moldova prin care au trecut și trec *familia* ca instituție socială, începând cu perioada imediată după destrămarea URSS și până în prezent⁹, și *școala*, ca urmare a multor fenomene sociale cu impact și a reformării sistemului autohton al educației, (proces ce continuă de peste două decenii), au influențat inevitabil caracterul relaționării celor doi subiecți de bază ai educației copiilor: școala și familia.

Parteneriatul școală-familie este abordat în literatura de specialitate ca fiind o relație prin intermediul căreia personalul școlii acționează împreună cu familia și alți membri ai comunității în vederea susținerii copiilor, ca aceștia să aibă succes școlar¹⁰.

Motive pentru care școala și familia stabilesc legături între ele:

- părinții sunt responsabili juridic de educația copiilor lor;
- învățământul nu este decât o parte din educația copilului; o bună parte a educației are loc în afara școlii;
- influența atitudinii parentale asupra rezultatelor școlare ale elevilor, în special asupra motivațiilor învățării;
- unele comportamente pozitive ale părinților pot fi stimulate datorită dialogului cu școala;
- obținerea unei consolidări a integrității instituționale.

Astfel, ca în trecut, rolul instituțiilor sociale (în special părinții și profesorii), implicate în dezvoltarea instituțiilor școlare, practic nu s-a schimbat, subiecții educației având și în continuare diverse posibilități de a influența constructiv gestiunea școlară etc. Totodată, potrivit conceptelor moderne, scopul prioritar al educației contemporane urmărește crearea unor condiții optime necesare dezvoltării armonioase a copilului. Iar familia poate atinge acest obiectiv prin nemijlocita sa implicare și participare activă în viața copilului, prin susținerea și înțelegerea problemelor reale ale copilului la diferite etape ale dezvoltării acestuia. În ceea ce

⁷ În situațiile când, legalizându-și activitatea, asociațiile părintești încearcă să dezmințim reputația proastă de paravan pentru menținerea și încurajarea actelor de corupție.

⁸ A. Gremalschi et al., *Ghid pentru organizațiile obștești ale părinților elevilor din învățământul primar, gimnazial și liceal*, Chișinău, 2016, [ghid_pentru_organizatiile_obstesti_ale_parintilor.pdf](#)

⁹ *Modelul familiei în tranziție și răspunsul politicilor publice la schimbări de valori și structuri sociale în Republica Moldova*, https://www.unicef.org/moldova/2007_005_Rom_Family_in_transition.pdf.

¹⁰ I. Bryan, Ch. Holcomb-McCoy, *School Counselors' Perceptions of Their Involvement in School-Family-Community Partnerships Professional School Counseling*, v. 7, n. 3, p. 162, 2004, <https://eric.ed.gov/?id=EJ701884>; Joyce L. Epstein et al., *School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action*, 2009; *School, Family, and Community Partnerships*, 2008, https://www.brown.edu/academics/education-alliance/sites/brown.edu/academics/education-alliance/files/uploads/KLOOM_sfc_p_entire.pdf

privește rolul învățământului modern, sarcina acestuia constă, în primul rând, în a atrage părinții contemporani să participe mai activ la educația propriilor copii, în a contribui la dezvoltarea responsabilității părinților pentru viața și sănătatea copiilor, astfel sporind rolul lor în formarea personalității copilului. Or, rolul conducător în procesul de educație îl are, fără îndoială, școala, dar cel mai apropiat colaborator al școlii, familia, trebuie să o secondeze de aproape și sincer. Dintotdeauna școala a colaborat cu părinții în diverse forme, dar astăzi, din punctul de vedere al cerințelor sociale, apare mai mult ca niciodată necesitatea întăririi legăturii dintre școală și familie. În acest sens, studiile contemporane indică că parteneriatele pot fi construite numai dacă *inițiativa* vine din partea școlii.

Dar, între polul fix al anchilozării instituționale și polul spectaculos al mediului online, singurul mediator posibil este familia. Părinții sunt singurii care pot exercita control și pot modifica echilibrul de forțe, reprezentând astăzi o zonă activă, cu adevărat decizională și capabilă să intuiască toate curentele viitorului în cazul când există dorință. Intervenția pozitivă a părinților în activitatea școlară influențează, la rândul său, felul în care copiii abordează școala. În cazul Republicii Moldova, părinții sunt, în general, interesați de implicare, dar adoptă o atitudine pasivă, s-ar părea că nu își dau de la început seama că e nevoie să se implice în activitatea școlii, nu din dezinteres, ci parcă ar aștepta un semnal, o invitație din partea școlii¹¹. Cu toate acestea, experiența multor state ale lumii demonstrează că anume creșterea nivelului de implicare a părinților în problemele sistemului educației a devenit unul dintre factorii declanșatori ai reformelor școlare din întreaga lume¹². În asemenea situație, motorul schimbării venind de jos, dinspre părinți, adică din comunitatea indivizilor cel mai direct interesați de cât de eficientă și vizibilă e educația pentru copiii lor. Intervenția familiei este deosebit de necesară în situația când școlile se pot ciocni mereu de provocări birocratice, instabilitate legată de metodologii, proceduri și drepturi salariale; apar, în ultima vreme, printre profesori tot mai mulți reprezentanți ai unei mase critice de indivizi mediocri intelectual ca rezultat al crizei de cadre didactice, al completării colectivelor pedagogice cu tineri specialiști, adesea incompetenți, slab pregătiți ca urmare a devalorizării profesiei de profesor și a accesului liber la facultățile pedagogice pentru un număr tot mai mare de studenți, apriori nemotivați de a continua cariera pedagogică. În situația creată, o speranță rămâne în cât de rapid se vor instrui părinții tineri, cât de bine își vor defini o viziune alături de copii și cât de puternici vor deveni în presiunile pe care vor învăța să le pună pe sistem.

¹¹ *Comunicarea profesori-părinți în școlile din medii dezavantajate. Rezultatele unui program de formare*, coord. D. Goia, Buc., Editura Universitară, 2017, 95/comunicarea_profesori_parinti_in_scoli_din_medii_dezavantajate/11452.

¹² F. Cankar, T. Deutsch, M. Kolar, „Teachers and Parents – Partners with Different Expectations”, *International Journal about Parents in Education*, 2009, vol. 3, No. 1, p. 15-28.

Conform multiplelor studii¹³ realizate în țările cu mari tradiții în domeniul învățământului, implicarea părinților în educația copiilor este crucială pentru succesul în viață al acestora:

- contribuie la atingerea unor rezultate mai bune ale învățării;
- duce la creșterea motivației copiilor de a învăța;
- formează și dezvoltă cultul învățării;
- reduce absenteismul și abandonul școlar;
- racordează oferta educațională a școlii la cerințele beneficiarilor direcți ai educației – ale elevilor, părinților și comunităților;
- dezvoltă parteneriatele elevi-părinți-școală-comunitate;
- consolidează legăturile umane dintre copii, părinți și cadrele didactice;
- creează medii incluzive de învățare, oferind tuturor copiilor posibilitatea de a se dezvolta și afirma;
- eficientizează comunicarea școală-părinte;
- facilitează meritocrația, diminuează fraudă academică;
- sporește autoritatea și prestigiul cadrelor didactice din școală;
- contribuie la socializarea academică (educațională) a părinților;
- crește nivelul de încredere al părinților în cadrele didactice;
- oferă sprijin școlii în extinderea și diversificarea activităților instructiv-educative, cultural-sportive și de agrement;
- facilitează găsirea unor soluții de consens în rezolvarea unor probleme, care ar satisface interesele tuturor părților implicate.
- ajută la îmbunătățirea serviciilor educaționale și a condițiilor materiale (de ordine, confort și siguranță) în școală etc.

MODALITĂȚILE DE IMPLICARE A PĂRINȚILOR ÎN VIAȚA ȘCOLII

În Republica Moldova, cadrul normativ-juridic existent oferă părinților următoarele modalități de implicare în viața școlii:

1. prin intermediul cadrului instituțional oferit de școală (adunări ale părinților la nivel de clasă și de școală; comitete de părinți la nivel de clasă; comitete consultative ale părinților la nivel de instituție de învățământ; reprezentanți ai părinților în consiliile de administrație ale școlilor);

2. prin intermediul organizațiilor asociative, organizații care, *de iure*, sunt absolut independente de instituțiile de învățământ și ar trebui să interacționeze cu ele în baza unor acorduri de parteneriat.

Evident, în cazul cadrului instituțional oferit de școală, implicarea părinților se realizează doar sub îndrumarea instituției de învățământ, părinții nedispunând de competențe decizionale. Juridic, părinții nu poartă responsabilitate pentru educarea copiilor, orice situație extraordinară este pasată în responsabilitatea școlii.

¹³ Paulina Gușan, „Sfaturi de la profesori pentru părinți: «Setează așteptări mari de la copiii tăi»”, <http://evenimente.md/sfaturi-de-la-profesori-pentru-parinti-seteaza-asteptari-mari-de-la-copiii-tai>.

În cazul organizațiilor asociative, părinții pot iniția și desfășura activități instructiv-educative mult mai diverse, având o autonomie mult mai mare, în special în atragerea de diverse ajutoare în folosul școlii.

Cu toate astea, majoritatea părinților nu reușesc să creeze o bună comunicare între ei și profesori, deși știu cu toții că dezvoltarea unei bune relații părinte-profesor este esențială pentru buna dezvoltare a elevilor. În acest context, este necesar a aminti mai mulți factori care creează impedimente unei colaborări constructive între profesori și părinți. Or, obstacolele în calea relației școală-familie pot fi de ordin *comportamental* (comportament necorespunzător întâlnit atât printre părinți, cât și printre profesori și manageri școlari), fie de ordin *material* (relația școală-familie cere un plus de efort material și de timp).

Până în prezent, suntem martori ai unor fenomene ca reflexele rușinoase ale unor părinți de a se așeza în ultima bancă, au teamă de a vorbi deschis la ședințele cu părinții, suspiciunea că îndrăznelile lor se vor repercuta răzbunător asupra copiilor, manifestarea nejustificată a sindromului „capului plecat” etc. Mulți părinți resimt un disconfort în a-și asuma roluri de conducere și cei mai mulți profesori nu se simt confortabil implicând părinții în astfel de roluri, și la alt pol întâlnim o altă categorie de părinți care, neavând suficiente abilități de comunicare asertivă, vin doar cu pretenții și atacuri verbale, isterice la adresa școlii în timpul ședințelor cu părinții. Barierele principale constau în relații de putere unilaterale între școală și familie, participare inadecvată a profesorului în ceea ce privește stabilirea și susținerea relației cu părinții, timp și resurse materiale limitate pentru implicarea părinților (lipsa de timp a părinților pentru a se informa cu privire la problemele legate de școală) și presiuni datorate măsurilor de responsabilizare¹⁴. Tot aici amintim existența unor profesori care nu știu cum să comunice cu părinții, cum să păstreze legătura cu aceștia, la fel cum există părinți care, în momentul în care află ca trebuie să meargă la o întrunire școlară, preferă să absenteze, considerând acest lucru fără importanță¹⁵. Tot aici pot fi evidențiate și: programul încărcat al profesorilor, părinți și profesori care nu vorbesc „aceeași limbă”; stilurile educative de extremă: atitudinea exagerat de protectivă (*over-protectiveness*) a părinților versus neglijența și indiferența parentală; participarea și utilitatea implicării părinților în procesul educațional sunt percepute în mod diferit de cadrele didactice și de comunitatea de părinți ș.a.m.d.

Un factor care frânează relația este neimplicarea multor părinți în actul educației din cauza întreruperii pentru perioade mai mari sau mai mici a contactului părinților cu copiii lor, adesea lăsați în grija bunicilor sau a unor per-

¹⁴ Howard S. Muscott et al., „Crearea parteneriatului familie-școală prin implicarea familiilor în sistemul școlar de sprijin pozitiv al comportamentului”, articol tradus din revista *Teaching exceptional children*, vol. 40, nr. 6 iulie/august 2008, <http://copil-speranta.ro/files/Crearea%20parteneriatului%20familie-scoala.pdf>

¹⁵ „Comunicarea părinte-profesor”, http://www.calificativ.ro/Comunicarea_Parinte_Profesor-a15630.html.

soane străine de familie. Este datoria oricărui cadru didactic să monitorizeze întregul sistem de factori care influențează formarea copilului, să-i orienteze astfel încât acțiunea lor să fie pedagogică, mai aproape de școală. Acțiunea adulților ar trebui să fie orientată nu doar spre copilul de care sunt legați, ci către toți copiii. În fond, îi pregătim pe copii pentru o societate mai bună, mai democratică și nu trebuie să ne fie indiferent cum se vor comporta copiii de azi peste 15-20 de ani.

Psihologul român Aurora Liiceanu susține că dezbaterile legate de educație reies și din faptul că actualmente profesorii nu vor să fie decât „niște agenți educaționali, care se manifestă în conformitate cu posibilitățile lor și felul în care gândesc ei educația. Ei nu mai vor să se ocupe de partea de formare a personalității, ci vor doar să fie informaționali, adică să ofere informație, ori părinții care vor să scape și ei într-un fel de copii, să se ocupe altcineva de ei, din comoditate sau, mă rog, din lipsă de timp, și-ar dori ca această formare a personalității, a persoanei care este copilul în devenire să fie și o obligație sau o preocupare pentru profesori, ceea ce ei nu vor. Și din acest conflict între a defini care sunt atribuțiile profesorului și care sunt obligațiile părinților apare acest conflict în care copiii sunt la mijloc”¹⁶ – fenomene comune și pentru sistemul de educație din Republica Moldova.

În acest context, are sens să fie concretizate rolurile funcționale ale fiecărei instituții sociale implicate direct în educația copiilor.

Este bine cunoscut faptul că în primele etape ale vieții, responsabilitatea educării copilului revine familiei. Impactul familiei asupra dezvoltării și achizițiilor școlare ale copilului a fost cercetat de către specialiști, studiile demonstrând că dezvoltarea copilului este influențată în proporție de 70% de familie, iar adaptarea școlară este influențată de familie în proporție de 74%¹⁷. Copiii vin la școală cu 90% din minte deja formată: matricea fiecăruia de receptivitate, concentrare și curiozitate e deja „turnată” de acasă și din grădiniță. Starea generală de hărnicie, reziliență și răbdare sunt iarăși valori atitudinale care pornesc de acasă, din cât a reușit fiecare familie să-și ancoreze deja copilul în realitate și în responsabilitățile acestei vieți. Inteligența generală, predispoziția de a fi curios, dornic să afle, să participe la învățare sunt, de pildă, vizibile, diferențiat, de la un copil la altul, în prima zi de școală. În mod firesc, părinții sunt primii educatori ai copilului, familia are legături primare cu copilul prin rudenie directă, astfel de relație presupunând și o componentă emoțională indispensabilă, care trebuie să se regăsească și în responsabilitatea părinților

¹⁶ „De ce este sistemul de educație un dezastru? Răspunsul Aurorei Liiceanu”, postat 19.02.17, <http://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/de-ce-este-sistemul-de-educatie-un-dezastru-raspunsul-aurorei-liiceanu-672767>.

¹⁷ Stela Dumitru, „Parteneriatul școală-familie – vector esențial al managementului clasei de elevi”, postat 11 oct. 2017, https://socidoc.com/download/consilierea-familiei-parteneriatul-scoala-familie-vector-esential-al-managementului-clasei-de-elevi_59deadeed64ab242ccc3dd33_pdf#

pentru viața și viitorul copilului. Acești factori determină ulterior specificul caracterului acțiunilor de educare a copilului.

În obligațiile de educare ale cadrului didactic intră obligațiile de a transmite copiilor noi cunoștințe, informarea copiilor cu privire la regulile și normele de conduită socială. Orice învățător poate, dintr-o singură privire, să intuiască bagajul pe care fiecare copil îl aduce de acasă. Învățătorul îl preia, îl modelează, îl direcționează și îl așază într-o rutină de lucru și pe anumite trasee strategice de gândire. Învățătorii foarte buni au putere transformațională mai mare, cei slab pregătiți merg, adesea, în inerția formării anterioare a fiecărui copil. Acțiunile efectuate de pedagogi sunt însă dictate mai mult de caracterul atribuțiilor de serviciu și nu sunt practic influențate de o dependență emoțională sau de relațiile de rudenie cu elevii săi. Spre deosebire de părinți, care efectuează activitatea de educare a copilului în regim non-stop, cadrele didactice se ocupă cu această activitate în timpul orelor de școală.

Reieșind și din faptul că cadrele didactice ar trebuie să demonstreze competențe profesionale în domenii și probleme legate de educație, anume școala este acea instituție socială care urmează să inițieze o relație practică cu familia în calitatea ei de primul educator al copilului. Acțiunile în comun acord al familiei cu școala reprezintă o condiție de bază a procesului de dezvoltare a copilului.

Totodată, menționăm că colaborarea amintită poartă într-o anumită măsură un caracter impus, deoarece ambele instituții de educare simt nevoia obiectivă de conlucrare și susținere reciprocă. Familia și școala reprezintă într-o oarecare măsură o pereche cu același itinerar și obiective, al cărui efort este îndreptat spre realizarea unui și acelui scop de bază în educarea copilului. O condiție eficientă în relaționarea profesorilor cu părinții sunt acțiunile educaționale diferențiate, întreprinse după principiul completării reciproce. În cazul când unele acțiuni ale unui subiect educațional se realizează fără a ține cont de poziția celeilalte părți, această relație se soldează cu un rezultat negativ – formalizarea procesului de relaționare, ignorarea colaborării și reducerea încrederii. Necoordonarea în comun a acțiunilor ce îi vizează pe ambii factori educaționali produce, ca efect, apatia, lipsa de inițiativă și nesiguranța în reușita acțiunilor educaționale.

În urma discuțiilor cu părinții la sesiunile de instruire „Maluri și poduri” și ca rezultat al interviuării și chestionării participanților, s-a determinat că 88% din părinții intervievați au dat dovadă de interes pentru rezultatele și calitatea educației efectuate și consideră ca prioritate existența unor relații bune cu propriii copii. Părinții conștientizează că crearea unor relații eficiente cu copiii, stabilirea unor contacte de încredere, în mare parte, depind de timpul acordat și petrecut împreună cu copiii. Apreciind „foarte important” acest factor, 57% din părinții intervievați au exprimat și o insatisfacție din cauza lipsei de posibilitate de a petrece mai mult timp cu propriii copii. Printre cauzele insufi-

cienței comunicării cu copiii, părinții au evidențiat activitatea legată de serviciu și efortul și timpul acordat lucrului casnic. Totodată, 24% din părinți, recunoscând unele probleme în relațiile cu copii, nu au fost în stare să explice motivele concrete ale apariției înstrăinării între ei și copiii lor, ceea ce denotă necesitatea acordării unei consilieri pedagogice din partea profesorilor, în funcție de nivelul lor profesional.

Trebuie să evidențiem că, în linii generale, părinții își apreciază înalt potențialul propriu de bun educator: 23% din părinți și-au apreciat foarte înalt competențele educaționale, alți 46% consideră că au un nivel suficient/destul de bun de competențe necesare pentru educarea copilului, așa încât să nu fie nevoie să apeleze la ajutorul pedagogilor. Din rezultatele de mai sus, reiese că 70% din părinți sunt siguri de potențialul lor de a-și educa copiii și nu consideră necesar să fie ajutați. Cu toate acestea, practica demonstrează că anume o astfel de categorie de părinți, care sunt interesați de procesul și calitatea educației copiilor lor, au cel mai mult nevoie de inițiere și consiliere în domeniul psihopedagogic, deoarece lor le este caracteristică o supraapreciere nefondată în propriile forțe și în competențele de educare. Asemenea părinți ignoră adesea sfaturile pedagogilor, considerând că experiența personală de viață este suficientă pentru educarea integră a copilului. Observațiile specialiștilor confirmă că mulți dintre părinții contemporani se conduc în procesul de educare reieșind din tradițiile caracteristice familiei lor și din experiența generațiilor anterioare. Astfel de manifestări pot fi ușor observate și în discuțiile părinților care formează grupul *AntiParenting* de pe Facebook (48.688 de membri), unde participanții adesea se pronunță împotriva curentelor de parenting¹⁸, pledând pentru revenirea la tradiționalele metode de educație, în care sunt acceptate și pedepsele fizice.

Secolul al XXI-lea se dovedește a fi atât de vertiginos, încât valorile tradiționale familiale ajung a fi, în unele cazuri, destul de depășite și nu mai corespund cerințelor, tendințelor și valorilor societății contemporane. Acestea sunt sorgințile ce duc la apariția conflictelor între părinți (generațiile X și Y) și copii (generația Z), conflicte legate de neînțelegerea de către generația mai în vârstă a cerințelor vieții contemporane și de încercările tinerilor de a depăși conservatismul valorilor tradiționale familiale învechite.

Copiii contemporani nu mai pot fi motivați cu argumentele de odinioară de genul „*în viață nu faci doar ce-ți place*” sau „*pe vremea mea, așa se făcea*”. Generațiile de astăzi se pregătesc pentru un alt nivel de conștiință și comunicare. Generația maturilor au trecut printr-o etapă a omenirii, ei vor trece prin alta. Pe timpuri aveam, într-adevăr, bucuria de a ne vedea părinții și profesorii mulțumiți. Exista un respect pentru cel mai mare în rang sau mai în vârstă, nu neapărat autentic, dar în conformitate cu ordinea socială, pe care, dacă nu o

¹⁸ AntiParenting. <https://www.facebook.com/groups/Antiparenting/>.

respectai, sufereai marginalizat. Pentru copiii noștri nu mai funcționează autoritatea formală¹⁹. Realitatea e că cele mai importante moduri de operare în viață se formează între 12 și 24 de ani și că în intervalul acesta tinerii au nevoie de mentori, de adevărați îndrumători. *Părinții uită să se reinventeze, să devină parteneri inspiraționali pentru copiii lor.* Cad prea mult în judecăți, pretenții și speech-uri motivaționale de pe poziții de putere, la care creierul adolescent este programat să facă alergie pur și simplu. Pentru că se află în perioada de desprindere a identității sale de familie, orice poziție autoritară sau proiecție a fricii parentale îl îndepărtează.

În acest sens, un ajutor sau suport cu caracter consultativ poate fi oferit de școală părinților, consilierea fiind foarte necesară și utilă în asemenea situații, pentru a găsi compromisurile necesare și o înțelegere între membrii familiei de diferite generații, aflați în conflict. Soluțiile găsite în asemenea situații adesea confirmă existența unor relații de încredere și a interrelaționării constructive între familie și școală în calitatea lor de subiecți egali în educarea copiilor.

Exemple de viziuni învechite ale părinților în procesul educării copiilor:

1. Convingerea preconcepută a multor părinți că a „fi primul din clasă” le poate asigura copiilor un viitor strălucit. Cu toate că numeroase studii și articole publicate demonstrează că „notele sau calificativele produc obișnuințe mentale, standardizare și constrângere prin raport cu sistemul actual”²⁰, părinții continuă să ceară și să insiste ca copiii să obțină cele mai înalte note la toate disciplinele, influențând negativ motivația școlară și dezvoltând inconștient, la copii, deprinderi de a trișa (prin copiere) sau a cerși fățiș note mari etc.

2. Pentru mulți părinți din Republica Moldova pare firesc să-și bată copiii. 2 din 10 părinți, mai des părinții copiilor sub 10 ani, consideră că e acceptabil să i se dea copilului o palmă atunci când acesta este neascultător. Mai mult, 4 din 10 părinți consideră că bătaia este o măsură de educație eficientă și poate fi justificată²¹. Deci, poate fi privită ca parte din educație, și nu ca o ieșire necontrolată a părintelui! În așa mod violența și lipsa de respect față de persoană se promovează și de către părinți. Atât timp cât va exista vorba: „Eu te-am făcut, eu te omor”, atât timp cât părintele își iubește copilul condiționat, o parte din societatea noastră nu va realiza că vom rămâne diferiți de societățile civilizate spre care tindem, în care fiecare persoană (copil sau adult) este respectată.

3. O problemă pregnantă este lipsa unei conștientizări obiective a orientării profesionale, când părinții (circa 67%) insistă ca copiii lor să obțină studii superioare. În asemenea caz, părinții se conduc nu atât de planurile ambițioase

¹⁹ „Copiii noștri sunt pe pragul dintre două lumi”, <http://www.forbes.ro/articles/copiii-nostri-sunt-pe-pragul-dintre-doua-lumi-97492>

²⁰ „Garantează nota 10 succesul unui elev? Vezi ce spun psihologii!”, <http://www.click.ro/news/national/garanteaza-nota-10-succesul-unui-elev-vezi-ce-spun-psihologii>

²¹ *Violența față de copii în Republica Moldova: Raport asupra studiului*, coord. D. Petruți, Ch., 2007, https://www.unicef.org/moldova/Violence_against_children_ro.pdf

legate de un viitor prosper, ci din dorința de a crea pentru copiii lor condiții cât mai prielnice, ce ar putea garanta un loc de muncă și o adaptare mai ușoară la viața matură. Însă părinții nu prea țin cont de ultimele schimbări survenite în viața socială, unde obținerea de către tineri a studiilor superioare nu mai oferă siguranța obținerii unui loc de muncă bine plătit. Astfel, notele bune și studiile superioare nu mai sunt garanția unei securități economice aproape nicăieri în lume, tot mai mult punându-se accentul pe creativitate, competențe și abilități practice. Or, dacă până ieri școlile au fost o rampă de lansare către succes, astăzi și-au pierdut vizibil autoritatea în formarea exclusivă a indivizilor funcționali: ele sunt deja concurate de o sumă de programe și cursuri alternative, de sisteme de pregătire individuală, de curriculumuri personalizate și tehnologii care facilitează învățarea.

În acest sens, conform datelor statistice ale Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2016, 8,2% sunt persoane cu studii superioare²². Însă cifra enunțată nu reprezintă situația reală de pe piața autohtonă a muncii, deoarece există fenomenul șomajului ascuns, ceea ce presupune că cifra reală a șomerilor cu studii superioare poate fi mai mare decât cea oficială.

În condițiile în care economia națională suferă de lipsa unui număr mare de muncitori și de specialiști calificați, printre părinți (aproximativ 4%) persistă un interes redus pentru învățământul profesional, cu toate că datele statistice, prezentate de Ministerul Educației, indică o creștere a numărului de elevi înscriși în ultimii ani în colegiile din Republica Moldova (30.428 de înscrieri în anul 2015/2016 comparativ cu 29.810 de candidați în anul 2014/2015). În același timp, instituțiile de învățământ superior din republică s-au ciocnit în anul 2017/2018 cu o criză acută de candidați la admitere, chiar și la locurile bugetare (81.669 de studenți înscriși la studii în 2015/2016 față de 89.529 de studenți admiși în anul 2014/2015)²³. Datele de mai sus indică o slabă informare a părinților sau o necunoaștere totală a situației interne legate de perspectivele, ofertele și condițiile pieței de muncă din Republica Moldova.

Totodată, 24% din părinții prezenți la formări au recunoscut că nu se ocupă de educație în mod sistematic, ceea ce denotă un nivel scăzut de responsabilitate parentală pentru rezultatele educației. Putem presupune că anume din aceste familii fac parte cei care formează categoria de familii social-devaforizate, cu copii al căror viitor este incert: aceștia adesea nu-și găsesc locul lor în viață, fiind tentați de a porni pe căi social-periculoase.

În discuțiile despre responsabilitatea părinților, participanții și-au expus atitudinea față de ideea de divizare egală a responsabilității cu școala în felul ur-

²² <http://www.date.gov.md/ckan/ru/organization/1162-biroul-national-de-statistica>

²³ *Raportul de activitate a Ministerului Educației pentru anul 2016*, http://edu.gov.md/sites/default/files/varianta_finala_raport_me_2016.pdf

mător: familia rămâne responsabilă în primul rând pentru sănătatea copilului, comportamentul acestuia, pregătirea pentru viața independentă, dar și pentru continuitatea și transmiterea valorilor familiale. Școlii i-a revenit în continuare misiunea de a oferi studii, socializare și orientare profesională de calitate.

În același timp, nu toți părinții (circa 56%) au demonstrat predispunere și responsabilitate pentru implicarea în dezvoltarea socializării copiilor, delegând școlii cea mai mare parte din obligațiile pentru dezvoltarea copilului. Tendința familiei de a lăsa pe umerii școlii responsabilitatea pentru educarea copiilor contribuie adesea la apariția conflictelor.

Uneori, familia se opune vehement școlii din varii motive (contestarea profesionalismului cadrului didactic, nemulțumiri legate de evaluare, de volumul de muncă la teme etc.), dar există și marele pericol să se întâmple și invers, ca școala să devină dușmana familiei, când conținuturile programelor contravin principiilor de moralitate și educație predate în familie. Reproșurile care li se fac părinților țin de: demonstrația apatiei (nu vin la reuniuni anunțate); lipsa de responsabilitate (așteaptă inițiativa profesorilor); timiditate (lipsa de încredere în sine); participare cu ingerințe (critică cu impertinență școala); preocupările excesive (exclusive) pentru randamentul școlar (notele copilului); rolul parental rău definit (nu înțeleg corect funcțiile și rolurile în educația copilului); contacte limitate cu școala (numai în situații excepționale, de criză, legate de comportarea copilului); conservatorism (reacții negative pentru ideile noi) etc.

Printre cauzele posibilelor conflicte ce apar sau pot apărea între părinți și profesori au fost evidențiate următoarele situații: părinții nu sunt mulțumiți de faptul că (în învățământul primar, cel puțin) s-a transferat către părinte 80% din responsabilitatea pentru actul educațional: „La momentul când copiii merg în clasa I, ei trebuie să știe deja a socoti, citi și scri. Atunci care este rolul învățătorilor?” (părinte).

Majoritatea părinților se arată nemulțumiți de subiectele temelor din cauza condițiilor neclare și a conținuturilor sofisticate ale manualelor, pline de texte cu o exprimare complicată, nefirească, fără sens etc. Părinții atrag atenție asupra volumului și numărului de manuale și caiete auxiliare, culegeri, cărți de texte ș.a., care formează o greutate excesivă a ghiozdanului copiilor, influențând negativ sănătatea și postura elevilor mici. Părinții mai vorbesc despre programa și materia prea încărcată, profesori extrem de exigenți, care demotivează elevii și elementele de corupție (note cumpărate), segregarea elevilor la obținerea unor servicii gratuite, de exemplu alimentația gratuită la treapta de gimnaziu și liceu. Părinții arată nemulțumire și față de achitarea „benevol-obligatorie” a unor taxe, în mod deosebit pentru fundație în instituțiile în care ea există, care a fost introdusă la sfârșitul anilor 90, pentru a susține și a motiva cumva profesorii buni să rămână în școli în situația când în acei ani salariile profesorilor erau plătite „în natură” sau cu o întârziere de câteva luni. Cu tim-

pul, sensul acordării fondurilor pentru profesori a început a fi perceput greșit de ambele părți, fiind folosit adesea ca instrument de manipulare și șantaj atât de către unii părinți pretențioși, cât și de o parte dintre profesori, care o percep greșit ca pe o taxă obligatorie, plătită de către părinți pe lângă salariul oficial:

„Profesoara de matematică a zis că nu ne scoate media pe semestru până clasa noastră nu-i achită fundația” (elevă).

„De ce clasa paralelă plătește la timp și fundația plătită de ei e mai mare decât a clasei voastre?” (profesor).

„Eu plătesc la timp taxa pentru fundația școlii, atunci de ce copilul meu are așa rezultate slabe?” (părinte).

Printre reproșurile care li se fac profesorilor mai sunt cele ce țin de incapacitatea unor cadre didactice de a stabili o relație sănătoasă, civilizată cu adulții (tratează părinții ca pe copii, dar nu ca pe parteneri egali în educația copilului, luând decizii autoritare la reuniunile cu părinții), de comportament ce denotă o definire imprecisă a rolului de profesor (oscilează între autonomia tradițională și perspectivele noi ale parteneriatului), de lipsa pregătirii profesionale a profesorilor privind relația școală-familie.

Pe de altă parte, cadrele didactice indică predispoziția unor părinți pentru conflict și complexitatea interacționării cu părinții „dificili”: părinții supraocupați (21%), părinții care au un mod de viață asocial (16%), părinții săraci (7%), persoanele care înlocuiesc părinții biologici (6%), părinții cu familii incomplete (6%) etc. În asemenea situații, școala se vede inaptă adesea de a modifica așa aspecte ca: mediul social al elevului, familia, opțiunea de petrecere a timpului extrașcolar etc.

Prezintă interes aprecierea de către părinți a relațiilor lor cu cadrele didactice: 77% din părinți au apreciat aceste relații ca foarte pozitive și s-au arătat gata să concluzeze și să colaboreze activ, iar 17% din părinți au recunoscut existența unor probleme în relațiile cu cadrele didactice, și aici are rost să se compare rezultatele anchetării profesorilor. În acest sens, doar 30% din cadrele didactice au apreciat că au relații foarte bune cu părinții, iar 70% din profesori au indicat existența unor probleme în relațiile cu părinții. Poziția cadrelor didactice este mai puțin optimistă și denotă o înțelegere mai profundă a esenței neînțelegerilor avute cu părinții.

Analiza cauzelor de conflict, apreciate de ambii subiecți educaționali, arată în felul următor din punctul de vedere al părinților: sursa de bază a conflictelor referitor la școală constituie încălcarea disciplinei de către copil (2%), cerințele exagerate față de elev (6%), conflictele elevilor cu colegii (6%), intoleranța profesorului față de elevii care își expun propriile viziuni și păreri (4%), aprecierea și notarea subiectivă a elevilor (4%), calificarea și pregătirea insuficientă a cadrelor didactice (3%), chiulirea de la ore (3%).

Pedagogii, la rândul lor, apreciază cauzele conflictelor în raport cu părinții, majoritatea numesc lipsa sau insuficiența de atenție a maturilor acordată în familie copiilor (23% din profesori), încălcarea disciplinei școlare (20%), igno-

rarea de către părinți a colaborării cu pedagogii și școala (20 %), nemulțumirile părinților legate de notele primite de copii (18%), lipsa interesului părinților față de activitatea copiilor la școală (17%), lipsa controlului părinților asupra comportamentului copiilor (14%), comportamentul agresiv, inadecvat, necontrolabil al elevului în relația cu profesorul (9%), starea de singurătate socială al copilului în familie (9%), conflictul elevului cu semenii (6%). Doar 21% din părinți, după părerea cadrelor didactice, au o viziune clară al obiectivelor educației și sunt dispuși să colaboreze constructiv cu școala.

Totodată, cadrele didactice cu experiență atrag atenția asupra necesității comunicării cu părinții. Un profesor interesat trebuie să afle cât mai multe despre clasa cu care lucrează, despre elevul pe care îl are în clasă. Profesorii atenționează că cele câteva ore petrecute la clasă nu sunt suficiente pentru a descoperi talentele și abilitățile copilului, specificul stării sale de sănătate etc. în condițiile în care se lucrează în majoritatea claselor cu 30 de elevi. Acesta este și motivul pentru care întâlnirea cu părintele poate fi un prilej de a primi informațiile necesare și de a lega o comunicare dintre profesor și elev. Schimbul de informații trebuie să aibă loc în ambele sensuri ale relației profesor-părinte. Frecvența și consistența acestor informații despre copil sunt, de cele mai multe ori, un test dificil de trecut pentru fiecare participant. Sarcina profesorilor este să informeze părinții cu privire la modul în care se pot implica activ în viața și modul de lucru al copiilor. Studiul a arătat că frecvența conflictelor dintre părinții elevilor și profesori este direct legată de experiența lor pedagogică. Probabil, din cauza experienței profesionale, profesorii cu stagiul pedagogic mare se poziționează ca foarte convingși în autoritatea lor incontestabilă în domeniul educației. Unele încercări și acțiuni ale profesorilor de a critica părinții, în mod inevitabil, provoacă situații de conflict. Ca răspuns la poziția incorectă a profesorilor din punct de vedere psihologic, părinții includ un mecanism de autoapărare, blocare sau confruntare ca răspuns la criticile primite. Ca urmare, ambii subiecți ai educației sunt distrași de la scopul comun în vederea dezvoltării și socializării copilului și sunt implicați mai activ în clarificări de conturi, legate de relații personale.

Dacă profesorii demonstrează o apreciere mai optimistă a relațiilor de perspectivă cu părinții elevilor, părinții sunt adesea nesiguri de necesitatea contactelor lor cu cadrele didactice: doar 18% din părinți, la apariția unor probleme în relațiile cu copilul, văd în școală un loc sigur, unde ar putea găsi un consultant competent. În același timp, odată cu creșterea copiilor și trecerea lor în clasele superioare, părinții din ce în ce mai mult contactează cu profesorii din proprie inițiativă, prin vizite la școală sau conversații telefonice. Această situație este explicată prin faptul că părinții simt că, odată cu creșterea copiilor, sunt mai interesați și mai responsabili pentru viitorul lor.

Rădăcinile conflictelor părinților cu școala se deosebesc la diferite categorii de familii și poartă un caracter atât obiectiv, cât și subiectiv. Spre exemplu

părinții, supraocupați la serviciu, mai rar dețin control asupra comportamentului și a reușitei școlare a copilului lor; părinții săraci, obiectiv, nu pot să-și permită să le procure copiilor toate materialele și lucrurile necesare, uniforme și rechizite școlare; mamele solitare suferă din cauza că nu au în familie un model de autoritate masculină, atât de necesară pentru educarea băieților ș.a. Părinții din familii social-vulnerabile care duc un mod de viață asocial își justifică subiectiv atitudinea de ignorare a necesităților elementare ale copiilor; părinții asigurați material înaintază, subiectiv, pretenții și cerințe exagerate față de serviciile educaționale oferite de școală, insistând asupra unei atitudini de favorizare și diferențiere față de copiii lor.

Specialiștii recomandă că comunicarea între cele două categorii implicate nu trebuie să fie limitată. Pot fi angajați în discuții și buncii, unchii, mătușile, frații, surorile și prietenii apropiați ai familiei. Important este ca fiecare copil să aibă un adult interesat de progresul său școlar. Adesea, comparativ cu părinții biologici, tutorii (adesea buneii) frecventează mai regulat ședințele cu părinții, dar, totodată, ei nu demonstrează autoritatea necesară în fața copiilor tutelați și nu sunt îndeajuns de responsabili pentru comportamentul și reușita acestora.

Dintre problemele obiective ce țin de educația copiilor părinții remarcă calitatea și insuficiența serviciilor educaționale, în multe instituții lipsind programele *after school*, unele neajunsuri în organizarea odihnei de vară, înscrierea copiilor în școli cu profil, nu în ultimul rând ei evidențiază probleme la înscrierea copiilor în instituțiile preșcolare.

Totodată, în procesul construcției unui parteneriat școală-familie, familiile monoparentale, cele cu venit material modest, cu bariere de limbaj sau cu o evidentă analfabetizare funcțională și cu diferențe culturale nu mai pot fi catalogate de către personalul școlii ca fiind disfuncționale. De exemplu în comunitățile mici, de obicei de tip rural, unde locuitorii se cunosc mai bine unii pe alții, se cunoaște sau se intuiește de ce unii părinți evită contactul cu școala, motivele adesea fiind de ordin personal: propriul eșec școlar, relații ineficiente cu propriul copil, dificultăți personale sau relații compromise anterior. Relațiile sau experiențele neplăcute cauzează comportamente de eschivare sau evitare, care fac dificilă implicarea școlii și a familiei. În aceste cazuri, profesorii și managerii școlari li se recomandă să adopte o abordare foarte individualizată și respectuoasă, care necesită, în esență, o înțelegere a nevoilor unice ale familiilor, corelată cu interacțiune specializată și abilități de construire a relațiilor, precum și cu o cunoaștere și o accesare a resurselor și surselor de sprijin specifice.

Aceste familii ar putea simți că nu dispun de puterea sau de capacitatea de a face schimbări pentru copiii lor și văd deconectarea de școală ca fiind unica soluție viabilă. Școlile care implementează o abordare extinsă, proactivă și organizată, în sensul unei intense și continue implicări și sprijiniri a părinților, vor resimți cu o mai mare probabilitate rezultate reciproc benefice asociate cu

parteneriate familie-școală. Școlile care răspund cerinței de a revizui în mod intenționat rolul părinților în crearea unor medii de învățare mai bune pentru copii își propun să capaciteze toți părinții, indiferent de statutul lor educațional și socioeconomic, să se implice activ în experiența școlară a copiilor lor²⁴.

A fost interesant să aflăm și motivația părinților la alegerea unei instituții de învățământ, care ține de interesele și valorile pe care vor să le educe copilul. Rezultatele interviului au arătat că criteriul principal după care se ghidează părinții la alegere este cel tradițional (mai mult în zonele rurale), ce ține de accesibilitate și distanță, deci amplasarea în imediata apropiere de casă (45% din părinți). De asemenea, pentru părinți este importantă calitatea serviciilor educaționale furnizate de școală (44%). Părinții din zonele rurale, din lipsă de alternativă, comparativ cu părinții din zonele urbane, se interesează, dar mai puțin, cu privire la colectivul didactic și contingentul de copii în școală (21% din părinți). Posibilitatea copiilor de a studia în profunzime un număr mare de discipline este importantă pentru 12% din părinți. Au menționat că au ales școala ca rezultat al publicității și al unui feedback pozitiv despre școală circa 10% din părinți.

Un exemplu de bună practică, identificat în orice situație de relaționare, este abilitarea cadrelor didactice în comunicarea proactivă și pozitivă cu părinții, condiție apreciată în toate timpurile. Extinderea definiției sintagmei „implicare familială” este primul pas pentru ca școlile să creeze locuri de învățare incluzive și mai productive pentru elevi și adulți. Angajamentul cade pe construirea unor relații de încredere cu membrii familiilor; aceasta înseamnă relații în care părinții și profesorii se respectă unii pe ceilalți, cred în abilitatea și dorința celorlalți de a-și îndeplini rolurile, au unii față de ceilalți considerație și au încredere în ceilalți că pun înaintea de toate interesul copilului. Anul 2016/2017 a demonstrat existența unor părinți activi și porniți să se implice în soluționarea unor probleme sociale care afectează sistemul educației din Republica Moldova. Astfel, Grupul Părinților Solidari a fost creat de câțiva părinți activi din orașul Chișinău care încearcă să oprească corupția în instituții și să schimbe mentalitatea părinților. Discuțiile și informația despre așteptările și dezamăgirile legate de parteneriatele școală-familie, comentate de către Grupul Părinților Solidari, au fost activ promovate în cadrul mai multor emisiunilor TV, reprezentanții grupului postând zilnic informații utile pe pagina sa Facebook. Scopul Grupului Părinților Solidari este de a solidariza toți părinții conștienți, care nu sunt de acord cu corupția, neglijența și atitudinea formală din școli și grădinițe. Pe această platformă se poate face schimb de experiență,

²⁴ Howard S. Muscott et al., „Crearea parteneriatului familie-școală prin implicarea familiilor în sistemul școlar de sprijin pozitiv al comportamentului”, articol tradus din revista *Teaching exceptional children*, vol. 40, nr. 6 iulie/august 2008, <http://copil-speranta.ro/files/Crearea%20parteneriatului%20familie-scoala.pdf>

se poate acorda ajutor și susținere, dar și se pot organiza acțiuni comune și elabora solicitări înaintate organelor competente de a îmbunătăți situația în școli și grădinițe. Constatările făcute în urma analizei discuțiilor părinților de pe rețelele de socializare indică faptul că în mod tradițional, implicarea familiilor în cadrul școlilor a fost și rămâne nesistematică, voluntară și mai mult limitată (de exemplu supravegherea copiilor în excursiile în aer liber, participarea la strângerea de fonduri, mentoratul) și este percepută de către unii profesori ca fiind mai degrabă cronofagă și obligatorie decât necesară.

Urmărirea postărilor tematice de pe rețele de socializare a permis să constatăm că, deși pentru mulți părinți informațiile oferite prin sistemele de comunicare tradiționale (cum ar fi zilele ușilor deschise, listele cu resurse și ședințele cu părinții) sunt suficiente, azi părinții solicită tot mai des informații de divers gen. În acest sens, pentru o activizare a relaționării eficiente între școală și familie, sursele internet reprezintă mijloace comode pentru a ajuta familiile să acceseze în timp util resursele de informare și consiliere, corespunzătoare și adecvate din punct de vedere cultural, deoarece, cu toate că trăim în era tehnologiilor informaționale, mulți părinți fie că nu au acces, fie că nu știu că există acces liber la informațiile de care au nevoie²⁵.

Totodată, postările și informația de pe portalurile sime.md²⁶ și educația.md urmează a fi revăzute, ele fiind apreciate de către părinți ca insuficiente și puțin utile, deoarece nu oferă date care ar permite să se facă concluzii obiective despre starea financiară reală a instituțiilor, iar datele expuse, datate cu anii 2013, 2014, nu mai sunt relevante pentru anul 2017.

Urmărirea activității părinților și a profesorilor pe rețelele de socializare a iscat necesitatea unei analize comparative a formelor, calității și caracterului postărilor de către părinți și profesori. În urma investigației am ajuns la câteva constatări: valorificarea acestor instrumente în învățământ poate dezvolta contexte eficiente de învățare; instrumentele mediilor de socializare pot fi folosite pentru a încuraja colaborarea cu părinții și elevii.

Cei mai mulți internauți din Republica Moldova folosesc rețeaua de socializare Odnoklassniki.ru, aproape 1,2 milioane de utilizatori. Datele sunt măsurate de Gemius Audience (BATI) și reprezintă numărul de utilizatori reali care au accesat rețeaua în septembrie 2016. Dacă e să analizăm profilul utilizatorilor de Odnoklassniki și de Facebook, observăm că în primul caz cei mai mulți utilizatori sunt bărbați, iar femeile preferă Facebook²⁷. Pe Odnoklassniki există însă o pasivă activitate de relaționare școală-familie și puține surse ce ar oferi

²⁵ Info părinți, http://edituraedu.ro/index.php?page=info_parinti.

²⁶ Date deschise despre învățământul general, <http://sime.md:8080/ords/f?p=200:1:16974168033307>

²⁷ „Topul celor mai utilizate rețele de socializare în Moldova și profilul utilizatorilor de Odnoklassniki vs utilizatorii de Facebook”, <http://www.allmoldova.com/ro/news/top-ul-celor-mai-utilizate-rețele-de-socializare-in-moldova-si-profilul-utilizatorilor-de-pe-odnoklassniki-vs-facebook>.

susținere și ajutor consultativ părinților. Au fost înregistrate doar două pagini de profil: *În ajutor părinților – sfatul psihologului*, cu 162 de membri înregistrați, și *Arta părinților*, cu 62 de membri participanți. Aceste pagini distribuie puține informații cu caracter educativ, fiind pus accesul mai mult pe informații cu servicii de fotografiat la sărbători de familie.

Specialiștii de marketing online de la Tesla Themes au realizat o analiză a utilizatorilor activi de Facebook din Moldova. Potrivit acesteia, în Republica Moldova sunt peste 800 de mii de utilizatori, cel mai mare număr de utilizatori activi face parte din categoria de vârstă 25-34 de ani și sunt 36% de femei și 37% de bărbați din totalul de utilizatori²⁸. În afară de genul utilizatorilor, am mai aflat că 56% din aceștia sunt căsătoriți, deci potențiali părinți. Analiza paginilor de profil de Facebook comparativ cu pagina Grupului Părinților Solidari arată că postările profesorilor sunt mai seci, cu informații generalizate și oficiale legate de situația învățământului autohton. Totodată, participarea activă la discuții publice privind taxele informale în educație²⁹, documentarea și oferirea unor informații concrete și rezultate ale experiențelor proprii pe pagina părinților au ajutat soluționarea unor probleme (asigurarea unor condiții necesare de igienă pentru copii) în instituțiile de învățământ din sectorul Râșcani, mun. Chișinău, denotă deschidere din ambele părți și impactul pe care îl poate avea comunicarea activă între diverși subiecți ai educației, fie și prin mijloace de comunicare alternative, dar deja indispensabile în viața societății contemporane. Pornind de la aceste exemple, ar fi necesar ca profesorii, în viitor, să se implice mai activ și în inițiativa de a înființa structuri care să ajute elevii și părinții la utilizarea mediei de socializare online și care implică modelarea comportamentului, lucrul în comun cu copiii, elaborarea unor reguli și, în final, duc la învățarea independentă (susținută de instrumente media de socializare), construită în jurul unei atmosfere de încredere și respect reciproc.

Astfel, starea de fapt actuală impune o reconsiderare a relației familie-școală. Aceasta nu trebuie să fie unidirecțională, redusă la simpla informare a părinților privind rezultatele la învățătură. Modelul moral și civic propus de școală (un comportament civilizat, demn, tolerant, bazat pe cinste, corectitudine, prietenie) găsește un răspuns pozitiv în familiile unde aceste valori sunt puse la loc de cinste.

Cu toate că în cadrul unei paradigme educaționale școala în continuare este văzută ca o instituție cu scopuri și obiective ce țin cont de specificul și nevoile comunității din care face parte, familia trebuie să-și recupereze locul pierdut și să facă educație, nelăsând-o pe seama posturilor de televiziune sau a gadgeturilor și nici măcar pe seama școlii.

²⁸ „În Republica Moldova sunt 870 de mii de utilizatori de Facebook”, <http://diez.md/2017/02/26/infografic-republica-moldova-sunt-870-de-mii-de-utilizatori-de-facebook/>.

²⁹ Conferința Națională Anticorupție pentru Drepturile Omului. Ed.a XIII-a, Chișinău, 12 decembrie 2017.

AȘTEPTĂRI ȘI REALITĂȚI ALE SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN DOMENIUL PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE

Discuțiile sau temele legate de așteptările și realitățile părinților și ale profesorilor rămân a fi mereu actuale, mereu semnificative, mereu dureroase. Așteptările profesorilor și ale părinților unii față de ceilalți în procesul construirii și realizării unui parteneriat eficient școală-familie par a fi cunoscute tuturor: profesorii așteaptă de la părinți respect, răbdare, inițiativă, conlucrare cu colectivul profesoral, implicare activă în cotidianul instituției, să ofere suport anume atunci când e nevoie, să fie receptivi și empatici, să accepte și alt punct de vedere, să nu admită violență în atitudinea față de copil, să-și iubească copilul și să-l accepte necondiționat, așa cum este, să se implice în viața școlii nu doar material, să participe la activitățile în comun, să asiste la ore, să organizeze timpul liber al elevilor, profesorului diriginte și părinților. Părinții, la rândul lor, așteaptă ca profesorii să-i poată învăța pe copii să învețe, să țină lecții calitative, să manifeste grijă față de copii, atenție, susținere, satisfacție de la comunicare, să promoveze sănătatea fizică și mentală a elevilor, să formeze abilități de a se descurca în diverse situații ale vieții, să aibă o comunicare sinceră, să ia în serios părerile părinților la soluționarea unei probleme și să organizeze mai multe concursuri, inclusiv între licee, copiii să fie mai des și în mai multe forme implicați în activitățile școlii etc.

Totodată, într-o dezbatere reacțiile negative izbucnesc deseori din pricina unei înțelegeri diferite a termenilor. Este cazul ilustrat și de iluzia optică, denumită „rața lui Wittgenstein”, prin care filosoful german a arătat, alegoric, două moduri de a vedea și a gândi. Privind imaginea spre dreapta, se conturează un cap de iepure, dar concentrând privirea spre stânga, ne apare un cap de rață. Două persoane pot vedea pe același desen lucruri cu totul diferite în funcție de direcția în care privesc. La fel, e foarte important să definim ce așteptări avem de la școală. Din ce direcție privim? Ce așteptări există? De ordin strict cognitiv? De ordin moral? De ordin social?

De obicei, așteptările exagerat de mari provoacă dezamăgiri dureroase. În pofida devalorizării statutului social al pedagogului, întreaga societate are așteptări mari de la rolul major al cadrului didactic în viața unui elev. De competențele și metodele de predare ale acestuia depinde viața de elev a oricărui copil. Un profesor bun e cel care oferă suficientă materie umană pentru a fi admirat. De la profesorul contemporan se așteaptă să fie capabil să obțină un dozaj armonios între următoarele calități: dragoste autentică pentru materia pe care o predă, simpatie pentru elevii săi și bunătate, rigoare bine temperată. În afara materiei predate, orizontul de cunoștințe al unui bun profesor trebuie să depășească hotarele specialității sale. Cu alte cuvinte, e esențială cultura lui generală. Esențiale sunt și abilități de tipul: limbaj limpede și corect, simț al umorului, autoritate personală, dublată însă de cordialitate. Un profesor nu trebuie să-și inhibe elevii

cu aere de superioritate, dar nici să-i încurajeze la complicități „de gașcă” și comportament familiar. Trebuie să fie comunicativ, bine dispus, capabil să găsească proporția justă între sobrietate și camaraderie³⁰.

Totodată, așteptările pe care orice părinte le are în legătură cu modul în care învățătorul reușește să interacționeze cu elevul și cu părintele, au legătură cu modul în care învățătorul își structurează transmiterea cunoștințelor și cu modul în care acesta știe sau nu să se transforme în artizanul învățării adaptate nevoilor contemporane, nativilor digitali și principiilor morale, absente, din nefericire, din societatea noastră. Așteptările părinților au legătură cu încrederea pe care o transmite un cadru didactic, cu modul în care acesta abordează învățarea.

Din observațiile și discuțiile cu mai mulți părinți, am constatat că o parte din ei, în pofida crizei de timp, așteaptă ca ședințele tradiționale cu părinții să conțină și elemente de training, formare, iar școala să organizeze activități pentru Școala Părinților. Părinții solicită comunicare constructivă, în care profesorii să explice părinților situația reală din clasă, școală sau din sistemul de învățământ, fără elemente de manipulare emoțională și victimizare.

O constatare tristă, apărută în urma formărilor cu cadrele didactice, constă în nedorința, apatia multor cadre didactice (peste 70% din ei) de a se informa documentar, de exemplu – de a consulta ultimele prevederi legislative, modificările de conținut ale unor regulamente ce țin de specialitate. Un motiv al acestei situații constă în analfabetismul funcțional, existent la multe cadre didactice, astfel încât termenii academici și conceptele de specialitate nu sunt înțelese de aceștia. Proiectul Codului de etică, Codul educației și proiectele Standardelor și Metodologiei de evaluare a cadrelor didactice sunt privite de mulți profesori mai mult ca mijloace de control, de devalorizare a autorității lor, de presiune și intimidare în situația în care nu există nicio prevedere legală care i-ar proteja în situații de calomnie, agresiune, șantaj și violență din partea elevilor și a părinților cu comportament inadecvat.

Mulți părinți consideră că cadrele didactice sunt dispuse mai lesne să acorde atenție copiilor sau să-i noteze cu „excelent” doar în caz dacă vor fi „motivate” cu bani în plic sau cadouri de sărbători. În acest sens, cadrele didactice, pentru a acorda mai multă atenție elevilor ca răspuns la așteptările părinților, de fapt, au nevoie mai puțin de cadouri și taxe de fundație (care nici de cum nu vor influența în perspectivă decența vieții la pensie), ci de crearea unor condiții prielnice de muncă și de apreciere din partea administrației și a autorităților.

Surmenajul provoacă adesea ardere profesională chiar în rândul celor mai experimentați și energici pedagogi, cauzată și de suprasolicitare psihică și fizică, și ca efect al realizării cerințelor pentru atestare, a unor activități birocratice impuse, dar care sunt privite ca inutile și extenuante: completarea la nesfârșit a unor mape, portofolii, agende, rapoarte statistice, ale căror cerințe și date se dublează adesea.

³⁰ Andrei Pleșu, „Despre profesori”, http://adevarul.ro/educatie/scoala/despre-profesori-1_526e1485c7b855ff568ad7ca/index.html.

Majoritatea profesorilor integri așteaptă colaborarea cu părinții și cu alți parteneri ai școlii nu sub formă de cadouri, ci sub formă de implicare activă. Nu ar fi în plus o apreciere obiectivă din partea societății și a mass-mediei, care ar trebui să se considere în aceeași tabără cu profesorii dacă nu pentru rezultatele lor, atunci măcar pentru dedicare. Și, nu în ultimul rând, profesorii au nevoie de salarii decente.

Părinții cu copii cu necesități speciale (CES), printre care și elevii supradoțați, așteaptă o abordare diferențiată în procesul de predare-învățare-evaluare în funcție de cerințele, specificul, posibilitățile și nivelul de însușire și pregătire al fiecărui elev în parte.

În realitate, încercând să recupereze elevii dezinteresați, hiperactivi sau cu abateri comportamentale și necivilizate, profesorul face o segregare a majorității elevilor interesați, care adesea ies de la ore mai slab pregătiți decât s-ar putea, dat fiind că cea mai mare atenție profesorul a fost nevoit s-o acorde copiilor cu probleme de comportament în defavoarea celorlalți elevi. Multe cadre didactice nu sunt inițiate, nu au o pregătire calitativă pentru a lucra cu elevii cu CES și apreciază prezența lor în clasele obișnuite mai mult ca o corvoadă suplimentară, neplătită, un impediment în realizarea procesului instructiv-educativ eficient.

Toți părinții vor de la copiii lor numai note mari. Asta și pentru a avea motiv de a se mândri și a se lăuda prietenilor și rudelor. Dar copiii au diferite moduri de a răspunde la educație. Cei mai mulți copii au nevoie să fie ghidați și ajutați în procesul de învățământ. Nota 10 nu mai este de mult un indicator perfect al inteligenței. Nota 10 pe linie la școală nu garantează succesul în viață.

La evaluarea internațională PISA din anul 2009+ și din anul 2015, elevii din Republica Moldova au obținut rezultate slabe³¹, ceea ce denotă că atât profesorii, cât și părinții trebuie să depună un efort în comun suplimentar (pentru a dezvolta la copii, de rând cu competențele cognitive, și creativitatea, și abilitatea de a utiliza cunoștințele teoretice în practică în situații neordinare)³². Cunoștințele teoretice sunt importante și necesare, dar nu suficiente în societatea modernă, în care competențele aplicative sunt deosebit de apreciate în viața cotidiană și pe piața muncii internaționale. În lumea în care trăim avem nevoie de valori, atitudini și deprinderi corespunzătoare. Adaptarea la contextul cultural, înțelegerea și aprecierea perspectivelor diferite, relaționarea și acțiunea colaborativă sunt aspecte ce vor fi evaluate în ciclul PISA 2018.

De la pedagogi părinții așteaptă: să-i informeze, să-i anunțe dacă copiii lor întâmpină probleme de integrare și să-i ajute să gestioneze aceste probleme.

³¹ Evaluarea internațională PISA este un studiu comparativ al cunoștințelor și competențelor elevilor de 15 ani în domeniile: lectură, matematică și științe.

³² „Ce spun rezultatele PISA 2015 despre calitatea educației din Republica Moldova”, <https://www.soros.md/event/pisa-2015-calitatea-educatiei-republica-moldova>.

Majoritatea părinților vor să se implice mai mult în educația copiilor lor, dar mulți nu știu cum să procedeze; majoritatea cadrelor didactice simt că implicarea părinților este o parte importantă a succeselor, dar mulți nu știu cum să-i implice.

Părinții își doresc în taină ca profesorii să fie foarte experimentați, cu un bagaj bogat de cunoștințe metodice și tehnici de lucru și, totodată, să fie tineri, foarte motivați, plini de energie și de creativitate, să fie persoane care încurajează în mod special curățenia, ordinea, bunele maniere etc., să le ofere elevilor căldură sufletească, energie pozitivă și să fie pasionați de tot ceea ce fac, să pună accentul în special pe comunicare, pe dezvoltarea relațiilor interumane, a toleranței și a respectului față de semenii, să dovedească exigență, severitate și perfecționism, să fie orientate predominant spre activități artistice sau spre activități științifice etc.

Profesionism în cariera didactică înseamnă a putea identifica unde este elevul în procesul de învățare și cum pot fi folosite strategiile și instrumentele potrivite pentru a genera progresul în învățare.

La o altă extremă se situează așteptările unor părinți care solicită învățătorilor să folosească orice mijloace pe care le au la dispoziție pentru „a-i disciplina” pe copii, considerând gradul ridicat de *activism* al acestora un *act de indisciplina*. Pentru unii, un copil disciplinat este acela care nu „comentează” sarcinile și părerile adultului, nu-l deranjează cu întrebări „inutile”, care stă cu minte, liniștit, ascultător, așteptând să mai primească o nouă sarcină sau, așa cum spunea Maria Montessori, „tăcut ca un mut, nemișcat ca un paralic”³³.

În contrast cu părinții care vin la dascăli cu sugestii de măsuri severe în privința disciplinării copilului se află categoria de părinți care manifestă o grijă și o preocupare exagerată față de viața de școlar a acestuia, încercând să-l protejeze de orice i s-ar putea întâmpla „rău”. Există și o categorie de părinți superprotectivi, ambițioși, dar încă necrescuți cu adevărat în sinele lor adult. Și în raport cu școala a apărut acest protecționism bolnăvicios, care presupune solicitarea unor medii mai relaxate, unde copiii să fie lăsați să facă ce vor, fără a se ține cont de faptul că creșterea intelectuală se face și cu efort, cu sacrificii, cu tensiune interioară și cu amânarea recompenselor. Paradoxal, acești părinți caută creștere intelectuală, dar, în caracter, pun, cu intențiile cele mai inocente, slăbiciuni consistente. Aceste situații sunt întâlnite tot mai frecvent, iar învățătorii mai neexperimentați cad deseori în capcană, dând curs solicitărilor formulate de astfel de părinți. Trebuie de conștientizat că familia nu poate suplini ceea ce nu face școala. Tot așa cum nici școala nu poate face progres academic cu copilul mutilat sufletește acasă.

Profesorii, la rândul lor, așteaptă ca părinții să stabilească niște așteptări, astfel încât copilul să se simtă motivat să încerce să obțină note cât mai bune și să învețe cât mai bine.

³³ „Ce înseamnă un dascăl bun?”, <http://www.scribub.com/gradinita/copii/CE-INSEAMNA-UN-DASCAL-BUN2243211911.php>.

Profesorii așteaptă ca părinții să se prezinte cât mai des la ședințele cu părinții, fie să se informeze privitor la situația școlară a copilului. Pentru a evita dezamăgirile, părinților li se recomandă să se intereseze de calitățile învățătorului la care își vor da copilul și să îl aleagă pe cel al cărui stil educațional corespunde mai bine dorințelor și idealurilor lor. Importanța acestui aspect este imensă; de fapt, de o buna alegere a învățătorului și de stabilirea unei relații pozitive de colaborare părinte-învățător depinde întreaga dezvoltare și educație ulterioare ale copilului.

Cu alte cuvinte, dacă atitudinea părintelui față de școală și față de învățător este indiferentă sau potrivnică, copilul va surprinde repede acest lucru și va învăța să manifeste negativism față de orice formă de autoritate (în special față de părinți).

Actualmente există multă și diversă literatură pe tema parentajului, cu atâtea sfaturi și păreri contradictorii... există atâtea filozofii educaționale, atâtea modele distincte de școli că, dacă părintele nu-și poate identifica necesitățile și așteptările reale, are toate șansele să intre în categoria părinților anxioși, nesiguri și inconsistente în decizii.

Sunt relevante postările unor părinți pe rețelele de socializare. Acestea indică așteptările lor față de cadrele didactice, ceea ce ne permite să determinăm specificul așteptărilor părinților contemporani comparativ cu generațiile anterioare.

Natalia Pîslaru (Republica Moldova): *„Îmi doresc de la învățătoarea actuală, care este una deosebită și deja îndrăgită de copil, să știe să mențină o relație de comunicare eficientă cu părinții, să valorifice potențialul creator al copilului, dar și să semnalizeze la timp anumite deficiențe cu care se confruntă copila la școală. În timp, am dezvoltat o relație de prietenie și încredere cu învățătoarea, deoarece copila a început să preia modelul pozitiv al doamnei atât în comportamente, vorbă, înțelegere și atitudine. Asta mi-am dorit! Or, personalitatea copilului este oglinda familiei lui, iar pe de altă parte – imaginea învățătoarei lui, alături de care crește și se educă. Mi-aș mai dori, în calitate de părinte, un echilibru constant, pe lângă comunicare, flexibilitate, deschidere spre cooperare în diferite contexte (școlar dar și extrașcolar), preocupare pentru progres școlar. Nu-mi doresc un copil eminent, dar îmi doresc un copil care să vrea să meargă la școală. Și ca învățarea să fie din plăcere, nu din obligație. Astfel, calitățile unui cadru didactic modern ar fi: competența, pregătirea profesională, responsabilitatea pentru actul educațional, verticalitatea, pasiunea pentru studiu constant, corectitudinea, motivația, dedicația, dragostea pentru copii”.*

Oana Moraru (România): *„Doamna învățătoare nu poate suplini ceea ce eu [ca părinte] nu am clădit până acum în familie, acasă. Asumându-mi aceasta realitate, așteptările mele se pot structura astfel: aștept o buna comunicare în ambele sensuri, care să-mi acorde suficient timp de acțiune; aștept o abordare*

moderna a programei, adaptată nevoilor reale; aștept un plan pe care să mă bazez și în care să cred, cu o vedere finală bine stabilită, adică un profil al educabilului la finalul fiecărui an școlar; aștept activități remediale în caz de necesitate”³⁴.

Adrian Ghicov (Republica Moldova): *„Un profesor bun pentru copilul meu ar trebui să aibă, obligatoriu, conștiința propriei valori. Școala și-ar face misiunea dacă mi-ar ajuta copilul să devină prin propriul efort de gândire și să simtă cu propria inimă”.*

Murgoci Simona (România): *„Profesorul să-i învețe cu drag pe toți copiii școlii, să le identifice aptitudini și să le cultive împreună cu părinții, să-i învețe să exploreze în ritm propriu tainele materiilor, să-i determine să vină cu plăcere în comunitatea școlii alături de părinți, frați, prieteni”.*

Ana-Maria Palimariu (România): *„Mi-ar plăcea ca profesorul să fie un entuziast al materiei sale, un excelent pedagog și să fie deschis deopotrivă față de copii și părinți. Mi-ar plăcea ca școala să asigure sprijin maxim profesorilor, condiții de siguranță și confort elevilor și deschidere către și încredere în cooperarea cu părinții”.*

Veronica Crețu (Republica Moldova): *„Cadrele didactice – realizări de-a lungul anilor, traseul profesional al cadrului didactic (ar fi bine ca fiecare profesor să aibă un portofoliu online, unde părinții să poată accesa lecții video/secvențe video de la activități), acces la publicațiile realizate de către cadrele didactice”.*

Asemenea așteptări denotă o nouă generație de părinți, competenți, care nu se mulțumesc cu tradiționalele condiții și modele de profesori, ci au așteptări mult mai înalte, ce sugerează necesitatea unor perfecționări continue și formarea unor profesori integri, cu simțul propriei demnități, flexibili la provocările timpului, motivați pentru creștere profesională, autodezvoltare și autoafirmare prin realizări măsurabile calitative în baza meritocrației etc., argument ce demonstrează necesitatea unor pedagogi dedicați, pozitivi, moderni, activi, novatori, cu rezultate și cu calități de lider, ce demonstrează abordări inovative și exemple concrete de activitate proactivă la școală și în comunitate.

Printre mai multe, pot fi ușor determinate așteptări care coincid la ambii subiecți educaționali implicați în parteneriatul școală-familie: și profesorii, și părinții au mari așteptări referitor la o eventuală modernizare a curriculumului național, la revizuirea programului școlar. În plus, ei solicită mai puține teme, mai multe ore opționale pentru liceeni, mijloace moderne de predare, materiale didactice calitative, săli de clase amenajate și dotate cu mobilier comod, un regim alimentar sănătos și o școală prietenoasă pentru toți subiecții implicați în educație, unde munca profesorului să se centreze pe elev (nu pe activități birocratice), pe principiile educației contemporane.

În concluzie, valoarea pedagogului se poate pune în evidență mai ales atunci când există compatibilitate între stilul educațional abordat și așteptările părintelui.

³⁴ Ce așteptări avem de la învățători? <https://www.gokid.ro/ce-asteptari-avem-de-la-Invatatori-interviurile-gokid/>.

SUGESTII PRIVIND COLABORAREA ȘCOALĂ-FAMILIE ÎN SCOPUL REALIZĂRII UNOR PARTENERIATE DURABILE

Parteneriatul școală-familie, în zilele noastre, primește noi valențe. În lucrarea „Management educațional pentru directorii unităților de învățământ”, Mariana Dragomir precizează faptul că, în relația cu școala, părintele parcurge șapte pași: 1) părintele „învață” – se informează asupra modului de conducere și organizare a procesului instructiv-educativ; 2) părintele ajută – sprijină școala în realizarea unor proiecte și activități; 3) părintele devine un suport al imaginii pozitive despre școală – înțelege importanța școlii în formarea copilului său și are o atitudine pozitivă față de școală; 4) părintele devine o sursă de informație complementară – furnizează dirigintelui sau învățătorului informații despre comportamentul copilului în familie, despre problemele afective și de sănătate ale acestuia; 5) părintele devine o sursă educațională – contribuie la educația propriului copil, îl ajută și îl sprijină în activitatea zilnică de acumulare de cunoștințe; 6) părintele ca profesor – oferă cadre de referință pentru raportarea valorică a copiilor săi; 7) părintele – inițiator al schimbărilor din școală – are dreptul și chiar obligația să solicite adaptarea școlii la cerințele societății actuale, părintele poate să propună unele schimbări care să contribuie la dezvoltarea individuală sau colectivă a copilului³⁵.

Dacă în ajutor părinților, actualmente au fost alcătuite și publicate numeroase articole și ghiduri care oferă acestora idei, recomandări și sfaturi cum să aibă o mai bună comunicare cu profesorii³⁶, atunci pentru reprezentanții școlii, din cauza specificului instituției, a particularităților comunității locale, a posibilităților ofertei curriculare la decizia școlii sau a condițiilor materiale etc., nu pot fi oferite rețete și soluții unice, din care motiv, fiecare cadru didactic și manager școlar proactiv este în căutarea unor modele și experiențe ce i-ar oferi informații sugestive și idei noi.

Recomandările adresate școlii în scopul aplicării unor metode și strategii ce ar eficientiza colaborarea cu familia includ:

- organizarea mai multor activități pe tematica educație de calitate prin politici publice fundamentate pe cercetare;
- standardele care derivă dintr-o abordare holistică, de sistem, care plasează copilul în centrul reformei educaționale și transformă școala în una prietenoasă copilului³⁷ trebuie să prevadă și condiții și standarde pentru o școală prietenoasă și profesorului;

³⁵ „Relația școală-familie în contextul actual”, <http://www.tribunainvatamantului.ro/relatia-scoala-familie-in-contextul-actual/>.

³⁶ Antohe Florin Mihai, „Studiu privind implicarea familiei în educația copilului și relația dintre familie și școală”, <http://www.asociatia-profesorilor.ro/studiu-privind-implicarea-familiei-in-educatia-copilului-si-relatia-dintre-familie-si-scoala.html>; „Comunicarea părinte-profesor”, http://www.calificativ.ro/comunicarea_parinte_profesor-a15630.html.

³⁷ *Standarde de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (proiect)*, Chișinău, 2013, http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_855_Standarde-calitate.pdf.

- sensibilizarea părinților ține și de informarea și documentarea lor directă, prin diferite mijloace de informare și comunicare (e-mail sau SMS, site-ul școlii, completat sistematic cu informații noi, o pagină activă a instituției pe rețelele de socializare, grupuri de părinți și profesor, părinți și diriginte etc. cu ajutorul aplicațiilor de mesagerie ca Viber, Skype sau What'sApp ș.a.);

- popularizarea unor surse, portaluri web³⁸ de informare a părinților, ce conțin știri și informații din mediul educațional și informații și sfaturi pentru părinți³⁹;

- Informații despre existența unor portaluri, platforme web⁴⁰ ce conțin informații actuale despre reformele în domeniile educației, sănătății, protecției sociale și familiei, precum și recomandări pentru fortificarea relației părinte-copil, trebuie realizate chiar la prima ședință cu părinții de către dirigințele clasei;

- crearea unor cataloage digitale sau platforme eficiente de management educațional⁴¹ în toate instituțiile de învățământ, care ar asigura părinților acces de oriunde și oricând la situația școlară a copilului, accesul la notele și absențele copilului, indiferent dacă se folosește un laptop, o tabletă sau un telefon mobil, ar oferi posibilitatea de a contacta profesorii într-un mod rapid și direct, de a informa cu privire la viitoarele examene, ar permite acces la statistici și clasamente. Grație acestei forme de transmitere a informației, părinții și elevii ar afla rapid evoluția lor de la o zi la alta și ar fi informați instant, prin mesagerie, de către profesori, diriginte, secretariat sau conducerea școlii;

- organizarea unor activități educaționale în folosul părinților, de exemplu desfășurarea mai multor ateliere practice pentru părinți și cadrele didactice, care ar cuprinde exemple de activități, materiale și strategii pentru etapele de creștere fizică, intelectuală și emoțională a copiilor de diverse vârste și care oferă participanților un suport de curs: portofoliu și bibliografie pe termen lung.

Recomandările adresate cadrelor didactice includ:

- cadrele didactice trebuie să formuleze așteptări realiste în raport cu nivelul de participare al părinților și cu energia necesară favorizării acestei participări;

³⁸ Portalul societății civile în domeniul educației! Portalul oferă acces la analize pertinente și obiective ale învățământului din Republica Moldova. Portalul a fost elaborat de Institutul de Politici Publice în cadrul Proiectului „Consolidarea colectivităților școlare: creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației”, finanțat de Fundațiile pentru o Societate Deschisă prin intermediul Fundației Soros-Moldova.

³⁹ Părinte-profesor™ este un serviciu de catalog electronic și gestiune a școlarității, creat cu scopul de a facilita relația dintre părinți și școală: <http://www.parinte-profesor.ro/>

⁴⁰ Platforma web Suntparinte.md prezintă zilnic informații utile și interesante despre alimentația, sănătatea și educația copilului, realizate în colaborare cu experți din diferite domenii, precum: sănătate, pediatrie, stomatologie, neonatologie, psihologie, educație, pedagogie, alimentație, asistență socială și parentală etc. De asemenea, aici se găsesc informații actuale despre reformele în domeniile educației, sănătății, protecției sociale și familiei, precum și recomandări pentru consolidarea relației părinte-copil.

⁴¹ De exemplu Adservio: <https://www.adservio.ro/despre-adservio>

- întâlnirile cu grupurile de părinți trebuie să-i implice activ în procesul de învățământ. Părinții preferă într-adevăr să fie participanți activi mai degrabă decât simpli auditori. Proiectele gestionate la nivel de clasă sunt mai eficiente decât cele realizate exclusiv la nivel de școală;

- cadrele didactice trebuie stimulate să-și reevalueze ideile preconcepute despre părinți. Anumite inițiative de colaborare sunt, de altfel, ineficiente, întrucât îi reduc pe părinți la un rol de subordonați față de cadrele didactice. Părinții sunt parteneri autentici, care pot concepe și realiza obiectul colaborării;

- profesorii pot oferi consultații la discipline și de altă natură, organizarea unor activități în comun, servicii calitative de consiliere, capacități de muncă și organizatorice, empatie, toleranță, comunicare, atitudine responsabilă, proiecte comune care i-ar implica în realizare pe toți ca parteneri, discuții, mese rotunde etc. Profesia de profesor școlar cere celui care o exercită calități și capacități diverse: dragoste de muncă, credință în ceea ce face, entuziasm, dragoste pentru copii, devotament, indulgență asociată cu fermitate, echilibru intelectual, curiozitate, gustul observației, simț critic și luciditate, nevoia de înnoire;

- diversificarea formelor de comunicare și colaborare a dirigintelui cu familia: întâlniri programate de diriginți (cu toți părinții clasei, cu un grup de părinți, numai cu părinții unui copil); convorbiri telefonice; corespondență; vizite la domiciliu; activități nonformale (excursii, acțiuni sportive, cercuri, concursuri, serbări, aniversări, momente festive etc.); consultații la cererea părinților;

- părinții vor veni cu interes, chiar cu plăcere, la școală și vor participa la discuții numai atunci când:
 - se va evita critica distructivă prin „săpuneala”, atacul la persoană și reproșurile;
 - nu vor fi tratați ca niște incuți, incapabili de a-și crește copilul fără ajutorul școlii;
 - dirigințele va recunoaște cu obiectivitate greșelile școlii;
 - dirigințele va renunța la aerele de superioritate, la aroganța cu care își etalează opiniile sau la atitudinea populist-demagogică;
 - copilul nu va fi stigmatizat în fața celorlalți părinți; dirigințele va renunța la lecturi pedagogice interminabile și triade, încurajând expunerea opiniilor celor prezenți și dezbateră;
 - dirigințele își respectă promisiunile și oferă soluții realiste, a căror rezolvare va fi urmărită până la capăt;
 - imaginea dirigintelui este completată de cea a unui profesor competent;
 - cadrele didactice vor participa singuri la diverse proiecte sociale, educaționale comunitare, promovând o activitate personală proactivă și demonstrând calități de lider cu aptitudini de comunicare asertivă cu colegii, elevii și părinții etc.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Rezumând cele analizate, am ajuns la următoarele concluzii referitor la legătura dintre profesor și părinte.

Legătura dintre școală și familie poate fi o uniune fructuoasă, cu condiția să fie înțelese obiectivele activității educaționale comune pentru socializare și personalitatea copilului.

Majoritatea problemelor din colaborarea școală-familie reies din:

- decalajele existente între problemele reale ale școlii și cele declarate;
- popularizarea insuficientă a indicatorilor de performanță care ar permite evaluarea, nu doar la nivel de atitudini, a eficienței parteneriatului școală-comunitate de părinți (lipsa standurilor informaționale);
- lipsa oportunităților de popularizare a succeselor și rezultatelor școlii (pe site-ul, pagina sau cartea de vizită a instituției etc.);
- atitudinea formală a managerilor față de implicarea părinților în luarea de decizii;
- cunoașterea superficială sau necunoașterea actelor legislative de ambele părți.

Succesul interacțiunii dintre școală și familie depinde doar de subiecții educației, care realizează în comun activități coordonate, prin unitate de idei și obiective.

Interacțiunea familiei cu școala cuprinde tot mai multe elemente ale economiei de piață, ceea ce înseamnă că cerințele părinților privind calitatea serviciilor educaționale cresc, iar acestea urmează a fi adaptate la cerințele vieții reale. În ceea ce privește dezvoltarea parteneriatelor ca cel mai pregătit subiect al educației profesioniste, școala trebuie să dea dovadă de mai multă inițiativă pentru obținerea unei interacțiuni constructive și stabile cu familiile elevilor. În același timp, studiul a arătat că familia de astăzi nu este gata să-și asume pe deplin responsabilitatea pentru dezvoltarea la copii a calităților și valorilor care au fost educate și formate în mod tradițional de generațiile anterioare. Familia caută să împartă cu școala o responsabilitate egală pentru modelarea personalității copiilor. Studiul a scos în evidență și o anumită tendință a cadrelor didactice de a-și supraestima rolul de mentor al părinților în ce privește educația copiilor. Nivelul de încredere a părinților în școală și de recunoaștere a autorității profesorilor în materie de creștere a copilului este încă insuficient.

Funcționarea eficientă a unui sistem educațional depinde mult de onorarea responsabilităților asumate de părțile implicate și de crearea unui parteneriat constructiv. Parteneriatul dintre familie și școală constituie o condiție indispensabilă a educației copiilor, iar stabilirea unor relații pozitive între părinți, profesori și alți actori comunitari asigură buna funcționare a instituției de învățământ, având un impact direct asupra calității educației și determinând, în final, beneficii la nivel social. Deci, este nevoie de intervenții egal semnificative și de o parte, și de alta, de dezbateri și negocieri, de leadership parental. La fel, este nevoie, pe de o parte, de implicarea activă a comunității locale în clasă și, pe de altă parte, de implicarea activă în comunitatea locală și parteneriate active în formarea copiilor.

Propuneri și recomandări:

- Pregătirea unui număr mai mare de formatori naționali pentru desfășurarea de activități teoretico-practice (instruire și consiliere) pentru adulți, ce ar cuprinde mai multe instituții de învățământ preșcolar și preuniversitar din țară.
- Promovarea gândirii critice în învățământul preuniversitar prin revizuirea conținuturilor materialului metodic-didactic.
- Îmbunătățirea calității cursurilor de formare profesională continuă.
- Formarea unui număr mai mare de cadre didactice de sprijin calificate și de consilieri școlari, care ar putea oferi modele de rol cadrelor didactice sau ar ține cursuri de formare pe această tematică.
- Debirocratizarea muncii profesorilor în scopul eficientizării și al creșterii calității muncii.
- Promovarea profesionalizării cadrelor didactice și a experiențelor de succes în acest domeniu.
- Motivarea cadrelor didactice, în special din localitățile rurale, pentru îmbunătățirea competențelor profesionale, pentru îndeplinirea unor sarcini noi în contexte educaționale noi.
- Valorificarea resursei umane în sistemul de învățământ trebuie realizată atât prin investirea în perfecționarea continuă prin cursuri (gratuite și profesionale!), cât și prin acordarea de permise gratuite la muzee (în Franța profesorii au intrare gratuită la orice obiectiv cultural), abonamente decontate la reviste de specialitate, cărți, vizite educative la școli-pilot etc.
- Impulsionarea reformelor în sistemul de învățământ din Republica Moldova în corespundere cu rezultatele evaluării internaționale PISA.
- Diseminarea bunelor practici, schimbul de experiență la nivel local național și internațional.
- Includerea în actele normative sau crearea unui cadru legal care ar veni să protejeze profesorii de atacuri asupra demnității cadrelor didactice și ar contribui la prevenirea unor posibile situații de violență din partea elevilor sau a părinților cu comportament neadecvat.
- Acordarea de consultanță managerilor în problema elaborării/respectării statutului asociațiilor obștești ale părinților.
- Informarea părinților despre normele legale de desfășurare a activității asociațiilor obștești ale părinților.
- Ajutorul părinților trebuie să fie în conformitate cu cadrul legal, prin instituirea legală a asociațiilor obștești ale părinților și transparența gestionării fondurilor acumulate.
- Evitarea standardelor duble în relațiile cu comunitatea de părinți.
- Respectarea *de facto* a statutului asociațiilor obștești ale părinților.
- Respectarea cadrului legal în parteneriatul școală-familie-comunitate.

- Stimularea inițiativelor elevilor, ale cadrelor didactice, ale părinților și ale membrilor comunității, orientate spre consolidarea imaginii instituției de învățământ.
- Consolidarea relațiilor școlii cu agenții economici, APL și ONG-urile din comunitate.
- Promovarea serviciilor educaționale pentru membrii comunității, organizate în școală și în localitate.
- Elaborarea și implementarea proiectelor de promovare a imaginii școlii în comunitate.
- Organizarea și implicarea în acțiuni de mentorat și voluntariat în școală și în comunitate.
- Realizarea și monitorizarea activă a unor planuri strategice de formare continuă și mentorare a cadrelor didactice de către instituțiile de învățământ.
- Școala tânărului diriginte, prin organizarea și desfășurarea unui număr mai mare și divers de activități și cursuri de formare continuă la nivel local și național în vederea inițierii tinerilor specialiști în domeniul dirigenției.
- Stabilirea unei corespondențe active permanente între școală și familie prin scrisori, mesaje, trimise periodic sub formă de mulțumire, informare sau anchetă, ce ar ajuta colectivul pedagogic să actualizeze metodele și procesul educațional în vederea reușitei, propunând prealabil părinților un mod comod de comunicare (prin SMS, apel telefonic, e-mail sau scrisoare poștală).
- Activizarea și asigurarea funcționalității site-urilor tuturor instituțiilor de învățământ preșcolar, preuniversitar, inclusiv DGET⁴², cu pagini electronice speciale adresate părinților pentru informarea, plasarea sistematică a conținuturilor unor subiecte de interes comun, activități desfășurate pentru profesori și părinți: de consultare sau formare/instruire, păstrate în arhiva site-ului⁴³, pentru persoanele absente la activități, dar care ar fi dorit să se informeze ulterior, pe cale virtuală.
- Publicarea și distribuirea gratis și on-line (cu susținerea Ministerului Educației și a ONG-urilor) a materialelor informaționale pentru părinți, cu sugestii, idei

⁴² Modelul site-ului DGET din Fălești, <http://dge-falesti.org/index.php/pagina-pentru-p-rin-i>, în planul complex de activitate se găsesc mai multe activități de formare rațională: parteneriate între grădiniță, școală și familie cu tema „Cu părinții de partea noastră nimic nu poate da greș” etc.

⁴³ Un exemplu de bune practici oferă paginile *Resurse pentru profesori*, *Resurse pentru părinți* de pe site-ul Gimnaziului-Grădiniță „Igor Crețu” din satul Găvănoasa, r-nul Cahul: <http://gavanoasa.educ.md>, sau site-ul Liceului Teoretic „Elimul Nou” din mun. Chișinău, cu pagini ce oferă surse utile, arhivate, pentru inițierea în domeniul dezvoltării profesionale și personale pentru adulți: PROFESOR+, DIRIGINTE+, MENTOR+ etc.: <http://elimulnou.md/pages/profesor-plus/> etc.

și recomandări (gen ghid pentru părinți⁴⁴, care există în diverse versiuni în practica statelor vecine), adaptate pentru necesitățile părinților din Republica Moldova.

- Promovarea unor ghiduri în format electronic pentru informarea, consultarea și orientarea părinților⁴⁵.

- Diseminarea bunelor practici și schimb de experiență în domeniul parteneriat școală-familie în reviste de specialitate, care ar întruni experți în domeniu, diriginți de performanță, psihologi, consilieri sociali etc.

- Crearea unor platforme educaționale, platforme de management educațional, în care să se regăsească atât profesorii, managerii, cât și părinții și elevii din R. Moldova⁴⁶.

- Publicarea și distribuirea on-line a unor noi materiale-suport pentru cadrele didactice în vederea consilierii și a comunicării asertive cu copiii și părinții (informații documentate științific despre cele mai importante pietre de hotar în comunicarea cu părinții sau dezvoltarea școlarului, scenarii pentru stimularea tuturor ariilor de dezvoltare hotărâtoare pentru succesul școlar, modalități specifice de a coopera, de a regla comportamentele nedorite, strategii și activități pentru stimularea inteligenței, a atitudinii față de învățare și a operațiilor gândirii etc.)⁴⁷.

- Abordarea în cadrul atelierelor, seminarelor, întrunirilor pedagogice și conferințelor anuale ale pedagogilor a unor subiecte mai puțin generalizate, cu un caracter formal și promovarea unor subiecte cu caracter practic, ce ar facilita schimbul de experiență în domeniul educației adulților – însușirea unor tehnici și metode de lucru specifice pentru adulți, în special *părinți*, transferul unor modele de bună practică pentru dezvoltarea programelor pentru părinți și adulți.

⁴⁴ Amelia Baciuet al., *Educația părinților*, Buc., 2006, http://www.pentrueducatie.ro/_upload/doc/Educa%C5%A3ia%20p%C4%83rin%C5%A3ilor.pdf; Marcela Claudia Călineci, Speranța Lavinia Țibu, *Părinții în școala mea. Ghid de idei practice pentru activități cu părinții*, <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Ghid-de-idei-practice-pentru-parintii-din-scoala-mea-2013.pdf>; O. Agheorghesei et al., *Consilierea părinților – perspective europene. Material suport pentru părinți*, Iași, 2015, <http://cjraeiasi.ro/userfiles/files/Noutati/Brosura%20parinti%20redimensionata.pdf>; Organizația „Salvați Copiii”, *Ghid pentru dezvoltarea relațiilor sănătoase între părinți și copii: o abordare pozitivă, bazată pe respectarea drepturilor copiilor*, București, 2012, https://www.salvaticopiii.ro/upload/p000600010002_Ghid%20educatie%20parentala.pdf; „Встречи с учителями. Информация для родителей”, http://schools.nyc.gov/NR/rdonlyres/4930C0EC-CD4E-44A5-B59C-6CD0C3E487E1/0/ParentGuidetoParentTeacher-Conferences117_Russian.pdf; „Успешная встреча родителей с учителями. Советы”, <https://www.pps.net/cms/lib/OR01913224/Centricity/Domain/42/Parent-Teacher-Conference-Tips-Russian1.pdf>

⁴⁵ Speranța Farca, „Copilul meu începe școala”, 2012, <http://speranta.farca.ro/ghid-pregatitoare/>

⁴⁶ Analogice cu platforma educațională QEDU.

⁴⁷ Corina Bârlădeanu et al., *Consilierea părinților – perspective europene. Material suport pentru cadre didactice*, 2016, <http://cjrae-iasi.ro/userfiles/files/Noutati/BROSURA%20CADRE%20DIDACTICE%20%28redimensionata%29.pdf>; ISE, *Educarea și consilierea părinților. Ghid*, Buc., 2006, <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2012/08/Ghid-Educatia-si-consilierea-parintilor.pdf>; Larisa Cuznețov, *Consilierea parentală. Ghid metodologic*, Chișinău, 2013, http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/349/Cuznetov,%20Larisa._Cons%20parentala_Ghid%20metodologic.pdf?sequence=1&isAllowed=y; *Centre de resurse pentru educație și dezvoltare. Ghid de organizare, funcționare și implementare a serviciilor*, Buc., 2009, http://proiecte.pmu.ro/c/document_library/get_file?p_l_id=16980&folderId=21042&name=DLFE-2601.pdf

Comunicarea eficientă între părinți și cadrele didactice și invers contribuie „ca orice copil să-și atingă în viață potențialul său maxim”. Împreună, ca parteneri egali, școala și familia au datoria de a asista copilul în procesul de autocunoaștere, de definire a scopului personal și de îndeplinire a visului său în viață.

Părintele vede școala prin ochii propriului copil mai întâi, apoi ca membru al comunității, fost elev, contribuabil etc. Ne place sau nu, trebuie să recunoaștem că statutul pe care ni-l atribuie astăzi societatea este o urmare a modului cum ne percep copiii, discipolii, formabilii noștri, mass-media etc. Or, dacă copiii ne văd altfel decât ne dorim, e și vina noastră... Doar printr-o proactivitate sinergică putem realiza o finalitate educațională de calitate, vizibilă în societate, să activizăm procesul de promovare a unor servicii calitative în educație.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul educației al RM, nr. 152 din 17.07.2014.
2. Hotărârea Guvernului RM nr. 944 din 14.11.2014 „Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 «Educația 2020»”.
3. Cadrul național de referință al curriculumului. Curriculumul național 2017. Standarde de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului.
4. Boboc, I. „Reforma managerială în școlile europene”. In *Tribuna învățământului*, 2001, nr. 622-623, p. 14-15.
5. Dragomir, Mariana; Pleșa, Adriana; Breaz, Mircea. *Manual de management educațional pentru directorii unităților de învățământ*. Ed. Hiperborea, 2000.
6. Ezechil, L.; Păiși Lăzărescu, Mihaela. „Coordonate ale unui parteneriat educațional autentic”. In *Învățământul primar*, 2001, nr. 2-3, p. 40-44.
7. Ilarion, Niculina. „Evaluarea rezultatelor școlare în sprijinul relației educator-elev-profesor”. In *Învățământul primar*, 2001, nr. 4, p. 17-19.
8. Olaru, Silvia Delia; Soare, Cătălina Robertina. *Managementul relațiilor cu publicul și maniere în management*. București: Lumina Lex, 2001.
9. Lungeanu, Cătălin. „Forme și metode de colaborare școală-familie”. https://www.academia.edu/8864216/Forme_%C5%9Fi_metode_de_colaborare_%C5%9Fcoal%C4%83-familie.
10. Ciucă, Olga-Maria. „Relația școală-familie în contextul actual”. In *Tribuna învățământului*, postat 28 martie 2016. <http://www.tribunainvatamantului.ro/relatia-scoala-familie-in-contextul-actual/>.
11. Balan, Mirela. „Parteneriatul familie-școală – o garanție a succesului școlar”. In *Revista cadrelor didactice*. Nr. 31, 2016, p. 51-57. <https://www.didactic.ro/revista-cadrelor-didactice/parteneriatul-familie-scoala-o-garantie-a-succesului-scolar-1>.
12. Fazecaș, Sanda. „Colaborarea dintre școală și familie – factor hotărâtor în educarea școlarului pentru integrare în societate”. In *Tribuna învățământului*, postat 1 iunie 2015. <http://www.tribunainvatamantului.ro/colaborarea-dintre-scoala-si-familie-o-componenta-importanta-a-educatiei-permanente/>.